

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Φιλολογίας
Τομέας Γλωσσολογίας

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Γλωσσολογική Θεωρία και Έρευνα

Διπλωματική εργασία
Επιβλέπουσες καθηγήτριες: κ. Λεκάκου Μαρίκα
κ. Πρέντζα Αλεξάνδρα

**Η σειρά των όρων στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα: Εξετάζοντας τη
βασική σειρά των όρων και τη δομή των ερωτήσεων μερικής αγνοίας**

Μαριάνθη Κόρακα
A.M.: 281

Ιωάννινα, Σεπτέμβριος 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Λίστα Πινάκων και Γραφημάτων	v
Συνοτομογραφίες	vii
Ευχαριστίες	ix
Περίληψη	x
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	1
1.1 Ορισμός, πρώτες απόψεις και στάσεις για τις ΝΓ	1
1.2 Οι ΝΓ υπό γλωσσολογικό πρίσμα – βασικές έννοιες	2
1.3 Η ΕΝΓ	4
1.3.1 Προηγούμενες γλωσσολογικές μελέτες για την ΕΝΓ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: Η ΣΕΙΡΑ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΙΑΚΩΝ ΟΡΩΝ.....	7
2.1 Παράγοντες καθορισμού της βασικής σειράς όρων	7
2.2. Σειρά όρων και κατηγορίες γλωσσών	9
2.3 Η Πληροφοριακή Δομή	10
2.3.1 Τι ονομάζεται Πληροφοριακή Δομή.....	10
2.3.2 Θέμα – Σχόλιο (Topic – Comment).....	11
2.3.3 Εστίαση (Focus)	12
2.3.4 Γνωστό χαρακτηριστικό (Givenness feature)	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Η ΣΕΙΡΑ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΣΤΙΣ ΝΓ	14
3.1 Η σειρά των όρων στις ΝΓ	14
3.1.1 Παράγοντες που επηρεάζουν τη βασική σειρά των όρων στις ΝΓ	16
3.1.1.1 Οι κατηγορίες των ρημάτων	17
3.1.1.1.1 Απλά ρήματα (plain verbs)	17
3.1.1.1.2 Ρήματα συμφωνίας (agreeing verbs)	17
3.1.1.1.3 Χωρικά ρήματα (spatial verbs)	18
3.1.1.1.4 Ρήματα δημιουργίας (effective verbs)	19
3.1.1.2 Το χαρακτηριστικό της αντιστρεψιμότητας στα ορίσματα.....	19
3.1.1.3 Η θεματοποίηση (Topicalization)	21
3.1.1.4 Ρήματα που εμφανίζουν όψη	22
3.1.1.5 Ταξινομητές που λειτουργούν ως κατηγορήματα (classifier predicates).....	23
3.2 Οι τοπικές προτάσεις στις ΝΓ	24

(Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ)	63
5.2.2.2.2β Ερωτηματικές προτάσεις με μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με αντιστρέψιμα ορίσματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Α)	64
5.2.2.2.3α Ερωτηματικές προτάσεις με μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με μη αντιστρέψιμα ορίσματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ)	65
5.2.2.2.3β Ερωτηματικές προτάσεις με μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με μη αντιστρέψιμα ορίσματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Α)	66
5.2.2.2.4α Ερωτηματικές προτάσεις με μεταβατικά χωρικά ρήματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ)	67
5.2.2.2.4β Ερωτηματικές προτάσεις με μεταβατικά χωρικά ρήματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Α)	69
5.2.2.2.5α Ερωτηματικές προτάσεις με μεταβατικά ανάποδα ρήματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ)	70
5.2.2.2.5β Ερωτηματικές προτάσεις με μεταβατικά ανάποδα ρήματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Α)	71
5.2.2.2.6α Ερωτηματικές προτάσεις με ρήματα δημιουργίας (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ)	72
5.2.2.2.6β Ερωτηματικές προτάσεις με ρήματα δημιουργίας (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Α)	73
5.2.2.2.7α Ερωτηματικές προτάσεις με διμετάβατα ρήματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ)	74
5.2.2.2.7β Ερωτηματικές προτάσεις με διμετάβατα ρήματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Α ^E)	76
5.2.2.2.7γ Ερωτηματικές προτάσεις με διμετάβατα ρήματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Α ^A)	77
5.2.2.3 Ερωτηματικές προτάσεις με ερωτηματικά επιρρηματικά στοιχεία	79
5.2.3 Συνεξετάζοντας τα δεδομένα από τα πειράματα	80
5.2.4 Σύνοψη αποτελεσμάτων	84
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	86
6.1 Η βασική σειρά όρων.....	86
6.1.1 Μη τοπικές προτάσεις	87
6.1.1.1 Αμετάβατα ρήματα και επιθετικά κατηγορήματα	87
6.1.1.2 Μεταβατικά ρήματα	88
6.1.1.2.1 Μεταβατικά απλά ρήματα	88
6.1.1.2.2 Μεταβατικά ρήματα συμφωνίας.....	89

6.1.1.2.3 Μεταβατικά χωρικά ρήματα	90
6.1.1.2.4 Ανάποδα ρήματα.....	91
6.1.1.2.5 Ρήματα δημιουργίας	92
6.1.2 Διμετάβατα ρήματα	93
6.2 Τοπικές προτάσεις	94
6.3 Ερωτηματικές προτάσεις	96
6.3.1 Τι είδους ερωτηματικά στοιχεία χρησιμοποιούνται στην ΕΝΓ	96
6.3.2 Η θέση των ερωτηματικών στοιχείων στην ΕΝΓ	97
6.3.3 Αναλύοντας τη μετακίνηση των ερωτηματικών στοιχείων στην ΕΝΓ	98
6.3.4 Τα ΜΧΣ στην ΕΝΓ.....	101
6.3.5 Η μετακίνηση των ερωτηματικών στοιχείων στην ΕΝΓ.....	104

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο: ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ – ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ.....	107
--	------------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	112
---------------------------	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	125
------------------------	------------

Λίστα πινάκων, γραφημάτων και δένδροδιαγραμμάτων

Πίνακας 1. Προφίλ συμμετεχόντων στην πειραματική διαδικασία	30
Πίνακας 2. Μη τοπικές προτάσεις.....	34
Πίνακας 3. Τοπικές προτάσεις.....	36
Πίνακας 4. Εικόνες με στόχο την παραγωγή επιθετικών κατηγορημάτων	37
Πίνακας 5. Εικόνα με στόχο την παραγωγή του νοήματος ΠΩΣ	38
Πίνακας 6. Κατανομή των όρων (Y,P) σε προτάσεις με αμετάβατα απλά ρήματα.	44
Πίνακας 7. Κατανομή των όρων (Y, P, A) σε προτάσεις με μεταβατικά απλά ρήματα	47
Πίνακας 8. Κατανομή των όρων (Y,P,A) σε προτάσεις με μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με αντιστρέψιμα ορίσματα	48
Πίνακας 9. Κατανομή των όρων (Y,P,A) σε προτάσεις με μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με μη αντιστρέψιμα ορίσματα	49
Πίνακας 10. Κατανομή των όρων (Y,P,A) σε προτάσεις με μεταβατικά χωρικά ρήματα.....	50
Πίνακας 11. Κατανομή των όρων (Y,P,A) σε προτάσεις με μεταβατικά ανάποδα ρήματα.	52
Πίνακας 12. Κατανομή των όρων (Y,P,A) σε προτάσεις με μεταβατικά ρήματα δημιουργίας	53
Πίνακας 13. Κατανομή των όρων (Y,P,A ^A ,A ^E) σε προτάσεις με διμετάβατα ρήματα με ένα αντιστρέψιμο κι ένα μη αντιστρέψιμο όρισμα.....	55

Πίνακας 14. Κατανομή των όρων (Y,P,A) στις τοπικές προτάσεις	57
Πίνακας 15. Η κατανομή των όρων σε προτάσεις με επιθετικά κατηγορήματα	58
Πίνακας 16. Κατανομή των όρων (P, ερωτηματική λέξη) σε προτάσεις με αμετάβητα ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Y.....	60
Πίνακας 17. Κατανομή των όρων (A,P, ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με μεταβατικά απλά ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Y	61
Πίνακας 18. Κατανομή των όρων (Y,P, ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με μεταβατικά απλά ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A	62
Πίνακας 19. Κατανομή των όρων (A,P, ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με ρήματα συμφωνίας με αντιστρέψιμα ορίσματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Y.	63
Πίνακας 20. Κατανομή των όρων (Y,P ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με ρήματα συμφωνίας με αντιστρέψιμα ορίσματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A.	65
Πίνακας 21. Κατανομή των όρων (A,P ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με ρήματα συμφωνίας με μη αντιστρέψιμα ορίσματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Y.	66
Πίνακας 22. Κατανομή των όρων (Y,P ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με μη-αντιστρέψιμα ορίσματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A.	67
Πίνακας 23. Κατανομή των όρων (A,P ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με μεταβατικά χωρικά ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Y.	68
Πίνακας 24. Κατανομή των όρων (Y,P ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με χωρικά ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A.	69
Πίνακας 25. Κατανομή των όρων (A,P ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με ανάποδα ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Y.	70
Πίνακας 26. Κατανομή των όρων (Y,P ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με ανάποδα ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A.	71
Πίνακας 27. Κατανομή των όρων (A,P ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με ρήματα δημιουργίας, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του	

γραμματικού Y.....	72
Πίνακας 28. Κατανομή των όρων (Y,P, ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με μεταβατικά ρήματα δημιουργίας, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A.....	74
Πίνακας 29. Κατανομή των όρων (A ^E , A ^A , P, ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με διμετάβατα ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Y.	75
Πίνακας 30. Κατανομή των όρων (Y, A ^A , P, ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με διμετάβατα ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A ^E	77
Πίνακας 31. Κατανομή των όρων (Y, A ^E , P, ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με διμετάβατα ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A ^A	78
Πίνακας 32. Κατανομή των όρων (Y, ερωτηματική λέξη), σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με ερωτηματικά επιρρηματικά στοιχεία.	79
Πίνακας 33. Τα ερωτηματικά νοήματα της ENΓ για τον σχηματισμό ερωτήσεων μερικής αγνοίας.	85

Γραφήματα

Γράφημα 1. Προτιμήσεις συμμετεχόντων όσον αφορά τη θέση του Y εντός της πρότασης (Πείραμα 1 και Πείραμα 2). Δεν περιλαμβάνονται οι αποκλίνουσες δομές για τον κάθε συμμετέχοντα.....	80
Γράφημα 2. Προτιμήσεις συμμετεχόντων όσον αφορά τη θέση του A σε σχέση με το P (Πείραμα 1 και Πείραμα 2). Δεν περιλαμβάνονται οι αποκλίνουσες δομές για τον κάθε συμμετέχοντα.....	81

Δενδροδιαγράμματα

Δενδροδιάγραμμα 1. Μεταβατικά απλά ρήματα στην ENΓ	89
Δενδροδιάγραμμα 2. Μεταβατικά ρήματα συμφωνίας στην ENΓ.....	90
Δενδροδιάγραμμα 3. Ρήματα δημιουργίας στην ENΓ	93
Δενδροδιάγραμμα 4. Διμετάβατα ρήματα στην ENΓ	94
Δενδροδιάγραμμα 5. Η θέση των λειτουργικών κατηγοριών στην ENΓ	100
Δενδροδιάγραμμα 6. Ανάλυση ερωτηματικών προτάσεων μερικής αγνοίας στην ENΓ	105
Δενδροδιάγραμμα 7. Ανάλυση ερωτηματικών προτάσεων μερικής αγνοίας στην ENΓ (τα ΜΧΣ απλώνονται σε όλη την έκταση της πρότασης).....	106

Συντομογραφίες

Νοηματικές Γλώσσες	Γενικά
ASL Αμερικανική Νοηματική Γλώσσα	ΝΓ Νοηματική/-ές Γλώσσα/-ες
Auslan Αυστραλιανή Νοηματική Γλώσσα	ΚΝΕ Κοινή Νέα Ελληνική
BSL Βρετανική Νοηματική Γλώσσα	ΣΔ Συμπληρωματικός Δείκτης
DGS Γερμανική Νοηματική Γλώσσα	ΠΔ Πληροφοριακή Δομή
DSL Δανική Νοηματική Γλώσσα	ΧΑΡ Χαρακτηριστής
HZJ Κροατική Νοηματική Γλώσσα	Φ Φράση
ISL Ιρλανδική Νοηματική Γλώσσα	ΦΣΔ Φράση Συμπληρωματικού Δείκτη
IPSL Ινδο-Πακιστανική Νοηματική Γλώσσα	Υ Υποκείμενο
LSB Βραζιλιάνικη Νοηματική Γλώσσα	Α Αντικείμενο
LSA Αργεντινική Νοηματική Γλώσσα	Ρ Ρήμα
LSF Γαλλική Νοηματική Γλώσσα	Θ Θέμα
LSQ Νοηματική Γλώσσα του Κεμπέκ	Σ Σχόλιο
LIS Ιταλική Νοηματική Γλώσσα	ΜΧΣ Μη χειριμικά στοιχεία
LSC Καταλανική Νοηματική Γλώσσα	ΤΑΞ Ταξινομητής
NGT Ολλανδική Νοηματική Γλώσσα	
RSL Ρωσική Νοηματική Γλώσσα	
SSL Σουηδική Νοηματική Γλώσσα	
ΤΙΔ Τουρκική Νοηματική Γλώσσα	
VGT Φλαμανδική Νοηματική Γλώσσα	
SASL Νότιο-Αφρικανική Νοηματική Γλώσσα	
HKSL Νοηματική Γλώσσα του Χονγκ Κονγκ	
SZJ Σλοβένικη Νοηματική Γλώσσα	
ΕΝΓ Ελληνική Νοηματική Γλώσσα	

Μεταγραφή γλωσσικών δεδομένων της νοηματικής (glosses)

Γενικά	Μη χειριμικά στοιχεία
<p>ΝΟΗΜΑ: Λεξικό νόημα</p> <p>ΝΟΗΜΑ^{ΤΑΞ}: Νόημα που περιέχει ταξινομητή.</p> <p>INDEX1: Αντωνυμία α' προσώπου</p> <p>INDEX2: Αντωνυμία β' προσώπου</p> <p>INDEX3: Αντωνυμία γ' προσώπου</p> <p>α: Δηλώνεται την τοποθέτηση του νοήματος σε ένα συγκεκριμένο σημείο μέσα στο χώρο αναφοράς.</p> <p>β: Δηλώνεται η τοποθέτηση του νοήματος σε ένα συγκεκριμένο σημείο μέσα στο χώρο αναφοράς, διαφορετικό από το σημείο αναφοράς του α.</p> <p>αΡΗΜΑβ: Δηλώνει την κίνηση και τον προσανατολισμό του αρθρωτή που εκφράζει το μεταβατικό ρήμα από το α στο β, ώστε να δηλωθεί η σχέση συμφωνίας μεταξύ των ορισμάτων του μεταβατικού ρήματος.</p> <p>1/2/3/...x0: Περιπτώσεις όπου οι συμμετέχοντες δεν ανταποκρίθηκαν σε αυτό που τους ζητήθηκε.</p> <p>wh _____: Ερωτηματική λέξη / νόημα</p> <p> : Σύνθετη λέξη</p>	<p>_____ : Υποδηλώνει την εμφάνιση μη χειριμικών στοιχείων στην έκταση της υπογράμμισης.</p> <p><u>hn</u>: Καταφατικό νεύμα κεφαλιού</p> <p><u>top</u>: Θέμα</p> <p><u>br</u>: Ανύψωση φρυδιών</p> <p><u>κιν(-συνοπτικό)</u> : κίνηση σώματος δεξιά και αριστερά που δηλώνει συνεχιζόμενη όψη</p>

Ευχαριστίες

Πριν την ανάγνωση των πορισμάτων της παρούσας μελέτης, κρίνεται απαραίτητη η αναφορά σε ορισμένους ανθρώπους, χωρίς τη βοήθεια και την στήριξη των οποίων η ολοκλήρωση της εργασίας αυτής δεν θα ήταν εφικτή.

Η μεγαλύτερη ευχαριστία θα πρέπει να απευθυνθεί στις επιβλέπουσές μου κ. Λεκάκου Μαρίκα, αναπληρώτρια καθηγήτρια του Τομέα Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και την κ. Πρέντζα Αλεξάνδρα, Ε.Δ.Ι.Π του Τομέα Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων για την αμέριστη υπομονή και στήριξή τους από την πρώτη στιγμή έως το τέλος. Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την κ. Λεκάκου Μαρίκα για την πολύτιμη καθοδήγησή της και τον χρόνο που μου αφιέρωσε συζητώντας πάντα με ενθουσιασμό τις γλωσσολογικές μου αναζητήσεις. Εξίσου, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Πρέντζα Αλεξάνδρα για την τεράστια βοήθειά της και τις εύστοχες παρατηρήσεις της που αποτέλεσαν αφορμές για πολλές εποικοδομητικές συζητήσεις. Η ηθική στήριξη που μου προσέφεραν, η πεπειραμένη ματιά τους σε στιγμές που η δική μου σκέψη έφτανε σε τέλμα και η απλόχερη βοήθειά τους, αποτελούν μόνο μερικούς λόγους για τους οποίους οφείλω από καρδιάς και στις δύο ένα μεγάλο «ευχαριστώ».

Δεν θα μπορούσα να μην ευχαριστήσω τον κ. Josep Quer, ερευνητή του ινστιτούτου ICREA και καθηγητή γλωσσολογίας στο τμήμα Μετάφρασης και Επιστημών της Γλώσσας στο Πανεπιστήμιο Pompeu Fabra, για την τεράστια βοήθειά του και τις πολύτιμες παρατηρήσεις του τόσο ως προς το περιεχόμενο της εργασίας μου όσο και ως προς τη μεθοδολογική προσέγγιση. Οι συναντήσεις μας και η γενναιόδωρη προσφορά της κριτικής του ματιάς στην παρούσα εργασία κατά την παραμονή μου στη Βαρκελώνη αλλά και μετά, διαμόρφωσαν σε μεγάλο βαθμό το τελικό αποτέλεσμα. Σε αυτό το σημείο θα ήθελα ακόμη να ευχαριστήσω όλη την ομάδα του LSC lab και ιδιαίτερα την κ. Giorgia Zorzi, μεταδιδακτορική ερευνήτρια στο Πανεπιστήμιο Pompeu Fabra, για τη θερμή τους φιλοξενία κατά τη διάρκεια πραγματοποίησης της πρακτικής μου άσκησης στο Πανεπιστήμιο Pompeu Fabra και για την τροφοδότηση της έρευνάς μου με ενδιαφέρουσες ιδέες. Η συνεισφορά τους στην μελέτη μου και η ψυχολογική στήριξή που μου προσέφεραν υπήρξαν καθοριστικές!

Ένα εξίσου θερμό «ευχαριστώ» οφείλω στον κ. Άντζακα Κλήμη, επίκουρο καθηγητή στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Πατρών, η ομιλία του οποίου αποτέλεσε πηγή έμπνευσης αναφορικά με τη θεματική της παρούσας εργασίας. Η πρόθυμη στάση του να συζητήσει κάθε απορία μου, αλλά και η χρήσιμη βοήθειά του σχετικά με τον σχεδιασμό της πειραματικής διαδικασίας, αποδείχθηκε καίρια, πυροδοτώντας περαιτέρω τις ερευνητικές μου ανησυχίες.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω από καρδιάς όλους τους πληροφορητές, οι οποίοι με εμπιστεύτηκαν και δέχτηκαν με χαρά να συμμετάσχουν στην έρευνά μου, αφιερώνοντάς μου τον απαιτούμενο χρόνο, συμεριζόμενοι τις απορίες μου πάνω στη γλώσσα τους. Παράλληλα θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Σαπουντζάκη Γαλήνη, επίκουρη καθηγήτρια στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, που μου έδωσε πρόσβαση στη διδακτορική της διατριβή αλλά και σε άλλα αρχεία τα οποία αξιοποιήθηκαν στην εργασία μου. Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου και τους φίλους μου για την υπομονή και την ψυχολογική τους στήριξη καθ' όλη τη διάρκεια της προετοιμασίας και της συγγραφής της παρούσας εργασίας.

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία εξετάζεται η σειρά των προτασιακών όρων στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα (ΕΝΓ). Ο στόχος της μελέτης είναι διττός. Πρώτον η εξέταση διάφορων πιθανών σειρών σε αποφαντικές προτάσεις με απώτερο σκοπό τον καθορισμό της βασικής σειράς των όρων στην ΕΝΓ, κάτι το οποίο δεν έχει επαρκώς μέχρι στιγμής μελετηθεί, και δεύτερον ο εντοπισμός της σειράς των όρων σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας, κάτι που δεν έχει ερευνηθεί καθόλου μέχρι στιγμής για την ΕΝΓ. Σε αυτά τα σημεία έγκειται η πρωτοτυπία της συγκεκριμένης μελέτης.

Για την εκμαίευση των γλωσσικών δεδομένων διεξήχθησαν δύο πειράματα περιγραφής εικόνων στα οποία φυσικοί ομιλητές της ΕΝΓ συμμετείχαν εθελοντικά. Η πειραματική διαδικασία χωρίστηκε σε δύο μέρη· το Πείραμα 1 αφορά τις αποφαντικές προτάσεις και το Πείραμα 2 τις ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας. Με βάση τα αποτελέσματα που προέκυψαν, υποστηρίζεται ότι η βασική σειρά των όρων στην ΕΝΓ είναι η Υποκείμενο Αντικείμενο Ρήμα (ΥΑΡ) και ενδέχεται να επηρεάζεται από πραγματολογικούς παράγοντες (π.χ. εστίαση), μορφολογικούς παράγοντες (π.χ. όψη), αλλά και από το είδος του ρήματος.

Όσον αφορά τις ερωτήσεις μερικής αγνοίας διαπιστώνεται ότι η ΕΝΓ ανήκει στην κατηγορία ΝΓ όπου οι ερωτηματικές λέξεις εκφράζονται μέσω ξεχωριστών νοημάτων. Τα ερωτηματικά στοιχεία μαρκάρονται με μη χειριμικά στοιχεία (ΜΧΣ), όπως είναι το κούνημα του κεφαλιού και το συνοφρύωμα, ενώ τα ερωτηματικά στοιχεία εμφανίζονται στο τέλος της πρότασης, δηλαδή στη δεξιά περιφέρεια. Υιοθετώντας το μοντέλο που προτείνουν οι Cecchetto et al. (2009) για την Ιταλική Νοηματική Γλώσσα, υποστηρίζεται ότι η εμφάνιση των ερωτηματικών στοιχείων στο τέλος της πρότασης είναι αποτέλεσμα δεξιόστροφης μετακίνησης των στοιχείων από την ορισματική τους θέση στη θέση του Χαρακτηριστή της Φράσης Συμπληρωματικού Δείκτη (ΧΑΡ/ΦΣΔ).

Η εργασία χωρίζεται σε επτά κεφάλαια. Στα πρώτα τέσσερα κεφάλαια αναλύονται θεωρητικά ζητήματα, ενώ τα υπόλοιπα δύο συνιστούν το πειραματικό σκέλος της μελέτης. Αφού γίνει μία σύντομη εισαγωγή στις ΝΓ, αναλύονται ζητήματα που σχετίζονται με τη βασική σειρά των όρων και τους παράγοντες που την επηρεάζουν, αλλά και θέματα που αφορούν τις ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας σε διάφορες ΝΓ. Έπειτα, παρουσιάζεται η μεθοδολογική προσέγγιση και ακολούθως τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη διαδικασία εκμαίευσης δεδομένων. Αφού συζητηθούν τα πορίσματα της έρευνας, γίνεται ανακεφαλαίωση των βασικότερων σημείων της επιχειρηματολογίας και παρουσιάζονται ερωτήματα που προκύπτουν, τα οποία συνιστούν πεδίο μελλοντικών ερευνών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας επιχειρείται να δοθεί ένας ορισμός των Νοηματικών Γλωσσών (ΝΓ), και να παρουσιαστούν κάποιες απόψεις που έχουν διατυπωθεί σχετικά με τις ΝΓ. Έπειτα δίνονται ορισμένα στοιχεία που αφορούν την Ελληνική Νοηματική Γλώσσα (ΕΝΓ) και γίνεται μία σύντομη επισκόπηση των γλωσσολογικών μελετών που σχετίζονται με την ΕΝΓ.

1.1 Ορισμός, πρώτες απόψεις και στάσεις για τις ΝΓ

Ως ΝΓ ονομάζεται η φυσική γλώσσα μεταξύ κωφών και βαρήκοων (Λαμπροπούλου 1999α). Πρόκειται για φυσικές γλώσσες που αναπτύχθηκαν αυθόρμητα από τους κωφούς (Sandler & Lillo-Martin, 2001) και οι οποίες πέραν του επικοινωνιακού τους σκοπού, λειτουργούν και ως δίαυλοι μεταβίβασης στοιχείων του πολιτισμού των κωφών (Wilbur, 1979. Woodward, 1990).

Μέσω των ΝΓ μεταφέρονται -όπως άλλωστε και μέσω των ομιλούμενων γλωσσών- στοιχεία του πολιτισμού των κωφών, κοινές αξίες και συνήθειες, διαμορφώνοντας έτσι τη δική τους κοινότητα και κουλτούρα. Παράλληλα, η γνώση και χρήση της ΝΓ αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ένταξη οποιουδήποτε ατόμου στην κοινότητα των κωφών. Λογικό επόμενο είναι η επίδραση πάνω στις ΝΓ (σε επίπεδο λεξιλογικό, συντακτικό κλπ.) της εκάστοτε ομιλούμενης γλώσσας που χρησιμοποιεί η ακούουσα κοινότητα του τόπου όπου ζουν, με τον οποίον μοιράζονται κοινό πολιτισμό, ήθη κι έθιμα (Padden & Humphries, 1988).

Έντονη υπήρξε και η διαφωνία μεταξύ των εκπαιδευτικών σχετικά με τη μέθοδο διδασκαλίας που θα έπρεπε να ακολουθηθεί για τους κωφούς και για το εάν θα πρέπει οι ΝΓ να διδάσκονται στα σχολεία κωφών. Πλέον τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλες χώρες ακολουθείται η «δίγλωσση-διπολιτισμική εκπαίδευση» κι εναλλακτικά ακολουθείται η «ολική μέθοδος/ταυτόχρονη μέθοδος εκπαίδευσης»¹.

Παλαιότερα, οι ΝΓ αντιμετωπίζονταν ως «κατώτερες» γλώσσες σε σχέση με τις ομιλούμενες, ενώ από πολλούς δεν θεωρούνταν καν γλώσσες αλλά τεχνητά συστήματα επικοινωνίας. Ταυτόχρονα, η έλλειψη έρευνας στο πεδίο των ΝΓ, είχε ως αποτέλεσμα

¹ Για μία αναλυτική παρουσίαση των σταδίων της εκπαίδευσης των κωφών στην Ελλάδα, βλ. Λαμπροπούλου (1999).

την επικράτηση προκαταλήψεων σχετικά με τις ΝΓ, μία εκ των οποίων υποστήριζε ότι δεν υπάρχουν ξεχωριστές ΝΓ αλλά μία παγκόσμια ΝΓ, κοινή για όλους τους κωφούς. Παρά την ύπαρξη κοινών χαρακτηριστικών μεταξύ των ΝΓ, όπως είναι η χρήση της κίνησης του σώματος, των χεριών, της έκφρασης του προσώπου και η αξιοποίηση του τρισδιάστατου χώρου (Sandler & Lillo-Martin, 2001), οι ΝΓ δεν είναι αμοιβαία κατανοητές (Λαμπροπούλου, 1999).

Με την έναρξη της γλωσσολογικής μελέτης των ΝΓ, διατυπώθηκε η άποψη πως οι ΝΓ δεν αποτελούν ένα σύστημα κωδικοποίησης απεικονίσεων της ομιλούμενης γλώσσας μέσω των χεριών (Stokoe, 1960). Όπως και οι ομιλούμενες γλώσσες, έτσι και οι ΝΓ εμφανίζουν ολοκληρωμένη γλωσσολογικά δομή (Stokoe, 1960. Klima & Bellugi, 1979. Bergman, 1984) αλλά και ποικιλία κοινωνιογλωσσική (Quer et al., 2010). Σύμφωνα με τους Sandler και Lillo Martin (2006) στις ΝΓ εντοπίζονται όλα τα επίπεδα γλωσσολογικής ανάλυσης, το φωνολογικό, το συντακτικό, το σημασιολογικό, το μορφολογικό, κλπ., ενώ υπάρχουν διάλεκτοι, κοινωνιόλεκτοι και ιδιόλεκτοι (Quer et al., 2010).

Η μοναδική διαφορά μεταξύ νοηματικών και ομιλούμενων γλωσσών έγκειται στον τρόπο πραγμάτωσης της επικοινωνίας. Οι ΝΓ χρησιμοποιούν τα χέρια, το σώμα και το πρόσωπο ως μέσα άρθρωσης, μετέρχονται δηλαδή το οπτικό-χειρονομικό κανάλι, ενώ οι ομιλούμενες το προφορικό-ακουστικό κανάλι (Sandler & Lillo Martin, 2001). Πρόκειται επομένως για διαφορετικό τρόπο εκφοράς και αντίληψης των ΝΓ ή αλλιώς για διαφορετική «τροπικότητα» (modality) (Sandler & Lillo-Martin, 2001).

1.2 Οι ΝΓ υπό γλωσσολογικό πρίσμα – βασικές έννοιες

Σημείο αναφοράς για τη γλωσσολογική έρευνα πάνω στις ΝΓ υπήρξε η μονογραφία του Stokoe (1960), στην οποία παρουσιάζεται η δομή της αμερικανικής ΝΓ (ASL). Πλέον είναι γλωσσολογικά αποδεδειγμένο πως οι ΝΓ διαθέτουν όλα τα γλωσσικά επίπεδα ανάλυσης – φωνολογία, μορφολογία, σύνταξη – όπως ακριβώς και οι ομιλούμενες γλώσσες (Sandler, 2003).

Τη βασικότερη μονάδα λόγου για τις ΝΓ αποτελεί το «νόημα» (sign) (Stokoe, 1960). Το νόημα είναι το γλωσσικό σημείο των ΝΓ ό,τι αποτελεί δηλαδή για τις ομιλούμενες γλώσσες η μορφολογική λέξη. Τα νοήματα αναλύονται βάσει τριών κατηγοριών, της χειρομορφής (handshape), της κίνησης (movement) και της τοποθεσίας (location), ενώ αργότερα προτάθηκε και ο προσανατολισμός (orientation)

(Battison, 1978). Η χειρομορφή είναι το σχήμα που παίρνουν τα δάχτυλα κατά τη διαδικασία σχηματισμού νοημάτων και ενδέχεται να τροποποιείται με την κίνηση του χεριού μέσα στο χώρο (πάνω, κάτω, κυκλικά, ευθέως κλπ.) και τον προσανατολισμό, δηλαδή την κατεύθυνση που λαμβάνουν τα δάχτυλα και η παλάμη μέσα στο χώρο. Η τοποθεσία ή αλλιώς ο χώρος παραγωγής των νοημάτων ενδέχεται να είναι είτε πάνω στο σώμα του νοηματιστή είτε στον «ουδέτερο χώρο» (neutral space), δηλαδή στο χώρο μπροστά του, που εκτείνεται από την κορυφή του κεφαλιού μέχρι και τη μέση του και ανάμεσα στο δεξί και αριστερό χέρι όταν εκτείνονται μερικώς (Hatzoroulou, 2008). Ο συνδυασμός των χειρομορφών, της κατεύθυνσης, της κίνησης και της τοποθεσίας είναι αυτός που παράγει τα νοήματα στην ΕΝΓ αλλά και στις υπόλοιπες ΝΓ (Klima & Bellugi, 1979. Bergman, 1982. Brennan et al., 1984. Johnston & Schembri, 2007). Τα χαρακτηριστικά που προαναφέρθηκαν χρησιμοποιούνται επίσης και για τον εντοπισμό ελάχιστων ζευγών στις ΝΓ (Sandler & Lillo-Martin, 2001). Έτσι, όταν σε μία ΝΓ δύο νοήματα διαφέρουν ως προς ένα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά, τότε αποτελούν ελάχιστο ζεύγος (Sandler & Lillo-Martin, 2001).

Για την παραγωγή νοημάτων στις ΝΓ αξιολογούνται τόσο «χειριμικοί» (manual) όσο και «μη χειριμικοί» (non-manual) αρθρωτές (articulators). Χειριμικούς αρθρωτές αποτελούν τα δύο ή το ένα χέρι μόνο. Όταν χρησιμοποιούνται και τα δύο χέρια ενδέχεται ένα από αυτά να είναι «ενεργό» (active), δηλαδή να πραγματοποιεί κάποια κίνηση και το άλλο να παραμένει σταθερό, «παθητικό» (passive). Το χέρι που είναι ενεργό ονομάζεται «κυρίαρχο χέρι» (dominant hand) του νοηματιστή και εκείνο που μένει σταθερό χαρακτηρίζεται ως «παθητικό» χέρι (passive hand) (Hatzoroulou, 2008).

Μη χειριμικούς αρθρωτές συνιστά οποιοδήποτε μέρος του σώματος (εκτός των χεριών) μέσω του οποίου εκφράζονται διάφορες γραμματικές λειτουργίες, όπως είναι για παράδειγμα η άρνηση και οι ερωτήσεις (Antzakas, 2003, 2006. Zeshan, 2004). Όπως αναφέρει ο Παπασπύρου (1994, 1997, 1998) στην ΕΝΓ οι διάφορες εκφράσεις του προσώπου (π.χ. σούφρωμα χειλιών, ανύψωση των φρυδιών) καθώς και η κίνηση του κεφαλιού και του πάνω μέρους του σώματος αποτελούν μη χειριμικούς αρθρωτές. Τα μη χειριμικά στοιχεία (ΜΧΣ), όπως είναι η κίνηση του κεφαλιού και του πάνω μέρος του σώματος και οι εκφράσεις του προσώπου, εξυπηρετούν διάφορους σκοπούς, όπως είναι ο διαχωρισμός ίδιων νοημάτων, το μαρκάρισμα των ερωτήσεων, της άρνησης (Antzakas, 2003, 2006), των υποθετικών και αναφορικών προτάσεων (Klima & Bellugi, 1979. Bergman, 1994. Παπασπύρου, 1994, 1998. Sutton-Spence & Woll, 1999).

Στο επίπεδο της μορφολογίας, παρατηρείται ότι ένα νόημα έχει τη δυνατότητα να μεταβληθεί ως προς την κίνηση, τη συχνότητα επανάληψης της κίνησης και την κατεύθυνση, ώστε να υπάρξουν περισσότερα νοήματα (Aronoff et al., 2005). Κατ' αυτόν τον τρόπο παράγονται νέες λέξεις και κλίνονται τα ρήματα. Και στις ΝΓ υπάρχουν ελεύθερα και δεσμευμένα μορφήματα (Sutton-Spence & Woll, 1999). Ελεύθερα μορφήματα είναι τα απλά νοήματα, ενώ δεσμευμένα μορφήματα χαρακτηρίζονται τα χαρακτηριστικά που «συνθέτουν» ένα απλό νόημα, δηλαδή η χειρομορφή, η τοποθεσία και η κίνηση.

Όσον αφορά το επίπεδο της σύνταξης, οι ΝΓ διαφέρουν κατά πολύ από τις ομιλούμενες κυρίως λόγω της διαφορετικής τροπικότητας που επιδεικνύουν, καθώς οι όροι των προτάσεων στις ΝΓ δεν εμφανίζονται γραμμικά (Brennan, 1994). Ο εντοπισμός της βασικής σειράς όρων στις ΝΓ καθορίζεται από τον τύπο του ρήματος και από σημασιολογικούς παράγοντες, ενώ ορισμένοι μελετητές υποστηρίζουν ότι η βασική δομή ορισμένων ΝΓ είναι η δομή «Θέμα-Σχόλιο» (Topic-Comment) (Aarons, 1994. Sutton-Spence & Woll, 1999. Liddell, 2003. Johnston & Schembri, 2007. Fromkin et al., 2008). Τα παραπάνω αναλύονται διεξοδικά στα επόμενα κεφάλαια.

1.3 Η ENΓ

Ως ENΓ καλείται η γλώσσα που χρησιμοποιείται από τους περισσότερους Έλληνες νοηματιστές, κωφούς και βαρήκοους που ζουν στην Ελλάδα (Παπασπύρου, 1994. Λαμπροπούλου, 1997), καθώς δεν γνωρίζουν όλοι οι κωφοί την ENΓ. Οι κωφοί στην Ελλάδα υπολογίζονται περίπου γύρω στους 10.000 (Κουρμπέτης & Χατζοπούλου, 2010, όπως αναφέρεται στην Ανδρικοπούλου, 2015).

Σύμφωνα με μελέτες του Πανεπιστημίου Gallaudet, οι ρίζες της ENΓ βρίσκονται στην ASL και τη Γαλλική ΝΓ (LSF), καθώς και σε άλλες τοπικές ΝΓ με τις οποίες ήρθε σε επαφή τη δεκαετία του '50 (Sapountzaki, 2005). Αν και έχει δεχθεί και συνεχίζει να δέχεται επίδραση από την ομιλούμενη Κοινή Νέα Ελληνική (ΚΝΕ), η ENΓ έχει τη δική της γραμματική και το δικό της λεξιλόγιο (Παπασπύρου, 1994).

1.3.1 Προηγούμενες γλωσσολογικές μελέτες για την ENΓ

Παρόλο που οι γλωσσολογικές μελέτες σε διεθνές επίπεδο για τις ΝΓ είχαν ήδη ξεκινήσει τη δεκαετία του '60, στην Ελλάδα η έρευνα για την ENΓ καθυστέρησε

αρκετά. Πριν από 30 περίπου χρόνια ξεκίνησαν οι πρώτες μελέτες σχετικά με την ΕΝΓ, χωρίς όμως να υπάρχουν πολλές δημοσιευμένες έρευνες (Hatzoroulou, 2008). Οι περισσότερες μελέτες που σχετίζονται με την ΕΝΓ επικεντρώνονται στην εκπαίδευση των κωφών παρά στη γλωσσολογία (Κουρμπέτης, Αδαμοπούλου & Φερεντίνος, 2005). Όσον αφορά τη γλωσσολογική έρευνα πάνω στον τομέα της σειράς των όρων στην ΕΝΓ, γίνεται μία διεξοδική παρουσίαση των μελετών στην ενότητα 3.1.

Η Λαμπροπούλου (1997) καταγράφει και αναλύει τα βασικά δομικά στοιχεία (χειρομορφές, θέσεις, κινήσεις) των ελληνικών νοημάτων. Ο Παρσπυρου (1998) μελετώντας την ΕΝΓ, της αποδίδει τον χαρακτηρισμό «κινηματική γλώσσα» και «φθογογλώσσα», δίνοντας μία συγκριτική γενετική-μετασχηματιστική ερμηνεία της ΕΝΓ. Προσπάθησε να δομήσει ένα σύστημα κινηματικής γραφής², με στόχο να αναδείξει τη γλώσσα ως «θεμελιώδες σημείο αναφοράς στην ενδογενή γλωσσική ικανότητα του ανθρώπου, όπως και στη φθογογλώσσα» (Λαμπροπούλου, 1997, όπως αναφέρεται στην Ανδρικοπούλου, 2015, σ. 30-31). Μία από τις γλωσσολογικές μελέτες που σχετίζονται με την κατάκτηση της ΕΝΓ είναι εκείνη της Hatzoroulou (2008), η οποία μελετώντας την κατάκτηση των αντωνυμικών νοημάτων σε ένα κωφό παιδί ηλικίας 12 έως 36 μηνών, διαπιστώνει πως γίνεται εξαρχής σωστή χρήση των αντωνυμικών νοημάτων .

Τις παραμέτρους του γλωσσικού σχεδιασμού της ΕΝΓ μελέτησε ο Μαυρέας (2011). Καταλήγει στη διαπίστωση ότι η ποικιλομορφία που παρατηρείται στην ΕΝΓ οφείλεται στις γεωγραφικές και ηλικιακές ποικιλίες αλλά και στον δανεισμό στοιχείων από την ομιλούμενη ΚΝΕ. Η Ανδρικοπούλου (2015) μελετώντας τα σύνθετα νοήματα στην ΕΝΓ καταλήγει στο συμπέρασμα ότι στην ΕΝΓ τα σύνθετα νοήματα συνιστούν μία μονάδα αδιαίρετη στην οποία δεν παρεμβάλλονται άλλα νοήματα, ενώ παρατηρεί την εμφάνιση διαδοχικών συνθέτων (όπως είναι π.χ. το νόημα ΔΗΛΗΤΗΡΙΟ (ΦΑΡΜΑΚΟ+ΡΙΧΝΩ)) και ταυτόχρονων συνθέτων (π.χ. το νόημα ΑΕΡΟΠΛΑΝΟΦΟΡΟ (ΠΛΟΙΟ + ΑΕΡΟΠΛΑΝΟ – ΠΟΥ – ΠΡΟΣΓΕΙΩΝΕΤΑΙ + ΠΟΛΕΜΙΚΟ)).

Όσον αφορά την έρευνα σχετικά με τις λειτουργικές κατηγορίες στην ΕΝΓ, μπορούν να αναφερθούν δύο μελέτες. Η μελέτη της Sarpountzaki (2005) έχει ως θέμα τις κατηγορίες της Όψης, του Χρόνου, της Τροπικότητας και της Συμφωνίας και

² Η «κινηματική γραφή» αποτελεί το σύστημα γραφής που πρότεινε ο Παπασπύρου (1998) για την απεικόνιση της κινηματικής γλώσσας.

συγκεκριμένα ελεύθερα μορφήματα με γραμματική σημασία που συνοδεύουν ρήματα για να δηλώσουν τις παραπάνω κατηγορίες αλλά και τον τρόπο που τα μορφήματα αυτά συνδυάζονται με μία άλλη λειτουργική κατηγορία, εκείνη της Άρνησης. Ένα από τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει η ερευνήτρια είναι ότι η θέση των δεικτών που μαρκάρουν την Όψη είναι μεταρρηματική αλλά όχι απαραίτητα στο τέλος της πρότασης. Η Βλέτση (2008), διαπιστώνει ότι η απόδοση της μη συνοπτικής όψης στην ENΓ εξαρτάται από την ιδιόλεκτο του κάθε νοηματιστή, ενώ σε αντίθεση με την Sapountzaki (2005) δεν υποστηρίζει πως τα νοήματα που μαρκάρουν την όψη είναι βοηθητικά ρήματα.

Μελετώντας την άρνηση στην ENΓ ο Antzakas (2008) διαπιστώνει ότι υπάρχουν δύο είδη αρνητικών προτάσεων, εκείνες στις οποίες η άρνηση εκφράζεται μέσω χειρικών στοιχείων κι εκείνες στις οποίες η άρνηση εκφράζεται αποκλειστικά και μόνο μέσω ΜΧΣ. Αυτό που επισημαίνεται όμως είναι ότι η άρνηση ακόμα και στην πρώτη κατηγορία προτάσεων εκφράζεται στις περισσότερες περιπτώσεις με συνδυασμό χειρικών και ΜΧΣ. Κατά τον Antzakas (2008) η αμαρκάριστη θέση των αρνητικών νοημάτων είναι μεταρρηματικά και βρίσκεται συνήθως στο τέλος της πρότασης με εξαίρεση τις περιπτώσεις όπου την τελική θέση στην πρόταση κατέχουν τα ερωτηματικά νοήματα των ερωτήσεων μερικής αγνοίας, αντωνυμίες, χρονικά επιρρήματα και νοήματα που δηλώνουν όψη. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις όπου η άρνηση δεν εμφανίζεται μεταρρηματικά, τότε αυτό αποδίδεται στην επίδραση της σύνταξης από την ομιλούμενη ΚΝΕ, κάτι που φαίνεται και από την εκτεταμένη χρήση των κινήσεων των χειλιών (“mouthings”) από τους νοηματιστές (Antzakas, 2008).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2º: Η ΣΕΙΡΑ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΙΑΚΩΝ ΟΡΩΝ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα εξεταστούν ζητήματα που σχετίζονται με την σειρά των όρων στις γλώσσες, ομιλούμενες και νοηματικές. Αφού πρώτα εξεταστούν παράγοντες που καθορίζουν τη βασική σειρά των όρων στις ομιλούμενες γλώσσες, έπειτα παρουσιάζονται οι κατηγορίες των γλωσσών που προκύπτουν με βάση τη βασική σειρά που υπάρχει στην εκάστοτε γλώσσα. Εν συνεχεία, συζητείται η έννοια της «Πληροφοριακής Δομής» (ΠΔ) και παρουσιάζονται συντόμως βασικές της έννοιες.

2.1 Παράγοντες καθορισμού της βασικής σειράς όρων

Υπάρχει η αντίληψη ότι ανάμεσα στις διάφορες σειρές όρων που ενδεχομένως εμφανίζονται στις ομιλούμενες γλώσσες, μία από αυτές τις σειρές μπορεί να θεωρηθεί βασική. Η βασική σειρά συχνά τροποποιείται για να εξυπηρετήσει άλλες λειτουργίες. Οι τροποποιημένες σειρές χαρακτηρίζονται ως «μαρκαρισμένες» ή «άτυπες». Σύμφωνα με τους Brennan (1994) και Dwyer (2007) υπάρχουν συγκεκριμένα κριτήρια, εφαρμόζοντας τα οποία μπορεί κανείς να ανιχνεύσει τη βασική σειρά των όρων. Αν και τα κριτήρια που θα παρουσιαστούν παρακάτω διατυπώθηκαν αρχικά για τις ομιλούμενες γλώσσες, έπειτα αξιοποιήθηκαν και από τους μελετητές των ΝΓ. Τα κριτήρια καθορισμού της βασικής σειράς των όρων κατά τους Brennan (1994) και Dwyer (2007) είναι τα εξής:

- i. Η συχνότερα εμφανιζόμενη σειρά.

Η Brennan (1994) θεωρεί ότι ένας τρόπος για να καθοριστεί η βασική σειρά όρων, είναι μέσω της συχνότητας, δηλαδή μέσω της μέτρησης των ακολουθιών διαφορετικών μοτίβων που εμφανίζονται μέσα σε μία γλώσσα. Οι όροι «βασική» σειρά και «αμαρκάριστη» συνδέονται, καθώς η αμαρκάριστη μορφή θεωρείται ότι είναι εκείνη που εμφανίζεται πιο συχνά σε μία γλώσσα (Brennan, 1994).

- ii. Η σειρά των όρων των απλών, δηλωτικών, ενεργητικών προτάσεων, οι οποίες δεν περιλαμβάνουν πολύπλοκες λέξεις ή ονοματικές φράσεις.

Το κριτήριο αυτό (κριτήριο ii.) έχει υποστηριχθεί κι από τους Chomsky (1957) και Pullum (1977) κι έχει εφαρμοστεί και στις ΝΓ από πολλούς μελετητές, όπως είναι οι Volterra et al. (1984) (για την Ιταλική ΝΓ (LIS)), Coerts (1994) (για την Ολλανδική ΝΓ (NGT)) και Vermeerbergen (1998) (για τη Φλαμανδική ΝΓ (VGT)).

- iii. Η σειρά όρων που απαιτεί την απλούστερη συντακτική περιγραφή.
- iv. Η λιγότερο μαρκαρισμένη μορφολογικά σειρά, κάτι το οποίο εξαρτάται από το είδος της γλώσσας.
- v. Η σειρά που είναι περισσότερο ουδέτερη, που είναι λιγότερο μαρκαρισμένη πραγματολογικά, δηλαδή εκείνη που βρίσκεται εκτός περικειμένου (Barić et al., 1990. Pranjković, 1998. Silić, 1999a, b, όπως αναφέρεται σε Milković et al., 2006).

Στο πλαίσιο της έρευνας για τον καθορισμό της βασικής σειράς των όρων στις ομιλούμενες γλώσσες ο Greenberg (1963) μελέτησε τη σειρά με την οποία εμφανίζονται οι όροι σε 30 γλώσσες. Ακολουθεί μία τυπολογική προσέγγιση η οποία αποσκοπεί στην ταξινόμηση ή στις ταξινομήσεις των υπό μελέτη γλωσσών με βάση τις συστηματικές διαφοροποιήσεις που εντοπίζονται μεταξύ τους. Αυτό που παρατηρείται από τον Greenberg (1963) στις γλώσσες που μελετήθηκαν είναι ότι υπάρχουν έξι πιθανές σειρές όρων: YPA, YAP, PYA, PAY, AYP, APY.

Ωστόσο, η έρευνά του δέχτηκε κριτική, η οποία επικεντρώνεται κυρίως στη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε. Το πιο βασικό σημείο κριτικής από τον Dryer (1991, 1992) είναι ότι δεν συμπεριλαμβάνονται στην έρευνα του Greenberg γλώσσες που να καλύπτουν όλες τις γλωσσικές οικογένειες αλλά περιορίστηκε σε ευρωπαϊκές γλώσσες. Ο ρόλος του Y και του A είναι κεντρικός στις περισσότερες Ινδο-Ευρωπαϊκές γλώσσες, οι οποίες δομούν τις προτάσεις τους με βάση τέτοιες έννοιες. Ωστόσο, δεν θα ήταν παράλογο να περιμένει κανείς πως άλλα χαρακτηριστικά, όπως είναι η σχέση μεταξύ Δράστη-Πάσχοντα, γνωστής πληροφορίας-νέας πληροφορίας, έμφυχου-άψυχου, κλπ., μπορούν να επηρεάσουν τη θέση των ονοματικών στοιχείων σε μία πρόταση. Η Kiss (1995) ασκεί κριτική στην έρευνα του Greenberg, καθώς όπως υποστηρίζει υπάρχει ένας τύπος γλωσσών, όπου η σειρά των όρων σχετίζεται άμεσα με το περικείμενο και την πραγματολογία (discourse configurational languages). Σε

αυτού του είδους τις γλώσσες, όπως είναι π.χ. τα ουγγρικά, ο δομικός ρόλος που διαδραματίζει το γραμματικό Υ εκπληρώνεται από άλλα συστατικά που δεν περιορίζονται ως προς την γραμματική λειτουργία ή την πτώση.

2.2 Σειρά όρων και κατηγορίες γλωσσών

Η γλωσσολογική έρευνα πάνω σε διάφορες γλώσσες έχει διακρίνει ότι υπάρχουν διάφοροι συσχετισμοί μεταξύ συγκεκριμένων σειρών όρων και συγκεκριμένων λειτουργιών. Με βάση τέτοιου είδους κριτήρια οι μελετητές έχουν κατατάξει τις γλώσσες σε τρεις κατηγορίες:

- i. Γλώσσες που ρυθμίζονται / διαμορφώνονται με βάση τα ορίσματά τους (argument configurational languages). Στις γλώσσες αυτές η σειρά των όρων καθορίζεται είτε άμεσα μέσω των θεματικών ρόλων είτε έμμεσα μέσω ενός συστήματος γραμματικών σχέσεων (Y, P, A, κλπ.) (Greenberg, 1966).
- ii. Γλώσσες που διαμορφώνονται με βάση το περιεχόμενο (discourse configurational languages) (Kiss, 1995). Η σειρά σε τέτοιου είδους γλώσσες, όπως είναι τα κινέζικα (LaPolla, 1995) και τα ουγγρικά (Kiss, 2002), καθορίζεται από την «Πληροφοριακή Δομή» (Information Structure), επομένως πρέπει να εντοπίζονται το Θέμα και η φράση Εστίασης.
- iii. Γλώσσες που δεν ανήκουν σε κάποια από τις παραπάνω κατηγορίες (non configurational languages). Πρόκειται για γλώσσες που έχουν ελεύθερη σειρά όρων, όπως είναι τα Warlpiri (Hale, 1983) και τα Jingulu (Pensalfini, 2003).

Με βάση την παραπάνω κατηγοριοποίηση και αξιολογώντας τα ευρήματα των σχετικών μελετών, οι ερευνητές κατατάσσουν την αμερικανική ΝΓ (ASL) (Valli et al, 2006), τη γερμανική ΝΓ (DGS) (Glück & Pfau, 1998), τη βραζιλιάνικη ΝΓ (LSB) (De Quadros, 1999) και την ιταλική ΝΓ (LIS) (Volterra et al., 1984) στην κατηγορία Α, ενώ τη βρετανική ΝΓ (BSL) (Deuchar, 1983), τη δανική ΝΓ (DSL) (Engberg-Pedersen, 1994) και τη ΝΓ του Κεμπέκ (LSQ) (Nadeau & Desounrey, 1994) στην κατηγορία Β.

2.3 Η Πληροφοριακή Δομή

Ο τρόπος παρουσίασης των πληροφοριών σε ένα περικείμενο (context) ενδέχεται να επηρεάζει και να τροποποιεί τη βασική σειρά των όρων στις ομιλούμενες γλώσσες. Σε αυτήν την ενότητα θα αναλυθεί η έννοια της «Πληροφοριακής Δομής» (ΠΔ). Πρώτα επιχειρείται να δοθεί ένας ορισμός της έννοιας ΠΔ, ενώ στη συνέχεια παρουσιάζονται κι αναλύονται συνοπτικά κεντρικές της έννοιες όπως είναι το «Θέμα» (Topic), η «Εστίαση» (Focus), και η έννοια του «Γνωστού Χαρακτηριστικού» (Givenness).

2.3.1 Τι ονομάζεται Πληροφοριακή Δομή

Ως ΠΔ μπορεί να χαρακτηριστεί ο τρόπος με τον οποίον δομείται η πληροφορία σε μία πρόταση, ώστε να ανταποκρίνεται στις άμεσες επικοινωνιακές ανάγκες των συνομιλητών (Chafe, 1976). Η ΠΔ βασίζεται στην έννοια της Κοινής Γνώσης (ΚΓ) (Common Ground), δηλαδή στις πληροφορίες που είναι ήδη γνωστές στους συνομιλητές και τροποποιείται συνεχώς κατά τη διάρκεια της επικοινωνίας, καθώς νέες πληροφορίες προστίθενται συνεχώς. Επομένως, είναι άμεσα συνδεδεμένη με το περικείμενο και προσδίδει ένα ευρύτερο νόημα στις προτάσεις, κάνοντάς τες εύστοχες σε κάποια περικείμενα και άστοχες σε κάποια άλλα (Slioussar, 2007). Ας δούμε τα παρακάτω παραδείγματα:

(1) [Aristotle Onassis]_T³ [married Jacqueli/ine Kennedy]_C⁴

(2) [Jacqueline Kennedy]_T [married Aristotle Onassis]_C

(Féry και Krifka, 2009, σ. 5)

Οι προτάσεις (1) και (2) δεν παρουσιάζουν κάποια διαφορά στο επίπεδο της λογικής πρότασης· εκφράζουν το ίδιο λογικό περιεχόμενο κι έχουν τις ίδιες συνθήκες αληθείας. Παρόλο όμως που φαινομενικά και από άποψη σημασιολογίας φαίνεται να μη διαφέρουν, ωστόσο δεν είναι ίδιες. Η διαφορά τους είναι πραγματολογική και συνδέεται με το περικείμενο, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται και η σύνταξη και να προκύπτουν διαφορετικές δομές, όπως φαίνεται στα παραδείγματα (1) και (2). Οι

³ Δηλώνει ότι η φράση που προηγείται αποτελεί Θέμα.

⁴ Δηλώνει ότι η φράση που προηγείται αποτελεί Σχόλιο.

παραπάνω προτάσεις δεν είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν στο ίδιο περικείμενο. Σύμφωνα με τους Féry και Krifka (2009) στο παράδειγμα (1), όπου οι όροι εμφανίζονται με τη σειρά ΥΡΑ η γνωστή πληροφορία στο περικείμενο φαίνεται να είναι ο “Aristotle Onassis” ενώ στο παράδειγμα (2) η “Jacqueline Kennedy”.

Όπως υποστηρίζει η Slioussar (2007) είναι σημαντικό ο πομπός και ο δέκτης της πληροφορίας να θεωρούν γνωστή την ίδια πληροφορία και να συμπίπτουν οι νοητικές τους αναπαραστάσεις για την παρούσα κατάσταση. Τέτοιου είδους αναπαραστάσεις δομούνται στο περικείμενο, που συνιστά ένα γνωσιακό σύστημα στο οποίο αποθηκεύονται οι σκέψεις και επανέρχονται στη μνήμη κατά τη διαδικασία της επικοινωνίας (Slioussar, 2007). Το περικείμενο αποτελεί μέρος του γενικού νοητικού συστήματος που επεξεργάζεται τις πληροφορίες. Επομένως, το νοητικό μοντέλο του περικειμένου καθορίζει ποια ή ποιες πληροφορίες είναι ήδη γνωστές ή καινούργιες (Slioussar, 2007).

Βασικές έννοιες που σχετίζονται με τη ΠΔ είναι οι έννοιες Θέμα, Εστίαση και Γνωστό χαρακτηριστικό, οι οποίες αναλύονται παρακάτω.

2.3.2 Θέμα – Σχόλιο (Topic – Comment)

Η έννοια του «Θέματος» αποτελεί κεντρική έννοια για την ΠΔ. Ως Θέμα κατά τη Reinhart (1981), χαρακτηρίζεται «το αντικείμενο της πρότασης», δηλαδή το θέμα της. Συχνά ο όρος αυτός ταυτίζεται με τον όρο «παλιά» ή «γνωστή» πληροφορία. Το Θέμα αποτελεί εκείνη την οντότητα σε μία πρόταση, την οποία ο ομιλητής μπορεί να αναγνωρίσει και κατά τον Halliday (1967, 1968) το Θέμα εμφανίζεται στην πρώτη θέση μέσα στην πρόταση. Οι επιπλέον πληροφορίες που δίνονται πάνω στην ήδη γνωστή οντότητα, δηλαδή οι καινούργιες, μη γνωστές πληροφορίες ονομάζονται «Σχόλιο» (Krifka, 2008). Κατά καιρούς έχουν δοθεί διάφορες ονομασίες για τον όρο “Θέμα”, όπως για παράδειγμα από τη Σχολή της Πράγας έχει δοθεί ο όρος “theme”, ενώ η νέα πληροφορία ονομάζεται “rheme” (Daneš, 1970). Ας δούμε τα παρακάτω παραδείγματα:

(3) [Ο Γιάννης]_Θ [αρραβωνιάστηκε τη Μαρία]_Σ

(4) [Η Μαρία]_Θ [αρραβωνιάστηκε τον Γιάννη]_Σ

Και οι δύο προτάσεις περιγράφουν ακριβώς την ίδια κατάσταση. Ο διαφορετικός όμως τρόπος με τον οποίον δομούνται δείχνει ότι υπάρχει διαφορά όσον αφορά την πληροφορία που εκφράζουν. Έτσι, η πρόταση στο παράδειγμα (3) φαίνεται να δίνει πληροφορίες για τον Γιάννη (άρα ο Γιάννης είναι το Θέμα της πρότασης), ενώ στο (4) για τη Μαρία (άρα η Μαρία είναι το Θέμα της πρότασης).

2.3.3 Εστίαση (Focus)

Όσον αφορά την «Εστίαση» δεν υπάρχει ομοφωνία ανάμεσα στους μελετητές ως προς τον ορισμό της. Κατά τον Chomsky (1971) το εστιασμένο στοιχείο είναι αυτό που φέρει επιτονισμό και που φέρει τη νέα πληροφορία μέσα στην πρόταση:

(5) -To whom did John give a cat?
-John gave a cat TO MARY⁵.

(Γεωργίου, 2016, σ. 4)

Άλλοι μελετητές θεωρούν ότι υπάρχουν διάφοροι τύποι εστίασης και για τον κάθε έναν υπάρχει διαφορετική ερμηνεία. Η εστίαση μπορεί να έχει και ερμηνεία αντίθεσης (“contrastive focus”) σύμφωνα με τον Brody (1990), ο οποίος μελετώντας τα συγγρικά διαπιστώνει ότι η εστιασμένη φράση μετακινείται προσηματικά για να δοθεί αντιθετική ερμηνεία:

(6) JANOST szeterem
Γιάννης μου αρέσει
Ο ΓΙΑΝΝΗΣ μου αρέσει⁶

(Brody, 1990, όπως αναφέρεται στον Γεωργίου, 2016, σ. 5)

Ο Rooth (1992) προτείνει μια σημασιολογική ανάλυση της εστίασης, σύμφωνα με την οποία, η έννοια της εστίασης υποδεικνύει την ύπαρξη εναλλακτικών που είναι συναφείς για την ερμηνεία των γλωσσικών εκφράσεων:

⁵ Οι λέξεις που είναι γραμμένες με κεφαλαία γράμματα δείχνουν ότι η φράση είναι εστιασμένη.

⁶ Η μετάφραση στην ΚΝΕ είναι από τον Γεωργίου (2016).

‘Focus: Focus indicates the presence of alternatives that are relevant for the interpretation of linguistic expressions’

(Rooth, 1992, όπως παρατίθεται στους Féry & Krifka, 2009, σ. 4)

Κατά τον Rooth (1992) η εστίαση δείχνει την αντίθεση που υπάρχει ανάμεσα στην εστιασμένη φράση και άλλες εναλλακτικές πιθανές επιλογές με βάση το περιεχόμενο:

(7) [Ο Γιάννης συνάντησε τη Μαρία] = {συνάντησε (Γ, Μ) | Γ, Μ ∈ E}, όπου E είναι σύνολο ατόμων

(8) [[Ο ΓΙΑΝΝΗΣ] συνάντησε τη Μαρία] = {συνάντησε (χ, Μ) | χ ∈ E}, όπου E είναι σύνολο ατόμων

(Γεωργίου, 2016, σ. 9)

Στο παράδειγμα (8) η φράση Ο ΓΙΑΝΝΗΣ είναι εστιασμένη κι αντικαθίσταται από τη μεταβλητή (χ) η οποία αντιπροσωπεύει το σύνολο των εναλλακτικών επιλογών που δίνουν στην πρόταση διαφορετική σημασία. Το σύνολο των εναλλακτικών επιλογών ονομάζεται «σύνολο εναλλακτικών εστίασης» (“alternative focus set”) (Rooth, 1992).

2.3.4 Γνωστό χαρακτηριστικό (Givenness feature)

Ως «Γνωστό χαρακτηριστικό» ορίζεται ένα χαρακτηριστικό Ψ μιας φράσης α εάν το Ψ δείχνει εάν η έννοια α υπάρχει στην ΚΓ ή όχι, και/ή δείχνει τον βαθμό κατά τον οποίον υπάρχει στην ΚΓ (Krifka, 2008).

Όλες οι ανθρώπινες γλώσσες έχουν μηχανισμούς με τους οποίους οι ομιλητές μπορούν να πληροφορήσουν τους συνομιλητές τους πως κάτι που είναι παρόν στο άμεσο γλωσσικό συγκείμενο επαναχρησιμοποιείται (Chafe, 1976).

Σύμφωνα με τη θεωρία του Schwarzschild (1999), οι έννοιες γνωστό χαρακτηριστικό και εστίαση αλληλεπιδρούν, καθώς οι πληροφορίες που είναι ήδη γνωστές δεν μπορούν να αποτελέσουν εστιασμένες φράσεις και η εστίαση υπάρχει μόνο όταν είναι απολύτως απαραίτητη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Η ΣΕΙΡΑ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΣΤΙΣ ΝΓ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει μία σύντομη βιβλιογραφική ανασκόπηση των ευρημάτων σχετικά με τη σειρά των όρων σε διάφορες ΝΓ. Ακολούθως, θα παρουσιαστούν οι παράγοντες που φαίνεται να επηρεάζουν τη βασική σειρά των όρων στις ΝΓ, όπως είναι οι κατηγορίες των ρημάτων, τα σημασιολογικά χαρακτηριστικά των ορισμάτων του ρήματος και η διαδικασία της θεματοποίησης. Τέλος, γίνεται μία εισαγωγή στις τοπικές προτάσεις στις ΝΓ, στα χαρακτηριστικά τους και στους λόγους που καθιστούν απαραίτητη την εξέτασή τους χωριστά από τις μη τοπικές προτάσεις των ΝΓ.

3.1 Η σειρά των όρων στις ΝΓ

Σε αντίθεση με τις ομιλούμενες γλώσσες, που θεωρούνται γραμμικές με την έννοια ότι οι λέξεις είναι πάντα ταξινομημένες σε μία σειρά, ακολουθώντας η μία την άλλη και είναι αδύνατον να εκφέρονται ταυτόχρονα, οι ΝΓ έχουν διαφορετική τροπικότητα. Οι ΝΓ δεν είναι τελείως γραμμικές ως γλώσσες (Sandler, 1989. Johnston & Schembri, 2007. Kimmelman, 2012). Η χρήση των δύο χεριών ως ξεχωριστών αρθρωτών έχει ως αποτέλεσμα τη δυνατότητα παραγωγής διαφορετικών νοημάτων ταυτόχρονα. Κάτι τέτοιο έχει ως αποτέλεσμα να μην υπάρχει πάντα στις ΝΓ διαδοχική σειρά (Kimmelman, 2012). Ενώ οι ομιλούμενες γλώσσες χρησιμοποιούν το ακουστικό κανάλι (auditory modality), οι ΝΓ χρησιμοποιούν το οπτικό-χωροταξικό κανάλι και αξιοποιούνται διάφοροι ανεξάρτητοι αρθρωτές όπως είναι τα χέρια, ο κορμός, το κεφάλι, τα χείλη και τα φρύδια (Armstrong, 1983. Anderson, 1993. Dotter & Holzinger, 1995. Perniss, Pfau & Steinbach, 2007).

Άξιο επισήμανσης είναι και το γεγονός ότι η βασική σειρά όρων στις ΝΓ μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να συμπίπτει με τη βασική σειρά όρων της αντίστοιχης ομιλούμενης γλώσσας, όπως π.χ. συμβαίνει με την κροατική ΝΓ (HZJ) (Milković et al., 2007), τη ρωσική ΝΓ (RSL) (Kimmelman, 2012) και τη σουηδική ΝΓ (SSL) (Bergman & Wallin, 1985).

Το θέμα της σειράς των όρων στις ΝΓ αποτελεί καθαυτό ένα αρκετά αμφιλεγόμενο ζήτημα. Ενώ υπάρχει μία γενική συναίνεση μεταξύ των μελετητών ότι οι ΝΓ είναι γλώσσες της μορφής «Θέμα-Σχόλιο» (Kyle & Woll, 1985. Sutton-Spence & Woll, 1999) υπάρχουν ωστόσο γλωσσολόγοι οι οποίοι έχουν προτείνει εναλλακτικές

αναλύσεις και ερμηνείες, όπως είναι η Fischer (1975), η οποία προτείνει ότι η ASL είναι γλώσσα με βασική τη σειρά YPA.

Η Deuchar (1983) για παράδειγμα μελετώντας την BSL διαπιστώνει ότι τα δεδομένα της δεν μπορούν να ερμηνευθούν μέσω ενός μοντέλου κατάταξης των βασικών όρων μιας πρότασης αλλά θα ήταν προτιμότερη μία ανάλυση του τύπου «Θέμα-Σχόλιο», όπου το Θέμα αποτελεί την παλιά πληροφορία του περικειμένου, ενώ το Σχόλιο είναι η νέα πληροφορία που δίνεται όσον αφορά στο Θέμα (Deuchar, 1983. Sutton-Spence & Woll, 1999). Παρόμοια ανάλυση, τύπου «Θέμα-Σχόλιο», ακολουθείται και για τη Φλαμανδική-Βελγική ΝΓ (Vermeerbergen, 1998).

Η ASL υπήρξε από τις πρώτες ΝΓ που μελετήθηκαν ήδη από τη δεκαετία του '70 όσον αφορά τη σειρά των όρων. Οι μελετητές Fischer (1975) και Liddell (1980) συμφωνούν στο ότι η βασική σειρά των όρων στην ASL δεν υπήρξε πάντοτε ίδια και σταθερή αλλά άλλαξε δεχόμενη επιρροές από άλλες ΝΓ. Ενώ, παλαιότερα (περίπου στα 1870) η βασική σειρά των όρων ήταν YAP, λόγω γλωσσικής επαφής με τη BSL, η σειρά αυτή άλλαξε. Σήμερα φαίνεται ότι η βασική σειρά των όρων είναι YPA, ενώ χρησιμοποιούνται κι άλλες πιθανές σειρές οι οποίες όμως είναι αποτέλεσμα θεματοποίησης (Fischer, 1975). Αντικρουόμενες υπήρξαν οι απόψεις όσον αφορά στο ποια είναι η βασική σειρά των όρων και για την LIS, με άλλους να υποστηρίζουν ότι είναι η σειρά YPA (Volterra et al, 1984) ενώ σε πιο πρόσφατες μελέτες να υποστηρίζεται ότι είναι η YAP (Geraci, 2005). Η σειρά πάντως YPA θεωρείται βασική για την HZJ (Milković et al., 2007), τη LSB (Felipe, 1989. Ferreira-Brito, 1995. Mueller de Quadros, 1999), τη RSL (Kimmelman, 2012) και τη SSL (Bergman & Wallin, 1985).

Μία διαφορετική προσέγγιση από όσες προαναφέρθηκαν υιοθετεί η Leeson (2001) για τη σειρά των όρων στην Ιρλανδική ΝΓ (ISL), η οποία βασίζεται όχι τόσο στους όρους Y, P, A αλλά στη σειρά με την οποία εμφανίζονται στις προτάσεις οι θεματικοί ρόλοι. Η σειρά αυτή που βασίζεται στους θεματικούς ρόλους και μπορεί να επηρεαστεί από την κατηγορία στην οποία ανήκει το ρήμα και την ΠΔ.

Στις περισσότερες μελέτες που σχετίζονται με τον εντοπισμό της βασικής σειράς όρων στις ΝΓ αξιοποιούνται συχνά σώματα κειμένων (corpora) (βλ. Friedman, 1975 για την ASL), τεστ περιγραφής εικόνων (βλ. Volterra et al., 1984 για τη LIS), τεστ γραμματικότητας αλλά και η αξιοποίηση της γλωσσικής διαίσθησης του ίδιου του ερευνητή, ο οποίος ενδεχομένως να είναι δίγλωσσος (Quadros, 1999 για τη LSB). Μία άλλη μέθοδος είναι η απόδοση σε ΝΓ γραπτών παραδειγμάτων της αντίστοιχης ομιλούμενης γλώσσας (βλ. Fisher, 1975 για την ASL). Συχνά οι μελετητές των ΝΓ

συνδυάζουν διάφορες μεθοδολογικές προσεγγίσεις, ώστε να είναι όσο το δυνατόν πιο αξιόπιστο το αποτέλεσμα της έρευνάς τους (βλ. Massone & Curiel, 2004 για την Αργεντινική ΝΓ (LSA)).

Το θέμα της σειράς των όρων στην ENΓ παραμένει ανοιχτό χωρίς να υπάρχει μέχρι στιγμής κάποια μελέτη που να δίνει ξεκάθαρες απαντήσεις. Ο Παρσπυγού (1994, 1998) εικάζει ότι η προτιμώμενη σειρά όρων στην ENΓ είναι η ΥΑΡ. Η Κασβίκη (2017) στη διπλωματική της εργασία εξετάζει τη σειρά των όρων στην ENΓ με βάση τα ρήματα συμφωνίας, τα χωρικά και τα απλά ρήματα. Μία από τις διαπιστώσεις της είναι ότι ενδέχεται στην ENΓ να υπάρξουν κενά ορίσματα, όπως π.χ. να παραλείπεται το Υ, ενώ διαπιστώνει επίσης ότι το Α μπορεί να εμφανίζεται σε προρηματική αλλά και σε μεταρηματική θέση. Για τα απλά ρήματα⁷, εκείνα δηλαδή που δεν μαρκάρουν τα ορίσματα του Υ και του Α (Sutton-Spence & Woll, 1999), διαπιστώνει ότι η πιο συχνή σειρά είναι η ΡΑ με τακτική παράλειψη του Υ. Στα ρήματα συμφωνίας, δηλαδή τα ρήματα που μαρκάρουν τα ορίσματα του Υ και του Α μέσω της κίνησης στον χώρο αναφοράς (Meier, 1982. Padden, 1983, 1988. Neidle et al., 2000. Thompson et al., 2006. Steinbach, 2011a. Hermann & Steinbach, 2012), φαίνεται να υπάρχουν τρεις σειρές όρων: ΥΡΑ, ΡΑ, ΑΡ. Τέλος, για τα χωρικά ρήματα, τα ρήματα δηλαδή που εκφράζουν τοποθεσία ή κίνηση (Antzakas & Quer, 2015), διαπιστώνει ότι η συνηθέστερη σειρά είναι η ΑΡ. Η ερευνήτρια εξετάζει 16 απλές καταφατικές προτάσεις τις οποίες συγκέντρωσε από βιντεοσκοπημένο υλικό φυσικών ομιλητών της ENΓ. Συμπεραίνει πως στις προτάσεις που εξετάστηκαν υπήρχε συχνή παράλειψη του Υ, με αποτέλεσμα η σειρά των όρων να είναι ΡΑ στις περιπτώσεις αυτές ανεξαρτήτως της κατηγορίας του ρήματος.

3.1.1 Παράγοντες που επηρεάζουν τη βασική σειρά των όρων στις ΝΓ

Έχει διαπιστωθεί, βάσει μελετών από διάφορες ΝΓ, ότι η βασική σειρά όρων μπορεί να μεταβληθεί λόγω της επίδρασης διαφόρων παραγόντων, είτε σημασιολογικών είτε πραγματολογικών. Όπως παρουσιάζεται στην υποενότητα που ακολουθεί (3.1.1.1), το είδος του κατηγορήματος αλλά και οι σημασιολογικές ιδιότητες των ορισμάτων συνιστούν παράγοντες που μπορούν να τροποποιήσουν τη βασική σειρά των όρων.

⁷ Για μία αναλυτικότερη συζήτηση αναφορικά με τις κατηγορίες ρημάτων που παρατηρούνται στις ΝΓ (πχ: απλά ρήματα, ρήματα συμφωνίας) βλ. ενότητα 3.1.1.1.1.

3.1.1.1 Οι κατηγορίες των ρημάτων

Όπως προαναφέρθηκε η τάξη στην οποία ανήκει ένα ρήμα μπορεί να μεταβάλλει τη βασική σειρά όρων στις ΝΓ. Υπάρχουν δύο ή κατ' άλλους μελετητές τρεις κατηγορίες ρημάτων που φαίνεται να επηρεάζουν τη σειρά των όρων τα απλά και μη απλά ρήματα (διμερής κατάταξη) (Quadros & Quer, 2008) ή τα απλά ρήματα, τα ρήματα συμφωνίας και τα χωρικά (τριμερής κατάταξη) (Padden, 1983, 1990)⁸.

3.1.1.1.1 Απλά ρήματα (plain verbs)

Πρόκειται για ρήματα τα οποία δεν εμπίπτουν σε κάποια από τις υπόλοιπες κατηγορίες (πχ: ρήματα συμφωνίας, χωρικά ρήματα). Τα απλά ρήματα δεν μαρκάρουν τα ορίσματα του Υ και του Α και δεν δίνουν καμία πληροφορία όσον αφορά στην συμφωνία του ρήματος με κάποιον από τους όρους της πρότασης (Sutton-Spence & Woll, 1999). Τέτοιου είδους ρήματα είναι, για παράδειγμα, τα THINK και UNDERSTAND της BSL (Sutton-Spence & Woll, 1999) και το ρήμα ΚΟΛΥΜΠΩ της ΕΝΓ (Antzakas & Quer, 2015).

3.1.1.1.2 Ρήματα συμφωνίας (agreeing verbs)

Ως ρήματα συμφωνίας ονομάζονται τα ρήματα (πχ: ΡΩΤΩ, ΠΑΙΡΝΩ) που μαρκάρουν τα ορίσματά τους μέσω της διαδρομής της κίνησης ή του προσανατολισμού (ή και των δύο) των χειρομορφών στο χώρο⁹. Το σύστημα της ρηματικής συμφωνίας των ΝΓ λειτουργεί εντελώς διαφορετικά από το αντίστοιχο σύστημα των ομιλούμενων γλωσσών (Meier, 1982. Padden, 1983, 1988. Neidle et al., 2000. Thompson et al., 2006. Steinbach, 2011a. Hermann & Steinbach, 2012). Στις ΝΓ η διαδικασία κατά την οποία το ρήμα τροποποιείται ως προς τη μορφή του με βάση συγκεκριμένες όψεις της μορφής του Υ ή του Α ονομάζεται «Συμφωνία» (Agreement) (Fischer & Gough, 1978. Casey, 2003a). Πιο συγκεκριμένα, ένα ρήμα που συμφωνεί με το Υ και το Α θα αξιοποιήσει το χώρο αναφοράς χρησιμοποιώντας τον τόπο του Υ ως το σημείο έναρξης της κίνησης

⁹ Ένα παράδειγμα ρήματος συμφωνίας της ΕΝΓ που μαρκάρει τα ορίσματά του μέσω της διαδρομής κίνησης είναι το ΔΙΝΩ κι ένα μέσω του προσανατολισμού της παλάμης είναι το ΔΙΔΑΣΚΩ (Antzakas & Quer, 2015).

του ρήματος και τον χώρο του A ως το σημείο λήξης . Επομένως, το χέρι κινείται από το χώρο του Y στο χώρο του A (Fisher & Gough , 1978. Meir, 1998, 2002. Padden, 1983, 1988).

Μία υποκατηγορία ρημάτων της συγκεκριμένης κατηγορίας αποτελούν τα «ανάποδα» ρήματα (backward verbs), στα οποία η κίνηση του χεριού αρχίζει από το A και καταλήγει στο Y (Sutton-Spence & Woll, 1999.Sandler, 2003. Aronoff et al., 2005. Johnston & Schembri, 2007. Antzakas & Quer, 2015), όπως είναι το ρήμα ΠΡΟΣΛΑΜΒΑΝΩ της ΕΝΓ (Antzakas & Quer, 2015). Σε ορισμένες ΝΓ όπως είναι η HZJ (Milković et al., 2007) τα ρήματα αυτά έχουν την τάση να εμφανίζονται στο τέλος των προτάσεων και όχι πριν από το A.

Όπως αναφέρουν οι Άντζακας και Quer (2015) τόσο στην ΕΝΓ όπως και σε άλλες ΝΓ (βλ. LSB, DGS, LSC, NGT) έχει βρεθεί ένα ρηματικό μόρφημα το οποίο έχει τη λειτουργία βοηθητικού ρήματος συμφωνίας, εκφράζοντας μορφολογικά τη συμφωνία του P με το Y και το A. Τα ρήματα αυτά στις ΝΓ αποκαλούνται βοηθητικά ρήματα (auxiliary verbs) δεν ταυτίζονται με τα βοηθητικά ρήματα των ομιλούμενων γλωσσών, μέσω των οποίων εκφράζονται στις ομιλούμενες γλώσσες οι κατηγορίες του χρόνου ή/και της έγκλισης (Άντζακας & Quer, 2015). Στα δεδομένα της Sapountzaki (2005) μαρτυρούνται παραδείγματα όπου ρήματα συμφωνίας συνοδεύονται από ένα νόημα το οποίο έχει τη μορφή ενός δείκτη κινούμενο στο χώρο αναφοράς από το σημείο του Y προς το σημείο του A. Τα νοήματα αυτά στα δεδομένα της Sapountzaki (2005) εμφανίζονται αποκλειστικά μετά το κύριο ρήμα συμφωνίας. Ωστόσο, η μη συστηματική χρήση του από όλους τους νοηματιστές δεν μας επιτρέπει να θεωρήσουμε πως το συγκεκριμένο μόρφημα έχει γραμματικοποιηθεί ή βρίσκεται σε διαδικασία γραμματικοποίησης (Άντζακας & Quer, 2015).

3.1.1.1.3 Χωρικά ρήματα (spatial verbs)

Τα ρήματα αυτά διαφέρουν από τα ρήματα συμφωνίας, καθώς έχουν τη δυνατότητα να ξεκινήσουν από ένα σημείο στο χώρο, το οποίο ταυτίζεται με κάποιο σημείο αναφοράς (referent) εκτός του Y (Padden, 1988). Σ' αυτήν την κατηγορία ρημάτων εντοπίζονται τρεις υποκατηγορίες. Η πρώτη υποκατηγορία ενημερώνει σχετικά με την κίνηση και την τοποθεσία όχι όμως για το ποιο είναι το Y και ποιο το A, η δεύτερη δίνει πληροφορίες σχετικά με την τοποθεσία και το σχήμα του A, ενώ η τρίτη περιλαμβάνει ρήματα η ενέργεια των οποίων σχετίζεται με κάποιο σημείο πάνω στο ανθρώπινο σώμα

(Sutton-Spence & Woll, 1999). Ένα παράδειγμα της πρώτης υποκατηγορίας είναι το ρήμα PUT της BSL (Sutton-Spence & Woll, 1999) και το ΤΑΞΙΔΕΥΩ της ENΓ (Antzakas & Quer, 2015), της δεύτερης το ρήμα CARRY-CARRY BAG της BSL (Sutton-Spence & Woll, 1999) και το ΤΟΠΟΘΕΤΩ της ENΓ (Antzakas & Quer, 2015) και της τρίτης το ρήμα SCRATCH-SCRATCH NOSE της BSL (Sutton-Spence & Woll, 1999) και το ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΥΜΑΙ της ENΓ (Antzakas & Quer, 2015). Στην ΗΖJ (Milković et al., 2007) παρατηρείται μία τάση των νοηματιστών να τοποθετούν τα ρήματα αυτά στο τέλος και να παρεκκλίνουν από τη βασική σειρά όρων της γλώσσας που είναι η ΥΡΑ.

3.1.1.1.4 Ρήματα δημιουργίας (effective verbs)

Τα ρήματα δημιουργίας αποτελούν μία κατηγορία ρημάτων, τα οποία δείχνουν τη δημιουργία ενός πράγματος-μίας έννοιας και συχνά έρχονται σε αντιδιαστολή με τα ρήματα που απεικονίζουν την ενέργεια πάνω σε μία ήδη υπαρκτή έννοια-πράγμα (affective verbs). Για παράδειγμα το ρήμα MAKE (πχ: MAKE A CAKE) ανήκει στην κατηγορία των ρημάτων δημιουργίας, καθώς το κέικ δεν προϋπάρχει αλλά δημιουργείται, ενώ αντίθετα το ρήμα BREAK (πχ: GLASS BREAK) ανήκει στα affective ρήματα, εφόσον το γυαλί προϋπήρχε (Sutton-Spence & Woll, 1999). Στη BSL παρατηρείται πως στα ρήματα effective η σειρά προτίμησης είναι η ΥΡΑ, ενώ με τα affective ρήματα προτιμάται η σειρά ΥΑΡ (Sutton-Spence & Woll, 1999).

3.1.1.2 Το χαρακτηριστικό της αντιστρεψιμότητας στα ορίσματα

Η αντιστρεψιμότητα των ορισμάτων φαίνεται επίσης να τροποποιεί τη βασική σειρά των όρων σε κάποιες ΝΓ. Οι καταστάσεις όπου και οι δύο συμμετέχοντες μπορούν να λάβουν το θεματικό ρόλο του Δράστη και του Πάσχοντος (πχ: ‘Ο Γιάννης φιλάει τη Μαρία’, όπου ο Γιάννης είναι ο Δράστης και η Μαρία η Πάσχουσα, ενώ θα μπορούσε να ισχύει και το αντίστροφο, λόγω των σημασιολογικών χαρακτηριστικών των ΟΦ) χαρακτηρίζονται ως αντιστρέψιμες και τα ορίσματα αυτά ως αντιστρέψιμα (Fischer, 1975. Volterra et al., 1984. Quadros, 1999. Milković et al., 2007. Vermeerbergen et al., 2007. Kimmelman, 2012). Αντίθετα, μη αντιστρέψιμες καταστάσεις αποτελούν εκείνες, όπου μόνο ένας από τους συμμετέχοντες μπορεί να έχει το θεματικό ρόλο του Δράστη (πχ: ‘Ο Γιάννης τρώει σοκολάτα’, όπου μόνο ο Γιάννης μπορεί να είναι ο

Δράστης κι όχι η σοκολάτα) (Fischer, 1975. Volterra et al., 1984. De Quadros, 1999. Milković et al., 2007. Vermeerbergen et al., 2007. Kimmelman, 2012). Για πολλές ΝΓ έχει υποστηριχθεί ότι για προτάσεις με αντιστρέψιμα ορίσματα είναι πιο συνηθισμένη η σειρά ΥΡΑ (για την ASL βλ. Fischer (1975), για τη LIS βλ. Volterra et al. (1984), για τη Φλαμανδική-Βελγική ΝΓ βλ. Vermeerbergen et al. (2007), για τη LSB βλ. De Quadros (1999), για τη HZJ βλ. Milković et al. (2007)). Η σειρά ΥΑΡ προκύπτει σε προτάσεις με μη αντιστρέψιμα ορίσματα. Κάτι τέτοιο φαίνεται στο παρακάτω παράδειγμα, όπου εάν το αντίστροφο όρισμα που είναι Α εμφανιστεί πριν από το όρισμα του Υ προκύπτει αντιγραμματικότητα:

(9) FUTEBOL IX<det> JOÃO ^{hn}GOSTAR
 SOCCER JOHN LIKES
 ‘John likes soccer.’

(10) *IX<det> MARIA IX<det> JOÃO ^{hn}GOSTAR
 MARIA JOHN LIKES
 ‘John likes Mary.’

(LSB, Quadros & Lillo-Martin, 2010, σ. 239)

Κάτι τέτοιο βέβαια δεν αποτελεί καθολικό φαινόμενο, καθώς στην Auslan και την ISL το χαρακτηριστικό της αντιστρεψιμότητας δεν επηρεάζει τη σειρά των όρων (Johnston et al., 2007):

(11) WOMAN KNOW MAN
 ‘The woman knows the man.’

(Johnston et al., 2007, σ. 204)

(12) WOMAN BUY CAR PRO-3
 ‘The woman is buying a car, she is.’

(Johnston et al., 2007, σ. 204)

Όπως αποδεικνύεται από τα παραπάνω παραδείγματα της Auslan (Johnston et al., 2007), η αντιστρεψιμότητα των ορισμάτων δεν επηρεάζει τη βασική σειρά των όρων στη συγκεκριμένη ΝΓ.

3.1.1.3 Η θεματοποίηση (Topicalization)

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως (Κεφάλαιο 2^ο), η ΠΔ επηρεάζει τη βασική σειρά των όρων, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται δομές που «παρεκκλίνουν» από τη βασική σειρά όρων και να είναι αποτέλεσμα θεματοποίησης. Όταν μία φράση αποτελεί Θέμα τότε εμφανίζεται στην αρχή της πρότασης και μαρκάρεται από διάφορα ΜΧΣ (Aarons, 1994. Brunelli, 2011. Sze, 2011). Ας δούμε το παρακάτω παράδειγμα από την ASL:

- (13) $\underline{tm2^{10}}$
VEGETABLE, JOHN LIKE CORN
'As for vegetables, John likes corn.'

(ASL, Aarons, 1996, σ. 78)

- (14) $\underline{t3 - bg^{11}}$ $\underline{t1 - mv^{12}}$
JOHN_j, MARY_i, IX_j LOVE_i
'You know John, Mary he loves.'

(ASL, Aarons, 1994, σ. 179)

Στο παράδειγμα (13) βλέπουμε ότι το Θέμα 'VEGETABLE' εμφανίζεται στην αρχή της πρότασης και μαρκάρεται μέσω ΜΧΣ (Aarons, 1996). Στο δεύτερο παράδειγμα (14) υπάρχουν δύο Θέματα. Το πρώτο είναι ο 'JOHN', που εισάγει τη νέα πληροφορία εντός της πρότασης και το δεύτερο η 'MARY', που μετακινείται στην αρχή της πρότασης μετά το 'JOHN' και εκφράζει αντιθετική εστίαση (Aarons, 1994). Και τα δύο Θέματα μαρκάρονται με ΜΧΣ (βλ. υποσημείωση).

Στις ΝΓ υπάρχουν διάφορα μέσα θεματοποίησης όπως είναι για παράδειγμα οι παύσεις ανάμεσα στα νοήματα, η οπίσθια κλίση του κεφαλιού, το κλείσιμο του ματιού το νεύμα του χεριού και η ανύψωση των φρυδιών (Fischer, 1975. Leeson, 2001).

¹⁰ Το 'tm2' συμβολίζει το μαρκάρισμα της λέξης 'VEGETABLE' ως Θέματος, μέσω ΜΧΣ και συγκεκριμένα την κίνηση του κεφαλιού προς πίσω και των γουρλωμένων ματιών (Aarons, 1996).

¹¹ Το 't3 - bg' συμβολίζει την ύπαρξη ΜΧΣ, όπως είναι η κλίση του κεφαλιού προς τα κάτω, το άνοιγμα των ματιών, το άνοιγμα του στόματος, η ανύψωση των φρυδιών και το γρήγορο νεύμα του κεφαλιού που μαρκάρουν τη λέξη 'JOHN' ως Θέμα (Aarons, 1996).

¹² Το 't1 - mv' δείχνει ότι η 'MARY' μετακινείται ως Θέμα στην αρχή της πρότασης μετά το 'JOHN' και μαρκάρεται ως Θέμα μέσω των ΜΧΣ, όπως είναι η ανύψωση των φρυδιών, το άνοιγμα των ματιών, η οπίσθια κλίση του κεφαλιού και η κίνηση του κεφαλιού προς τα κάτω (Aarons, 1996).

3.1.1.4 Ρήματα που εμφανίζουν όψη¹³

Στις ΝΓ τα ρήματα μπορούν να αλλάξουν ως προς την όψη και μέσω της επανάληψη της κίνησης του ρήματος, να εκφράσουν θαμιστική ή συνεχιζόμενη όψη. Στην ASL (Chen Pichler, 2001. Matsuoka, 1997) και τη LSB (Quadros, 1999) για παράδειγμα τα ρήματα αυτά συνήθως εμφανίζονται στο τέλος των προτάσεων και ενδέχεται να μεταβάλλουν τη σειρά των όρων. Ας δούμε το παρακάτω παράδειγμα από την ASL:

(15) TOMATO GIRL EAT [μη συνοπτική όψη]

‘The girl eats tomatoes for a long time’

(Liddell, 1980 όπως αναφέρεται σε Matsuoka, 1997, σ. 131)

(16) *GIRL TOMATO EAT

‘The girl eats tomato’

(Matsuoka, 1997, σ. 131)

Όπως αναφέρει ο Matsuoka (1997) συγκρίνοντας τα παραδείγματα αυτά, διαπιστώνει ότι ενώ στην ASL το ρήμα ενδέχεται να εμφανιστεί σε τελική θέση στην πρόταση (ενώ η βασική σειρά όρων είναι η ΥΡΑ) εάν αυτό εμφανίζει μη συνοπτική όψη. Στο πρώτο παράδειγμα υπάρχει εξακολουθητική όψη και γι’ αυτό το Α ανυψώνεται (verb raising) στην πρώτη θέση της πρότασης και το ρήμα είναι στο τέλος. Αντίθετα, κάτι τέτοιο είναι αντιγραμματικό όταν το ρήμα δεν εμφανίζει όψη, με αποτέλεσμα το Α να μην έχει τη δυνατότητα να ανυψωθεί (Matsuoka, 1997). Επομένως, τα ρήματα που εμφανίζουν όψη ενδέχεται να μεταβάλλουν τη βασική σειρά των όρων στις ΝΓ.

Επιπλέον, στις ΝΓ συχνά εμφανίζονται προτάσεις στις οποίες το Ρ διπλασιάζεται. Ο διπλασιασμός αυτός ενδέχεται να πραγματοποιηθεί με δύο τρόπους. Ο πρώτος είναι όταν ρήμα επαναλαμβάνεται με ακριβώς τον ίδιο τρόπο στο τέλος της πρότασης («ρηματική ηχώ» (verbal echo)) (Pinsonneault, 1994):

¹³ Κατά τη διαδικασία εκμείευσης δεδομένων στην έρευνά μου δεν προέκυψαν συχνά δομές με ρήματα που να εμφανίζουν όψη, και για αυτόν τον λόγο η παρουσίαση δεδομένων που αφορούν στην όψη είναι σύντομη. Για μία αναλυτική παρουσίαση των ιδιοτήτων και της θέσης που καταλαμβάνουν τέτοιου είδους ρήματα σε προτάσεις της ΕΝΓ, βλ. Sapountzaki, 2005.

(17) GIRL CL:STAND STILL CL:STAND

‘The girl is still standing’

(Kimmelman, 2012, σ. 10)

Ο δεύτερος τρόπος είναι όταν το δεύτερο P είναι πιο περίπλοκο σε σχέση με το πρώτο και προσθέτει επιπλέον πληροφορίες («ρηματικά σάντουιτς» (verb sandwich)). Συνήθως το δεύτερο P είναι μορφολογικά μαρκαρισμένο (ακόμα και μέσω της χρήσης ΜΧΣ), καθώς ενδέχεται να δηλώνει όψη, συμφωνία ή να είναι ταξινομητής κατηγορήματα:

(18) STUDENT NAME S-A-L-L-Y TYPE HER TERM PAPER TYPE [ASP: CONT]

‘The student named Sally is typing her term paper’

(ASL: Fischer & Janis, 1990, σ. 280, όπως αναφέρεται σε Kimmelman, 2012, σ.10)

Αναφορικά με τη δεύτερη περίπτωση, υποστηρίζεται πως η θέση του ρήματος που προηγείται συνιστά τη βασική θέση του P εντός της πρότασης, καθώς το P που έπεται είναι μορφολογικά μαρκαρισμένο (Kimmelman, 2012).

3.1.1.5 Ταξινομητές που λειτουργούν ως κατηγορήματα (classifier predicates)

Σε πολλές μελέτες που αφορούν τον εντοπισμό της βασικής σειράς των όρων σε ΝΓ έχει παρατηρηθεί πως η εμφάνιση ταξινομητών που λειτουργούν ως κατηγορήματα ενδέχεται να τροποποιήσει τη βασική σειρά των όρων, καθώς πρόκειται για μορφολογικά μαρκαρισμένα κατηγορήματα (Kimmelman, 2012. Pavlič, 2016). Το γεγονός αυτό είναι εμφανές σε ΝΓ με βασική σειρά την ΥΡΑ (βλ. HSKL (Sze, 2003), VGT (Vermeerbergen, 2004), RSL (Kimmelman, 2012)), όπου η εμφάνιση ταξινομητών έχει ως αποτέλεσμα την εμφάνιση του ταξινομητή που λειτουργεί ως κατηγορήματα στο τέλος της πρότασης.

3.2 Οι τοπικές προτάσεις στις ΝΓ

Στις ΝΓ οι προτάσεις που περιγράφουν την τοποθεσία ή την κίνηση οντοτήτων εντός του χώρου αναφοράς ονομάζονται τοπικές (Kimmelman, 2012). Στις τοπικές προτάσεις η θέση ή η κίνηση μίας οντότητας στον χώρο αναφοράς αποτυπώνεται με τη χρήση ταξινομητών κατηγορημάτων (Pavlič, 2016). Η διαφορά των προτάσεων αυτών από προτάσεις που περιλαμβάνουν χωρικά ρήματα είναι πως σε αντίθεση με τα χωρικά ρήματα, στις τοπικές προτάσεις δεν εκφράζεται κάποια συμφωνία μεταξύ των όρων της πρότασης μέσω της κίνησης του χεριού στον χώρο αναφοράς.

Η έρευνα πάνω στις τοπικές προτάσεις των ΝΓ έχει δείξει ότι διαγλωσσικά οι προτάσεις αυτές παρουσιάζουν πολλά κοινά στοιχεία. Ειδικότερα, στις ΝΓ που έχουν μέχρι στιγμής μελετηθεί, η σειρά των όρων στις τοπικές προτάσεις διαγλωσσικά είναι η ΑΥΡ και διαφέρει από τη βασική σειρά των όρων της εκάστοτε ΝΓ (Kimmelman, 2012, Pavlič, 2016). Όπως αναφέρουν οι Kimmelman (2012) και Pavlič (2016) τόσο σε ΝΓ με βασική σειρά την ΥΡΑ (βλ. ASL (Liddell 1980), Auslan (Johnston et al. 2007), HZJ (Milković, 2007), RSL (Kimmelman, 2012)) αλλά και σε ΝΓ με βασική σειρά την ΥΑΡ (βλ. LIS (Laudanna, 1987), NGT (Coerts, 1994) ISL (Johnston et al. 2007)), η σειρά των όρων στις τοπικές προτάσεις είναι η ΑΥΡ.

Όσον αφορά τις τοπικές προτάσεις των ΝΓ προκαλεί προβληματισμό το πώς μπορεί να καθοριστεί a priori ποιο είναι το Υ και ποιο το Α σε τέτοιου είδους προτάσεις. Οι μελετητές που εξετάζουν τις τοπικές προτάσεις σε διάφορες ΝΓ (βλ. Kimmelman (2012) για τη RSL, Pavlič (2016) για τη SZJ) υποστηρίζουν πως ως Α χαρακτηρίζεται ο χώρος αναφορικά με τον οποίο κινούνται ή τοποθετούνται οι άλλες έννοιες, οι οποίες ονομάζονται Φιγούρες (Figures) και αποτελούν τα Υ:

“Usually, in these constructions, the argument labeled S is the Figure which is located or moved relative to the Ground labeled O.”

(Kimmelman, 2012, σελ. 433)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΟΙ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΓΝΟΙΑΣ ΣΤΙΣ ΝΓ

Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει στοιχεία που σχετίζονται με τις ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας στις ΝΓ. Αρχικά παρουσιάζονται σύντομα τα είδη των ερωτηματικών προτάσεων που υπάρχουν τόσο στις ομιλούμενες όσο και στις ΝΓ κι έπειτα δίνονται ορισμένα βασικά στοιχεία που αφορούν στις προτάσεις μερικής αγνοίας στις ΝΓ. Τέλος, γίνεται μία σύντομη αναφορά στη θέση των ερωτηματικών στοιχείων στις ΝΓ και στον τρόπο μέσω του οποίου προκύπτουν στις συγκεκριμένες θέσεις.

4.1 Είδη ερωτηματικών προτάσεων

Οι ερωτηματικές προτάσεις είναι τριών ειδών: ολικής αγνοίας (polar interrogatives) , μερικής αγνοίας (content interrogatives/wh-questions) και οι εναλλακτικές ερωτηματικές προτάσεις (alternative interrogatives) (Hamblin, 1973. Karttunen, 1977. Zeshan, 2004).

Στον πρώτο τύπο ερωτηματικών προτάσεων κατατάσσονται όλες εκείνες οι ερωτήσεις που μπορούν να απαντηθούν με ένα «Ναι» ή «Όχι», πχ: «Είσαι νηστικός;». Πρόκειται δηλαδή για προτάσεις που ρωτούν για το εάν αληθεύει ή όχι μία συγκεκριμένη κατάσταση πραγμάτων (Zeshan, 2004).

Οι ερωτήσεις μερικής αγνοίας είναι εκείνες οι ερωτήσεις που απαιτούν από τον ερωτώμενο να δώσει περισσότερες πληροφορίες από το να απαντήσει απλώς με ένα «Ναι» ή «Όχι», πχ: «Τι θες να κάνουμε αύριο;», «Ποιος ήρθε;», «Γιατί κλαις;». Στην αρχή των ερωτήσεων αυτών εντοπίζονται πάντα ερωτηματικές λέξεις ή φράσεις που φέρουν ένα κοινό μορφολογικό μαρκάρισμα. Τέτοιες είναι οι ερωτηματικές λέξεις: Τι, Ποιος-α-ο, Γιατί, Πού, Πότε, Πόσος-η-ο, Πόσο, Πώς (Cheng, 1997. Zeshan, 2004).

Τέλος, η τρίτη κατηγορία ερωτήσεων, οι “alternative interrogatives”, περιλαμβάνει εκείνες τις ερωτήσεις, στις οποίες υπάρχουν δύο ή και περισσότερες επιλογές ως απάντηση, πχ: «Να σας φέρω γλυκό ή καφέ;» (Hamblin, 1973. Karttunen, 1977).

Η εργασία αυτή ασχολείται αποκλειστικά με τις ευθείες ερωτήσεις μερικής αγνοίας στην ΕΝΓ και επιχειρείται να εντοπιστεί η δομή τους και η θέση των ερωτηματικών στοιχείων μέσα στην ερωτηματική πρόταση.

4.2 Οι προτάσεις μερικής αγνοίας στις ΝΓ

Όπως έχει υποστηριχθεί στη βιβλιογραφία, οι ερωτηματικές προτάσεις μαρκάρονται και με ΜΧΣ, όπως για παράδειγμα το συνοφρύωμα, το ανασήκωμα του πηγουνιού, η εμπρόσθια ή οπίσθια ώθηση του κεφαλιού και η κίνηση του κεφαλιού (Zeshan, 2004).

Μελετώντας τις ερωτήσεις μερικής αγνοίας σε διάφορες ΝΓ έχει διαπιστωθεί ότι υπάρχει ποικιλία όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίον εκφράζονται τα ερωτηματικά νοήματα. Υπάρχουν δηλαδή ΝΓ που διαθέτουν μόνο ένα νόημα που λειτουργεί ως «ερωτηματικό στοιχείο» (“wh-sign”) ενώ άλλες εμφανίζουν μεγαλύτερη ποικιλία. Διακρίνονται επομένως τρεις κατηγορίες ΝΓ με βάση την ποικιλία που εμφανίζουν όσον αφορά τα ερωτηματικά νοήματα (Aboh, Pfau, & Zeshan 2006). Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει ΝΓ που διαθέτουν μόνο ένα ερωτηματικό νόημα, το οποίο συνδυαζόμενο με άλλα μη ερωτηματικά στοιχεία εκφράζει συγκεκριμένα νοήματα. Έτσι για να εκφραστεί για παράδειγμα το ‘πότε’ συνδυάζεται το νόημα που υπάρχει για την έννοια «χρόνος» με το νόημα που λειτουργεί ως ερωτηματικό στοιχείο (Time+Interrogative). Η δεύτερη ομάδα περιλαμβάνει ΝΓ στις οποίες ενώ υπάρχει ένα γενικό νόημα που χρησιμοποιείται για την εκφορά ερωτηματικών προτάσεων, υπάρχουν κι άλλα ξεχωριστά ερωτηματικά νοήματα. Για παράδειγμα η LSB έχει ξεχωριστά νοήματα για τις λέξεις ‘πώς’, ‘γιατί’, ‘πόσα’, αλλά για όλες τις άλλες ερωτηματικές λέξεις χρησιμοποιείται το γενικό ερωτηματικό νόημα συνδυαστικά με άλλα νοήματα (Quadros, 2006). Τέλος, υπάρχουν και ΝΓ, όπως είναι η ASL (Petronio & Lillo-Martin, 1997. Neidle et al., 2000) και η LIS (Cecchetto et al., 2009) όπου για κάθε ερωτηματική σχέση υπάρχει και το αντίστοιχο ερωτηματικό νόημα.

4.3 Η θέση των ερωτηματικών στοιχείων στις ΝΓ

Τα ερωτηματικά στοιχεία στις ΝΓ, όπως φαίνεται και παρακάτω, μπορούν να λάβουν τρεις πιθανές θέσεις σε μία πρόταση: στην αρχή ή στο τέλος της πρότασης ή να παραμένουν στη θέση τους (*in-situ*).

Υπάρχουν ΝΓ στις οποίες το ερωτηματικό νόημα εμφανίζεται στην αρχή, όπως έχει υποστηριχθεί από κάποιους μελετητές¹⁴ για την ASL (Petronio & Lillo-Martin,

¹⁴Υπάρχουν κάποιοι άλλοι μελετητές της ASL (Neidle et al., 1997) που υποστηρίζουν τη δεξιόστροφη μετακίνηση των ερωτηματικών στοιχείων.

1997) ή στο τέλος της ερωτηματικής πρότασης, όπως συμβαίνει στη LIS (Cecchetto et al., 2009) έπειτα από τη μετακίνησή του από την κανονική του θέση (canonical position). Η κανονική της θέση είναι εκείνη που αντιστοιχεί στην γραμματική της ιδιότητα, δηλαδή η θέση που θα κατείχε σε μία ουδέτερη, μη μαρκαρισμένη δηλωτική πρόταση. Στη LIS (Cecchetto et al., 2009) για παράδειγμα τα ερωτηματικά στοιχεία μετακινούνται στο τέλος της πρότασης όπως φαίνεται παρακάτω:

(19) GIANNI HOUSE BUY DONE

‘Gianni bought a house.’

(LIS, Cecchetto et al., 2009, σ. 282)

(20) HOUSE BUILD DONE ^{wh}WHO

‘Who built the house?’

(LIS, Cecchetto et al., 2009, σ. 282)

Στο παράδειγμα 18, το ερωτηματικό νόημα WHO που αντιστοιχεί στο Y (GIANNI) μετακινείται από την κανονική του θέση, που είναι στην αρχή της πρότασης, στο τέλος για να σχηματιστεί η ερώτηση.

Για τη μετακίνηση των ερωτηματικών στοιχείων στην τελική θέση της ερωτηματικής πρότασης έχουν προταθεί διάφορα μοντέλα ανάλυσης. Οι Poletto & Pollock (2004) έχουν προτείνει πως τα ερωτηματικά στοιχεία εμφανίζονται στο τέλος της ερώτησης λόγω διπλής μετακίνησης προς τα αριστερά. Η αριστερόστροφη μετακίνηση των ερωτηματικών στοιχείων στην ASL κατά τους Petronio & Lillo-Martin (1997) θεωρείται ένα καθολικό φαινόμενο. Υποστηρίζουν πως ένα κενό ερωτηματικό στοιχείο μετακινείται στον Χαρακτηριστή της Φράσης του Συμπληρωματικού Δείκτη (ΦΣΔ). Το ερωτηματικό στοιχείο που εμφανίζεται στην τελική θέση της πρότασης υποστηρίζουν ότι αποτελεί έναν ερωτηματικό ΣΔ που καταλαμβάνει τη θέση του ΣΔ.

Στις ΝΓ έχει παρατηρηθεί ότι υπάρχουν ορισμένοι παράγοντες που επηρεάζουν τη μετακίνηση των ερωτηματικών στοιχείων στις ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας. Οι παράγοντες αυτοί είναι οι εξής:

- i. Το ‘βάρος’ (heaviness) που μπορεί να έχει μία ερωτηματική φράση με αποτέλεσμα να παραμένει στη θέση της (in-situ) ενώ θα έπρεπε να μετακινηθεί, πχ: ‘Which¹⁵ of those horrible black trousers’.
- ii. Η εμφάνιση θεματοποιημένων φράσεων στην αρχή της πρότασης, με αποτέλεσμα τα ερωτηματικά στοιχεία που θα έπρεπε να εμφανιστούν στην αρχική θέση της πρότασης να εμφανίζονται σε δεύτερη θέση λόγω του Θέματος, όπως γίνεται για παράδειγμα στην ASL (Petronio & Lillo-Martin, 1997):

$$\frac{\text{top}}{\text{COFFEE}} \frac{\text{wh}}{\text{WHERE BUY}}$$
 (21) COFFEE WHERE BUY
 ‘As for the coffee, where did you buy it?’

(Petronio & Lillo-Martin, 1997, σ. 49)

- iii. Όταν το ερωτηματικό στοιχείο είναι πολύ μακριά από την κανονική του θέση, δηλαδή τη θέση που θα λάμβανε σε μία δηλωτική πρόταση, κάτι που συμβαίνει σε περιπτώσεις όπου έχουμε δευτερεύουσες προτάσεις, με αποτέλεσμα η ερωτηματική φράση να παραμείνει in-situ.

Τέλος, υπάρχει η πιθανότητα το ερωτηματικό στοιχείο να χωρίζεται από τη φράση που προσδιορίζει. Έτσι το ερωτηματικό στοιχείο μετακινείται μόνο του στο τέλος ή στην αρχή της πρότασης, ενώ η προσδιοριζόμενη φράση μένει in situ, όπως φαίνεται στο παρακάτω παράδειγμα από τη LIS:

$$\frac{\text{wh}}{\text{WHICHi}}$$
 (22) BOYi BOOK STEAL WHICHi
 ‘Which boy stole the book?’

(LIS, Cecchetto et al., 2009, σ. 285)

¹⁵ Η ερωτηματική φράση *which* χαρακτηρίζεται ως άμεσα συνδεδεμένη φράση με το περιεχόμενο (discourse-linked phrase), καθώς προϋποθέτει την ύπαρξη ενός συνόλου προκαθορισμένων από το περιεχόμενο επιλογών, από τις οποίες ο συνομιλητής καλείται να επιλέξει (Pesetsky, 1987. [Enc.](#), 1991). Στην έρευνά μου δεν προέκυψαν και ούτε υπήρχε η πρόθεση να υπάρξουν τέτοιου είδους δομές με d-linked ερωτηματικές φράσεις, εφόσον συνδέονται με το περιεχόμενο, κάτι το οποίο προσπάθησα να περιορίσω, επιλέγοντας όσο το δυνατόν πιο ουδέτερες πραγματολογικά εικόνες.

Σύνοψη θεωρητικού μέρους

Η διεξαγωγή γλωσσολογικής έρευνας για τις ΝΓ συντέλεσε στην πληρέστερη κατανόησή τους και την εξάλειψη διαφορών προκαταλήψεων απέναντί τους. Η έρευνα όσον αφορά στην ΕΝΓ καθυστέρησε αρκετά και οι μέχρι στιγμής υπάρχουσες γλωσσολογικές μελέτες σχετίζονται με τη σύνθεση των νοημάτων, τις λειτουργικές κατηγορίες της άρνησης και της όψης, την κατάκτηση και την διαλεκτική ποικιλία. Η βασική σειρά των όρων είναι ένα πεδίο που δεν έχει διερευνηθεί με μόνη εξαίρεση την έρευνα της Κασβίκη (2016). Οι ερωτήσεις μερικής αγνοίας της ΕΝΓ αποτελούν ένα πεδίο μελέτης που μέχρι στιγμής δεν έχει διερευνηθεί καθόλου.

Ως βασική σειρά των όρων στις ομιλούμενες και στις ΝΓ θεωρείται εκείνη που είναι λιγότερο μορφολογικά, συντακτικά και πραγματολογικά μαρκαρισμένα και εκείνη που χρησιμοποιείται συχνότερα. Στις ΝΓ η σειρά των όρων έχει διαπιστωθεί ότι μπορεί να επηρεαστεί από το είδος του κατηγορήματος αλλά και τις σημασιολογικές ιδιότητες των ορισμάτων.

Στις ερωτηματικές προτάσεις ενδέχεται ανάλογα με τη ΝΓ να αξιοποιείται ένα εκτενές ρεπερτόριο ερωτηματικών λέξεων και φράσεων ή ένας συνδυασμός ενός ερωτηματικού στοιχείου με κάποιο άλλο νόημα. Τα ερωτηματικά στοιχεία παραμένουν είτε στη θέση τους, είτε μετακινούνται στην αρχή ή το τέλος της πρότασης.

Στόχος της έρευνας αυτής είναι να διερευνηθεί μέσω ενός πειράματος η βασική σειρά όρων στην ΕΝΓ καθώς και η δομή των ερωτηματικών προτάσεων μερικής αγνοίας. Ειδικότερα, θα αναζητηθεί ποια είναι τα ερωτηματικά νοήματα αλλά και τι είδους ΜΧΣ χρησιμοποιούνται κατά τον σχηματισμό ερωτήσεων μερικής αγνοίας στην ΕΝΓ, ενώ παράλληλα θα εξεταστεί η θέση των ερωτηματικών στοιχείων στις προτάσεις αυτές και πώς προκύπτουν στη θέση αυτή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: Η ΜΕΛΕΤΗ

5.1 Μεθοδολογία

5.1.1 Συμμετέχοντες

Για τη συμμετοχή στο πείραμα επιλέχθηκαν πληροφορητές οι οποίοι πληρούν τα εξής κριτήρια του Stokoe (1972): εκ γενετής κώφωση κι έκθεση στη ΝΓ, η ευφυΐα, ωριμότητα, ενσωμάτωση στην κοινότητα των κωφών και στην κουλτούρα της, ικανότητα χρήσης της αντίστοιχης ομιλούμενης γλώσσας καθώς και ένδειξη εμπιστοσύνης προς τον ερευνητή πως δεν πρόκειται να επιδείξει αισθήματα ανωτερότητας και δεν θα χειριστεί με λανθασμένο τρόπο τις πληροφορίες που του αποκαλύπτονται.

Στο πείραμα συμμετείχαν δέκα (10) ενήλικες κωφοί, φυσικοί νοηματιστές της ΕΝΓ, έξι (6) γυναίκες και τέσσερις (4) άντρες με μέσο όρο ηλικίας τα 40,5 χρόνια (Τ.Α = 11,2). Όλοι οι συμμετέχοντες που έχουν δύο κωφούς γονείς, μεγάλωσαν έχοντας ως πρώτη γλώσσα την ΕΝΓ, ενώ όσοι εξ αυτών έχουν έναν κωφό γονέα, η ΕΝΓ αποτελεί μία από τις δύο μητρικές τους γλώσσες. Επίσης, όλοι οι συμμετέχοντες έχουν ολοκληρώσει τουλάχιστον τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ ορισμένοι έχουν ολοκληρώσει πανεπιστημιακές σπουδές κι ένας εξ αυτών και μεταπτυχιακές σπουδές. Ο τόπος διαμονής όλων των συμμετεχόντων για τα τελευταία τουλάχιστον 10 χρόνια είναι η Αθήνα. Το προφίλ των συμμετεχόντων παρουσιάζεται αναλυτικά στον Πίνακα 1.

	Φύλο	Ηλικία	Κωφοί γονείς	Προγλωσσικός/ Μεταγλωσσικός κωφός	Κωφά μέλη στην οικογένεια	Σπουδές	Συχνότητα επαφής με κωφούς
Πληροφορητής 1	Γυναίκα	36	2	Προγλωσσικός	Ναι	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	Καθημερινή
Πληροφορητής 2	Γυναίκα	65	2	Προγλωσσικός	Ναι	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Καθημερινή
Πληροφορητής 3	Γυναίκα	26	2	Προγλωσσικός	Ναι	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	Καθημερινή
Πληροφορητής 4	Γυναίκα	38	2	Προγλωσσικός	Ναι	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	Καθημερινή
Πληροφορητής 5	Γυναίκα	36	2	Προγλωσσικός	Ναι	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	Καθημερινή

Πληροφορητής 6	Γυναίκα	40	2	Προγλωσσικός	Ναι	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	Καθημερινή
Πληροφορητής 7	Άντρας	40	2	Προγλωσσικός	Ναι	Τριτοβάθμια εκπαίδευση + μεταπτυχιακό	Καθημερινή
Πληροφορητής 8	Άντρας	24	1	Προγλωσσικός	Ναι	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Καθημερινή
Πληροφορητής 9	Άντρας	24	2	Προγλωσσικός	Ναι	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Καθημερινή
Πληροφορητής 10	Άντρας	38	2	Προγλωσσικός	Ναι	Τριτοβάθμια εκπαίδευση (φοίτησε σε σχολείο ακουόντων)	Καθημερινή

Πίνακας 1. Προφίλ συμμετεχόντων στην πειραματική διαδικασία

Πριν την έναρξη της πειραματικής διαδικασίας, οι πληροφορητές ενημερώνονταν για τους σκοπούς της έρευνας και για την προστασία των προσωπικών τους δεδομένων μέσω ενός εντύπου ενημέρωσης. Έπειτα υπογράφονταν από όλους ένα έντυπο συγκατάθεσης για την εθελοντική συμμετοχή τους στην έρευνα. Η εκπόνηση της έρευνας έχει λάβει την έγκριση της Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας (Ε.Η.Δ.Ε.) του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (Π.Ι.), η οποία εγγυάται σε ηθικό και δεοντολογικό επίπεδο την αξιοπιστία του παρόντος ερευνητικού έργου και ότι η εργασία αυτή είναι διαμορφωμένη σεβόμενη το γενικό κανονισμό για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) (GDPR) (<https://www.uoi.gr/dioikisi/gdpr/>). Η προβολή των προσώπων των νοηματιστών και των δομών που παρήγαγαν για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας έγινε μετά την εξασφάλιση της έγγραφης συγκατάθεσής τους.

5.1.2 Δοκιμασίες και υλικό πειράματος

Το πείραμα χωρίζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος αφορά τη βασική σειρά των όρων στην ΕΝΓ και το δεύτερο τη σειρά των όρων στις ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας της ΕΝΓ. Για τη μελέτη της βασικής σειράς των όρων και των ερωτηματικών προτάσεων μερικής αγνοίας επιλέχθηκε να χρησιμοποιηθεί ένα τεστ περιγραφής εικόνων, το οποίο έχει χρησιμοποιηθεί ως ερευνητικό εργαλείο σε πολλές μελέτες που σχετίζονται με τις ΝΓ (βλ. Volterra et al. (1984) για τη LIS, Boyes-Braem et al. (1990) για τη SFSL, Coerts (1994) για τη NGT, Vermeerbergen (1996, 2004) για τη VGT,

Saeed et al. (2000) για τη BSL, Leeson (2001) για την ISL, Sze (2003) για τη HKSL, Vermeerbergen et al. (2007) για τη SASL, Johnston et al. (2007) για την AUSLAN, Milković et al. (2006) για τη HZJ). Η προσπάθεια να αποφευχθεί όσο το δυνατόν περισσότερο η επίδραση της ομιλούμενης KNE πάνω στα γλωσσικά δεδομένα που θα παρήγαγαν οι συμμετέχοντες κατά τη διάρκεια της πειραματικής διαδικασίας στάθηκε ο βασικότερος λόγος για την επιλογή της συγκεκριμένης μεθόδου εκμείευσης δεδομένων σε σχέση με άλλες, όπως θα ήταν για παράδειγμα η απόδοση σε ΝΓ γραμμένων προτάσεων της αντίστοιχης ομιλούμενης (βλ. Fisher, 1975 για την ASL). Επιπλέον, η συγκεκριμένη διαδικασία είναι λιγότερο χρονοβόρα σε σχέση με άλλες, όπως είναι η συλλογή ενός σώματος κειμένων από αυθόρμητο λόγο. Παράλληλα είναι ευκολότερο να ελεγχθούν διαφορετικοί παράγοντες που ενδεχομένως επηρεάζουν τη σειρά των όρων, δημιουργώντας προσεκτικά τα αντίστοιχα ερεθίσματα (stimuli). Η επιλογή αποκλειστικά μίας εικόνας κάθε φορά προς περιγραφή κι όχι περισσότερων εικόνων οι οποίες θα συνέθεταν μία ιστορία αποσκοπεί στην αποφυγή ένταξης των εικόνων σε περικείμενο και στην εκμείευση όσο το δυνατόν ουδέτερων πραγματολογικά προτάσεων από τους συμμετέχοντες (Aaarons, 1994. Brunelli, 2011. Sze, 2013).

Οι εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν και στα δύο πειράματα είναι ίδιες. Στο πείραμα που αφορά τις ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας πάνω από κάθε όρο-στόχο υπάρχει ένα ερωτηματικό, που δείχνει στους συμμετέχοντες ποιο είναι το ερωτηματικό στοιχείο που μας ενδιαφέρει. Εάν για παράδειγμα στην εικόνα που δείχνει ένα κορίτσι να κόβει ένα σχοινί (EIKONA 12), όπου το κορίτσι αποτελεί το Y και το σχοινί το A, στόχος είναι η εκμείευση της ερώτησης: «Ποιος κόβει ένα σχοινί;», τότε τοποθετείται ένα ερωτηματικό πάνω στο πρόσωπο της κοπέλας/Υποκειμένου (EIKONA 46). Αντίστοιχα, στην περίπτωση που το ερωτηματικό τοποθετείται πάνω από το σχοινί (EIKONA 48), που αποτελεί το A, τότε η ερώτηση-στόχος είναι η ακόλουθη: «Τι κόβει ένα κορίτσι;»:

EIKONA 12

EIKONA 46

EIKONA 48

Για τη συλλογή των γλωσσικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν 29 εικόνες στις οποίες απεικονίζονται διάφορες καταστάσεις. Για 6 από τις εικόνες η έμπνευση προήλθε από το πείραμα των Volterra et al. (1984). Οι προτάσεις και οι αντίστοιχες εικόνες που ήταν παρόμοιες με το πείραμα των Volterra et al. (1984) ήταν οι εξής: EIKONA 10 (δείχνει ένα αγόρι να μαχαιρώνει έναν άντρα), EIKONA 11 (απεικονίζεται ένα παιδί να αγκαλιάζει μία γυναίκα), EIKONA 12 (στην εικόνα αυτή φαίνεται ένα κορίτσι να κόβει ένα σχοινί), EIKONA 24 (απεικονίζεται μία γάτα να κάθεται πάνω σε μία καρέκλα), EIKONA 25 (φαίνεται ένα αυτοκίνητο να περνάει κάτω από ένα τούνελ), EIKONA 26 (δείχνει μία μπάλα να βρίσκεται κάτω από ένα τραπέζι). Όλες οι εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν στο παρόν πείραμα είναι πρωτότυπες και αποτελούν δημιουργία και πνευματική ιδιοκτησία της ερευνήτριας. Κατά τη δόμηση του πειράματος λήφθηκαν υπόψη συγκεκριμένοι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τη σειρά των όρων σε άλλες ΝΓ, όπως συζητήθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια. Συγκεκριμένα, παράγοντες τροποποίησης της βασικής σειράς των όρων στις ΝΓ αποτελούν οι κατηγορίες των ρημάτων και οι σημασιολογικές ιδιότητες των ορισμάτων.

Οι προτάσεις στο Πείραμα 1 χωρίζονται σε δύο βασικές κατηγορίες: τις τοπικές και τις μη τοπικές προτάσεις. Ειδικότερα, τα ρήματα των μη τοπικών προτάσεων κατηγοριοποιήθηκαν με βάση τη μεταβατικότητα σε τρεις κατηγορίες: αμετάβατα, μεταβατικά και διμετάβατα. Μία επόμενη κατηγοριοποίηση αφορά τις κατηγορίες ρημάτων που έχουν εντοπιστεί στις ΝΓ, δηλαδή τα απλά ρήματα, τα ρήματα συμφωνίας, τα χωρικά, τα ρήματα δημιουργίας και τα αντίστροφα ρήματα. Επίσης, τα αμετάβατα ρήματα επιμερίστηκαν και σε ρήματα Δράσης και ρήματα Πνευματικής δραστηριότητας, ώστε να εξεταστεί εάν κάτι τέτοιο θα είχε κάποια επίδραση στη σύνταξη των αμετάβωτων ρημάτων. Ο τελευταίος παράγοντας αφορά τις σημασιολογικές ιδιότητες (αντιστρέψιμα, μη αντιστρέψιμα ορίσματα) των ορισμάτων σε ρήματα μεταβατικά. Επιπλέον, σε ένα από τα ρήματα δημιουργίας προστέθηκε ένας ακόμη παράγοντας, το βαρύ Αντικείμενο (A^B) που ενδεχομένως επηρεάσει τη σειρά των όρων, καθώς όπως αναφέρθηκε και στο τρίτο κεφάλαιο, οι Ονοματικές Φράσεις (ΟΦ) που είναι «βαριές» εμφανίζονται στο τέλος της πρότασης, τροποποιώντας τη σειρά των όρων (Ross, 1967. Givón, 1988. Zec & Inkelas, 1990. Hawkins, 1994. Wasow, 1997). Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται αναλυτικά οι κατηγορίες στις οποίες αντιστοιχούν οι προς περιγραφή εικόνες:

ΑΜΕΤΑΒΑΤΑ ΡΗΜΑΤΑ	Απλά ρήματα	Δράσης	Τραγουδάω	ΕΙΚΟΝΑ 1	
			Τρέχω	ΕΙΚΟΝΑ 2	
			Χορεύω	ΕΙΚΟΝΑ 3	
	Πνευματικής Δραστηριότητας		Προσεύχομαι	ΕΙΚΟΝΑ 4	
			Αναρωτιέμαι	ΕΙΚΟΝΑ 5	
			Ονειρεύομαι	ΕΙΚΟΝΑ 6	
	ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ	Απλά ρήματα		Πληρώνω	ΕΙΚΟΝΑ 7
		Αγοράζω	ΕΙΚΟΝΑ 8		
Ρήματα συμφωνίας		Αντιστρέψιμα ορίσματα	Χαστουκίζω	ΕΙΚΟΝΑ 9	

			Μαχαιρώνω	ΕΙΚΟΝΑ 10	
			Αγκαλιάζω	ΕΙΚΟΝΑ 11	
		Μη αντιστρέψιμα ορίσματα	Κόβω	ΕΙΚΟΝΑ 12	
			Μαχαιρώνω	ΕΙΚΟΝΑ 13	
Χωρικά Ρήματα	Μη αντιστρέψιμα ορίσματα		Πετάω	ΕΙΚΟΝΑ 14	
			Πηγαίνω	ΕΙΚΟΝΑ 15	
			Μετακομίζω	ΕΙΚΟΝΑ 16	
Ανάποδα ρήματα	Αντιστρέψιμα ορίσματα		Προσλαμβάνω	ΕΙΚΟΝΑ 17	
			Αντιγράφω	ΕΙΚΟΝΑ 18	

	Ρήματα δημιουργίας	Μη αντιστρέψιμα ορίσματα	Χτίζω	EIKONA 19	
			Φτιάχνω	EIKONA 20	
ΔΙΜΕΤΑΒΑΤΑ ΡΗΜΑΤΑ			Στέλνω	EIKONA 21	
			Δίνω	EIKONA 22	
			Διδάσκω	EIKONA 23	

Πίνακας 2. Μη τοπικές προτάσεις

Επίσης, στο πείραμα συμπεριλήφθηκαν εικόνες που αναπαριστούσαν τοπικές προτάσεις στις οποίες υπήρχαν τόσο έμψυχα όσο και άψυχα ορίσματα:

ΤΟΠΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	«Η γάτα κάθεται πάνω στην καρέκλα»	EIKONA 24	
	«Το αυτοκίνητο περνάει μέσα από το τούνελ»	EIKONA 25	
	«Η μπάλα είναι κάτω από το τραπέζι»	EIKONA 26	

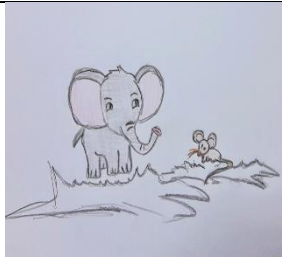
Πίνακας 3. Τοπικές προτάσεις

Όπως επισημάνθηκε και στο θεωρητικό μέρος, αναφορικά με τις τοπικές προτάσεις (EIKONA 25, 26, 27) εγείρεται ένα ζήτημα που εντοπίζεται και στο άρθρο των Volterra et al. (1984). Αυτό που προκαλεί προβληματισμό είναι το πώς μπορεί να καθοριστεί α priori ποιο είναι το Y και ποιο το A σε τέτοιου είδους προτάσεις. Στην παρούσα εργασία θα ακολουθηθεί η λογική που έχει υιοθετηθεί κι από άλλους μελετητές που εξετάζουν τις τοπικές προτάσεις σε άλλες ΝΓ (βλ. Kimmelman (2012) για τη RSL, Pavlič (2016) για τη SZJ) σύμφωνα με την οποία ως A χαρακτηρίζεται ο χώρος με βάση τον οποίο κινούνται ή τοποθετούνται οι άλλες οντότητες, οι οποίες ονομάζονται Φιγούρες (Figures) και θεωρούνται τα Y των τοπικών προτάσεων (Kimmelman, 2012). Ας πάρουμε ως παράδειγμα την παρακάτω πρόταση:

(1) ΚΑΡΕΚΛΑ^{ΤΑΞ:ΠΑΝΩ} ΓΑΤΑ<sup>ΤΑΞ^Α(ΚΑΡΕΚΛΑ): ΠΑΝΩ
ΤΑΞ^Α(ΓΑΤΑ): ΤΟΠΟΘΕΤΟΥΜΑΙ</sup>
'(Μία) γάτα κάθεται σε (μία) καρέκλα'

Με βάση τα προαναφερθέντα, η ΚΑΡΕΚΛΑ θα χαρακτηριστεί ως Α, η ΓΑΤΑ ως Υ, και ο ταξινομητής κατηγορημα ως το Ρ.

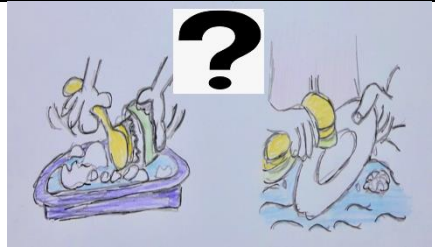
Στο Πείραμα 1 χρησιμοποιήθηκαν κι ορισμένες εικόνες που στόχο είχαν την εκμείωση επιθέτων με κατηγορηματική λειτουργία. Πιο συγκεκριμένα, η μη χρήση του συνδεδετικού ρήματος «είναι» στην ΕΝΓ φαίνεται να δίνει στα επίθετα κατηγορική σημασία. Ζητούμενο ήταν να εξεταστεί η κατανομή τους σε σχέση με τα Ονόματα (Ο) που λειτουργούν ως Υ στα κατηγορήματα αυτά. Μία από τις εικόνες που στόχο είχαν τέτοιου είδους παραγωγές (EIKONA 29) αξιοποιήθηκε και στο Πείραμα 2 με στόχο την εκμείωση της ερώτησης «Για ποιο λόγο είναι το κορίτσι εκνευρισμένο;». Σκοπός ήταν να εκμειωθεί ακόμα ένα ερωτηματικό νόημα (ΓΙΑΤΙ, ΓΙΑ_ΠΟΙΟΝ_ΛΟΓΟ) και να υπάρξει μεγαλύτερο δείγμα ερωτηματικών λέξεων, ώστε να εξεταστεί εάν διαφέρει η κατανομή της συγκεκριμένης ερωτηματικής λέξης σε σχέση με τις υπόλοιπες.

ΟΝΟΜΑΤΑ + ΕΠΙΘΕΤΙΚΑ ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΑ	Μεγάλος («Ένας ελέφαντας είναι μεγάλος)	EIKONA 27	
	Μικρός (Ένα ποντίκι είναι μικρό)	EIKONA 27	
	Ψηλός («Ένας άντρας είναι ψηλός»)	EIKONA 28	

	Κοντός («Ένα αγόρι είναι κοντό»)	EIKONA 28	
	Εκνευρισμένος («Ένα κορίτσι είναι εκνευρισμένο»)	EIKONA 29	
	Ήρεμος («Ένα κορίτσι είναι ήρεμο»)	EIKONA 29	

Πίνακας 4. Εικόνες με στόχο την παραγωγή επιθετικών κατηγορημάτων.

Επιπλέον, για να εκμαιευθεί το ερωτηματικό νόημα ΠΩΣ χρησιμοποιήθηκε μόνο στο Πείραμα 2 και η παρακάτω εικόνα, με στόχο την παραγωγή της δομής «Πώς πλένεται το πιάτο;»

Νόημα ΠΩΣ	«Πώς πλένεται το πιάτο;»	EIKONA 70	
-----------	--------------------------	-----------	--

Πίνακας 5. Εικόνα με στόχο την παραγωγή του νοήματος ΠΩΣ

5.1.3 Διαδικασία

Κατά τη διάρκεια της πειραματικής διαδικασίας παρουσιάζονταν στον κάθε συμμετέχοντα ξεχωριστά οι εικόνες μέσω του προγράμματος Power Point σε φορητό Η/Υ. Η κάθε εικόνα εμφανιζόταν ξεχωριστά και σε τυχαία σειρά, με στόχο την ύπαρξη ποικιλίας όσον αφορά τις διάφορες καταστάσεις που απεικονίζονται, ώστε να μην αναπτύξουν οι πληροφορητές στρατηγική.

Από τους συμμετέχοντες ζητήθηκε να περιγράψουν κοιτάζοντας την κάμερα με τον απλούστερο δυνατό τρόπο την κάθε εικόνα ξεχωριστά απαντώντας στο ερώτημα: «Τι συμβαίνει στην εικόνα αυτή;». Πριν από την έναρξη των πειραμάτων υπήρχε

ενημέρωση του κάθε συμμετέχοντα στην ENΓ από την ίδια την ερευνήτρια¹⁶ σχετικά με τη διαδικασία που θα ακολουθούνταν. Όπως προαναφέρθηκε, η μελέτη περιλάμβανε δύο πειράματα, ένα για τη σειρά των όρων σε καταφατικές αποφαντικές προτάσεις (Πείραμα 1) κι ένα για τη σειρά των όρων σε ερωτήσεις μερικής αγνοίας (Πείραμα 2). Με την ολοκλήρωση του Πειράματος 1 οι συμμετέχοντες είχαν ένα μικρό διάλειμμα (περίπου πέντε λεπτών) κι έπειτα ξεκινούσε το Πείραμα 2.

5.1.4 Παρουσίαση και ανάλυση αποτελεσμάτων

Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται με βάση το είδος του ρήματος και των ορισμάτων που περιλαμβάνονται σε κάθε εικόνα. Στην αρχή δίνονται οι προς περιγραφή εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν για την εκμαίευση των γλωσσικών δεδομένων κι έπειτα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν για τις εικόνες αυτές με τη μορφή πίνακα. Σε κάθε πίνακα εμπεριέχονται οι βασικές αμαρκάριστες δομές με τις σειρές όρων που προέκυψαν (πχ: ΥΡΑ, ΥΑΡ, ΑΥΡ κλπ.) οι οποίες θα μας βοηθήσουν για τη διερεύνηση των ερωτημάτων που τέθηκαν στην εισαγωγή, καθώς και δομές που αποκλίνουν από τις αναμενόμενες δομές, όπως είναι για παράδειγμα δομές με ταξινομητές που λειτουργούν ως κατηγορήματα, δομές με πολλαπλές προτάσεις, δομές που περιλαμβάνουν θεματοποιημένα Υ ή/και Α, δομές στις οποίες δεν χρησιμοποιείται το ρήμα-στόχος και δομές αμετάβατες αντί για τις αναμενόμενες μεταβατικές δομές. Στον πίνακα δίνεται η συχνότητα εμφάνισης της κάθε δομής για κάθε εικόνα αλλά και στο σύνολο των εικόνων υπό τη μορφή κλάσματος και ποσοστού. Για την ανάλυση των αποτελεσμάτων αξιοποιούνται οι στήλες που περιλαμβάνουν τις βασικές αμαρκάριστες δομές, ενώ οι στήλες με τις αποκλίνουσες δομές δεν συμπεριλαμβάνονται στην ανάλυση με στόχο τον εντοπισμό της βασικής σειρά όρων στην ENΓ.

Θα πρέπει επίσης να αποσαφηνιστεί ο τρόπος με τον οποίο ορίζονται στην παρούσα εργασία τα όρια των προτάσεων. Στην παρούσα μελέτη υιοθετείται ένας σημασιολογικός ορισμός της πρότασης που έχει υιοθετηθεί και για άλλες ΝΓ (βλ. Auslan (Johnston et al., 2007), NGT (Vermeerbergen, 2007), RSL (Kimmelman, 2012)), σύμφωνα με τον οποίον μία πρόταση αποτελείται από ένα ρηματικό κατηγορημα με όλα του τα ορίσματα και προσαρτήματα. Όπως αναφέρεται και από τον

¹⁶ Κάτοχος διπλώματος επάρκειας της ENΓ.

Kimmelman (2012), εξετάζοντας την RSL, με βάση τον ορισμό αυτόν θα πρέπει να αποκλειστούν οι προτάσεις που περιέχουν ονοματικά και επιθετικά κατηγορήματα. Για τον λόγο αυτόν οι προτάσεις με επιθετικά κατηγορήματα εξετάζονται ξεχωριστά από τις υπόλοιπες. Ως προτάσεις επίσης θα θεωρηθούν και ενδεχόμενες παραγωγές με ρήματα ηχώ ή ρήματα σάντουιτς (βλ. ενότητα 3.1.1.4).

Για την επισημείωση των γλωσσικών δεδομένων που παρήγαγαν οι συμμετέχοντες κατά τη διαδικασία εκμαίευσης δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το σύστημα επισημείωσης ELAN (the Eudico Linguistic Annotator, (ELAN: Sloetjes et al., 2008)). Οι βαθμίδες επισημείωσης (tiers) που συμπεριελήφθησαν είναι οι εξής: ΓΛΩΣΣΗΜΑ, ΜΗ ΧΕΙΡΙΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ (στην ομιλούμενη ΚΝΕ), ΣΕΙΡΑ ΟΡΩΝ (Y, P, A).

Για την ανάλυση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν και από τα δύο πειράματα αξιοποιήθηκε η περιγραφική στατιστική, με στόχο να περιγραφούν οι κεντρικές τάσεις στις προτιμήσεις των συμμετεχόντων. Αξιοποιήθηκε επίσης και η επαγωγική στατιστική και συγκεκριμένα το τεστ χ -τετράγωνο (χ^2) (chi-squared test), καθώς όλες οι μεταβλητές που περιλαμβάνονται στα πειράματα είναι κατηγορικές (categorical). Ειδικότερα, αξιοποιήθηκε το *goodness-of-fit test* (Creswell, 2016. Norris et al., 2017), ώστε να διαπιστωθεί εάν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των συχνοτήτων εμφάνισης των διαφόρων δομών που παρήχθησαν αλλά και το *test of association / test of independence* (Creswell, 2016. Norris et al., 2017), με στόχο να διερευνηθεί εάν υπάρχει επίδραση της μεταβλητής που σχετίζεται με τον τύπο του ρήματος στη σειρά των όρων. Οι στατιστικές αναλύσεις έγιναν μέσω του λογισμικού IBM SPSS statistics (IBM Corp. Released 2016. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 24.0. Armonk, NY: IBM Corp.).

Για τον εντοπισμό της βασικής σειράς όρων στην ΕΝΓ αξιοποιούνται τα αποτελέσματα και από τα δύο πειράματα. Το Πείραμα 2 που αφορά τις ερωτήσεις μερικής αγνοίας στην ΕΝΓ αξιοποιείται συμπληρωματικά στο Πείραμα 1, ώστε να υπάρχει μεγαλύτερο δείγμα δεδομένων που να επιτρέπει την πραγματοποίηση των αναλύσεων της επαγωγικής στατιστικής (Creswell, 2016. Norris et al., 2017). Πιο συγκεκριμένα, ο τρόπος παραγωγής των ερωτήσεων μερικής αγνοίας στις ΝΓ γίνεται με το μαρκάρισμα της ερωτηματικής λέξης με ΜΧΣ σε συνδυασμό με τη μετακίνηση του ερωτηματικού νοήματος από την ορισματική του θέση στην αρχή ή στο τέλος της πρότασης ή παραμένοντας στη θέση του (*in-situ*), ανάλογα κάθε φορά με τη ΝΓ που εξετάζεται. Τα υπόλοιπα στοιχεία εντός της ερωτηματικής πρότασης, δεν υφίστανται

κάποια μετακίνηση από την ορισματική τους θέση, δηλαδή την τυπική θέση τους. Επομένως, τα στοιχεία αυτά είναι αμαρκάριστα κι αποτελούν δείγμα της βασικής σειράς όρων. Αυτή η ουδέτερη δομή αντιπροσωπεύει τη βασική σειρά όρων εντός της ερωτηματικής πρότασης. Ας δούμε τα παραδείγματα που ακολουθούν:

(2) ΚΟΡΙΤΣΙ ΣΧΟΙΝΙ ΚΟΒΕΙ

‘(Ένα) κορίτσι κόβει (ένα) σχοινί’

(3) $\overbrace{\text{ti ΣΧΟΙΝΙ ΚΟΒΕΙ ΠΟΙΟΣ}}^{\text{wh}}$;
‘Ποιος κόβει (ένα) σχοινί;’

Η παραγωγή (2) περιλαμβάνει μία πρόταση με μεταβατικό ρήμα συμφωνίας με μη αντιστρέψιμα ορίσματα και παραγωγή (3) περιλαμβάνει την ίδια πρόταση σε μορφή ερώτησης, όπου το ερωτηματικό νόημα ΠΟΙΟΣ ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ. Το ερωτηματικό νόημα μετακινείται από την αρχή στο τέλος της πρότασης για να σχηματιστεί η ερώτηση. Το Α (ΣΧΟΙΝΙ) και το Ρ (ΚΟΒΕΙ) της πρότασης δεν υφίστανται κάποια αλλαγή ως προς τη θέση τους εντός της ερώτησης. Άρα, η θέση που έχει το Α και το Ρ στην ερωτηματική πρόταση είναι αμαρκάριστη. Επομένως, η τυπική θέση του Α με βάση τα παραπάνω παραδείγματα είναι προρηματική. Ακολουθώντας αυτήν τη συλλογιστική και συνδυάζοντας τα αποτελέσματα του πρώτου και δεύτερου πειράματος (αποκλείοντας δομές που περιλαμβάνουν μαρκαρισμένους όρους, όπως είναι π.χ. τα θεματοποιημένα Α σε κάποιες περιπτώσεις) θα επιχειρηθεί να εντοπιστεί η βασική σειρά όρων στην ΕΝΓ.

5.1.5 Γλωσσικές συμβάσεις

Η γραπτή απεικόνιση των γλωσσικών δεδομένων που προέρχονται από τις ΝΓ αποτελούσε ανέκαθεν δύσκολο εγχείρημα για τους ερευνητές των ΝΓ, παρόλο που σταδιακά αναπτύχθηκε ένα σύστημα γλωσσικών συμβάσεων για τέτοιου είδους μεταγραφές (Zeshan, 2004). Στην παρούσα εργασία ακολουθούνται οι γλωσσικές συμβάσεις¹⁷ που έχουν υιοθετηθεί από μελετητές άλλων ΝΓ (van der Hulst & Shannon,

¹⁷ Βλέπε και Sign Writing (<http://www.signwriting.org/>) και HamNoSym (Hanke, 2004) για διαφορετικές γλωσσικές συμβάσεις όσον αφορά στα γλωσσικά δεδομένα ΝΓ.

2010. Fishberg et al., 2012). Τα δεδομένα που αντιστοιχούν στα νοήματα που παράγουν οι πληροφορητές μεταγράφονται επακριβώς σε κεφαλαία ελληνικά γράμματα, ενώ η αντίστοιχη απόδοση στην ομιλούμενη ΚΝΕ ακολουθεί από κάτω εντός εισαγωγικών (‘’). Αναγκαία κρίνεται και η κωδικοποίηση των ΜΧΣ που ενδέχεται να προκύψουν, όπως είναι για παράδειγμα τα ΜΧΣ που χρησιμοποιούνται για το μαρκάρισμα ερωτήσεων κι εστιασμένων φράσεων. Στον παρακάτω πίνακα υπενθυμίζονται όλες οι γλωσσικές συμβάσεις που ακολουθούνται στην εργασία αυτή:

Γενικά	Μη χειριμικά στοιχεία
ΝΟΗΜΑ: Λεξικό νόημα ΝΟΗΜΑ ^{ΤΑΞ} : Νόημα που εμπεριέχει ταξινομητή. INDEX1: Αντωνυμία α΄ προσώπου INDEX2: Αντωνυμία β΄ προσώπου INDEX3: Αντωνυμία γ΄ προσώπου α: Δηλώνεται η τοποθέτηση του νοήματος σε ένα συγκεκριμένο σημείο μέσα στο χώρο αναφοράς. β: Δηλώνεται η τοποθέτηση του νοήματος σε ένα συγκεκριμένο σημείο μέσα στο χώρο αναφοράς, διαφορετικό από το σημείο αναφοράς του α. αΡΗΜΑβ: Δηλώνει την κίνηση του αρθρωτή που εκφράζει το μεταβατικό ρήμα από το α στο β, ώστε να δηλωθεί η σχέση συμφωνίας μεταξύ των ορισμάτων του μεταβατικού ρήματος. Wh: Ερωτηματική λέξη / νόημα : Σύνθετη λέξη	_____: Υποδηλώνει την εμφάνιση μη χειριμικών στοιχείων στην έκταση της υπογράμμισης. wh: ερωτηματική λέξη hn: Καταφατικό νεύμα κεφαλιού top: Θέμα br: Ανύψωση φρυδιών κιν(-συνοπτικό) : κίνηση σώματος δεξιά και αριστερά που δηλώνει συνεχιζόμενη όψη

5.1.6 Προβλήματα

Τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται παρακάτω προέρχονται από τους εννιά νοηματιστές που συμμετείχαν στο πείραμα. Τα δεδομένα ενός εκ των συμμετεχόντων (Πληροφορητής 10) αποκλείστηκαν από την ανάλυση, καθώς διαπιστώθηκε ότι ο συγκεκριμένος πληροφορητής ενώ νοημάτιζε χρησιμοποιούσε εκτεταμένα προφορικό λόγο (mouthings). Κάτι τέτοιο δείχνει επίδραση από την ομιλούμενη ΚΝΕ (Antzakas, 2008), ενώ τα δεδομένα που παρήγαγε προσιδιάζουν περισσότερο στη σύνταξη της ομιλούμενης ΚΝΕ παρά της ΕΝΓ. Για παράδειγμα, όλα τα ερωτηματικά στοιχεία τοποθετούνται στην αρχή της πρότασης (π.χ. ΠΟΙΟΣ ΤΡΕΧΕΙ;), όπως συμβαίνει στην ομιλούμενη ΚΝΕ σε αντίθεση με την ΕΝΓ (π.χ. ΤΡΕΧΕΙ ΠΟΙΟΣ;). Παράλληλα, χρησιμοποιεί προθέσεις και άρθρα (πχ: ΕΝΑ ΑΓΟΡΙ ΠΗΓΑΙΝΕΙ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ), τα οποία δεν υπάρχουν στην ΕΝΓ. Αυτή η γλωσσική συμπεριφορά μπορεί να εξηγηθεί

από το γλωσσικό προφίλ του συγκεκριμένου συμμετέχοντα, καθώς από εφηβική ηλικία (από 12 ετών) εκτίθετο σταθερά και συστηματικά σε γλωσσικό εισερχόμενο της ομιλούμενης ΚΝΕ. Ειδικότερα, είναι απόφοιτος γυμνασίου και λυκείου ακουόντων, εργάζεται σε περιβάλλον αποκλειστικά με ακουόντες, ενώ η σύζυγός του, παρόλο που είναι εκ γενετής κωφή δεν μεγάλωσε με πρώτη γλώσσα την ΕΝΓ, ούτε φοίτησε ποτέ σε σχολείο κωφών. Τα προαναφερθέντα φαίνεται να έχουν επηρεάσει σε τέτοιο βαθμό τη γλώσσα του, η οποία μοιάζει σαν ένα μίγμα ΕΝΓ και ΚΝΕ, καθώς χρησιμοποιεί εκτενώς mouthings και σύνταξη της ομιλούμενης ΚΝΕ. Γι' αυτούς τους λόγους τα γλωσσικά δεδομένα που εκμαιεύθηκαν από τον συγκεκριμένο συμμετέχοντα δεν περιλαμβάνονται στην ανάλυση.

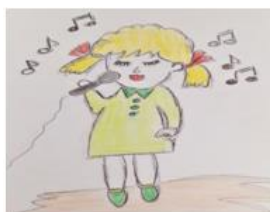
5.2 Αποτελέσματα

5.2.1 Πείραμα 1: Η βασική σειρά όρων σε αποφαντικές προτάσεις

Σε αυτό το μέρος παρουσιάζονται και αναλύονται τα αποτελέσματα μέσω της περιγραφικής στατιστικής του πρώτου πειράματος ανά κατηγορία ρήματος, με στόχο τον εντοπισμό της βασικής σειράς όρων στην ΕΝΓ.

5.2.1.1 Προτάσεις με αμετάβαρα ρήματα

Για την εκμαιεύση προτάσεων της ΕΝΓ με αμετάβαρα ρήματα χρησιμοποιήθηκαν οι εικόνες 1,2,3,4,5,6, στις οποίες αναπαρίσταται ένα κορίτσι να τραγουδάει (ΕΙΚΟΝΑ 1), ένα αγόρι να τρέχει (ΕΙΚΟΝΑ 2), ένα κορίτσι να χορεύει (ΕΙΚΟΝΑ 3), μία κοπέλα να προσεύχεται (ΕΙΚΟΝΑ 4), ένα αγόρι να αναρωτιέται (ΕΙΚΟΝΑ 5) και ένα αγόρι να ονειρεύεται (ΕΙΚΟΝΑ 6).

ΕΙΚΟΝΑ 1

ΕΙΚΟΝΑ 2

ΕΙΚΟΝΑ 3

ΕΙΚΟΝΑ 4

ΕΙΚΟΝΑ 5

ΕΙΚΟΝΑ 6

Ο Πίνακας 6 παρουσιάζει τα αποτελέσματα που προέκυψαν στις προτάσεις με αμετάβαρα ρήματα. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η στήλη «Άλλες δομές» περιλαμβάνει παραγωγές των πληροφορητών, όπως είναι για παράδειγμα δομές που περιλαμβάνουν ταξινομητές, δομές με θεματοποιημένους όρους, δομές που περιλαμβάνουν άλλα ρήματα από τα ζητούμενα ή δομές που ενώ θα έπρεπε να είναι μεταβατικές είναι αμετάβαρα. Τέτοιου είδους παραγωγές δεν εξυπηρετούν τους στόχους της παρούσας μελέτης και για αυτόν τον λόγο δεν περιλαμβάνονται στην ανάλυση των αποτελεσμάτων για όλες τις κατηγορίες .

	ΥΡ	Άλλες δομές
ΕΙΚΟΝΑ 1	4/9 44,4%	5/9 55,5%
ΕΙΚΟΝΑ 2	5/9 55,5%	4/9 44,4%
ΕΙΚΟΝΑ 3	8/9 88,8%	1/9 11,1%
ΕΙΚΟΝΑ 4	4/9 44,4%	5/9 55,5%
ΕΙΚΟΝΑ 5	9/9 99,9%	0/9
ΕΙΚΟΝΑ 6	9/9 99,9%	0/9
ΣΥΝΟΛΟ	39/54 72%	15/54 28%

Πίνακας 6. Κατανομή των όρων (Υ,Ρ) σε προτάσεις με αμετάβαρα απλά ρήματα.

Στην πρώτη ταξινόμηση που έγινε με βάση το κριτήριο της μεταβατικότητας του ρήματος σε όλες τις προτάσεις με αμετάβαρα απλά ρήματα το Υ λαμβάνει την πρώτη θέση στην πρόταση κι ακολουθεί το Ρ χωρίς να υπάρχει κάποια διαφοροποίηση σχετιζόμενη με το εάν το ρήμα είναι Δράσης ή εάν πρόκειται για ρήμα Πνευματικής δραστηριότητας. Επιπλέον, προέκυψαν δομές (περιλαμβάνονται στην στήλη: «Άλλες

δομές» του Πίνακα 6), όπου το Υ θεματοποιείται¹⁸, όπως φαίνεται στις παραγωγές (6), (7) και (9). Στις περιπτώσεις αυτές το Υ μαρκάρεται από ΜΧΣ όπως είναι το σήκωμα των φρυδιών, γεγονός που δείχνει ότι στις περιπτώσεις αυτές το Υ αποτελεί το Θέμα της πρότασης και η δομή δεν είναι ουδέτερη. Ορισμένα παραδείγματα από τις προτάσεις που προέκυψαν για τα αμετάβατα ρήματα Δράσης (εικόνες 1, 2, 3) παρουσιάζονται στις παρακάτω εικόνες με τις παραγωγές των νοηματιστών:

Για τις πειραματικές εικόνες 4, 5 και 6 όπου τα ρήματα-στόχοι είναι αμετάβατα ρήματα Πνευματικής δραστηριότητας προέκυψαν οι παρακάτω δομές:

Πέραν όμως των δομών ΥΡ και των δομών που περιλαμβάνουν θεματοποιημένα Υ, οι πληροφορητές παρήγαγαν και δομές άλλου τύπου, όπως φαίνεται στον πίνακα 6 (στήλη: Άλλες δομές). Αυτές οι δομές περιλαμβάνουν στοιχεία, τα οποία παρεμβάλλονται μεταξύ Υ και Ρ, όπως είναι τα επίθετα (10) και (11), δομές με ταξινομητές που λειτουργούν ως κατηγορήματα (12) αλλά και μεταβατικές δομές (13):

¹⁸ Στις παραγωγές όπου εμφανίζονται θεματοποιημένοι όροι, τότε αυτοί αποδίδονται στην ΚΝΕ με το οριστικό άρθρο (ο, η, το). Όταν όρος δεν είναι θεματοποιημένος τότε χρησιμοποιείται μέσα σε παρένθεση το αόριστο άρθρο (ένας, μία, ένα) ή η αόριστη αντωνυμία στον πληθυντικό (πχ: κάποιου).

(10) ΚΟΡΙΤΣΙ ΜΙΚΡΟ ΤΡΑΓΟΥΔΑΕΙ

‘(Ένα) μικρό κορίτσι τραγουδάει’

(11) ΑΓΟΡΙ ΜΙΚΡΟ ΤΡΕΧΕΙ

‘(Ένα) μικρό αγόρι τρέχει’

(12) ΚΟΡΙΤΣΙ^{ΤΑΞΙΓΟΝΑΤΙΖΩ} ΠΡΟΣΕΥΧΕΤΑΙ

‘(Ένα) κορίτσι γονατισμένο προσεύχεται’

(13) ΚΟΡΙΤΣΙ ΜΠΑΛΕΤΟ ΧΟΡΕΥΕΙ

‘(Ένα) κορίτσι χορεύει μπαλέτο’

Σε όλες τις προτάσεις που παρήχθησαν κατά την περιγραφή των εικόνων 1, 2, 3, 4, 5 και 6, το Υ λαμβάνει την πρώτη θέση στην πρόταση και το Ρ την τελευταία. Η κατανομή αυτή δεν επηρεάζεται από την εμφάνιση ταξινομητών ή επιθέτων, τα οποία τοποθετούνται ανάμεσα στο Υ και το Ρ. Αναφορικά με τις μεταβατικές δομές που παρήχθησαν (βλ. παραγωγή 13) παρατηρείται ότι πρόκειται για δομές, στις οποίες το Ρ είναι απλό και το Α τοποθετείται προ του Ρ.

5.2.1.2 Προτάσεις με μεταβατικά ρήματα

5.2.1.2.1. Προτάσεις με μεταβατικά απλά ρήματα

Για την εξέταση των μεταβατικών απλών ρημάτων, χρησιμοποιήθηκαν δύο εικόνες, στις οποίες απεικονίζονται ένα αγόρι να πληρώνει για μία λεμονάδα (ΕΙΚΟΝΑ 7) και ένα αγόρι να αγοράζει ένα δέμα (ΕΙΚΟΝΑ 8):

ΕΙΚΟΝΑ 7

ΕΙΚΟΝΑ 8

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν κατά την περιγραφή των παραπάνω εικόνων συνοψίζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

	ΥΡΑ	ΥΑΡ	Άλλες δομές
ΕΙΚΟΝΑ 7	1/9 11,1%	7/9 77,7%	1/9 11,1%
ΕΙΚΟΝΑ 8	1/9 11,1%	7/9 88,8%	1/9 11,1%
ΣΥΝΟΛΟ	2/18 11%	14/18 78%	2/18 11%

Πίνακας 7. Κατανομή των όρων (Υ,Ρ,Α) σε προτάσεις με μεταβατικά απλά ρήματα.

Όσον αφορά τις προτάσεις με απλά μεταβατικά ρήματα, παρατηρείται πως στις περισσότερες περιπτώσεις η σειρά που προτιμάται περισσότερο (78%) είναι η ΥΑΡ (βλ. παραγωγή 15). Στα δεδομένα προέκυψαν και άλλες δομές όπου εμφανίζονται θεματοποιημένα Υ όπως είναι η παραγωγή (14):

Στα δεδομένα προέκυψαν και δομές στις οποίες το Α εμφανίζεται μεταρηματικά αλλά σε μικρότερο ποσοστό (17%) όπως δείχνει η παραγωγή (16):

(16) ΕΝΑΣ ΑΝΤΡΑΣ ΑΓΟΡΑΖΕΙ ΚΟΥΤΙ

‘Ένας άντρας αγοράζει (ένα) κουτί’

(17) ΑΓΟΡΙ ΜΙΚΡΟ ΛΕΜΟΝΑΔΑ ΠΛΗΡΩΝΕΙ

‘(Ένα) μικρό αγόρι πληρώνει (μία) λεμονάδα’

Παρατηρώντας την παραγωγή (17), διαπιστώνουμε πως το επίθετο (ΜΙΚΡΟ) έπεται του Ο που προσδιορίζει (ΑΓΟΡΙ).

5.2.1.2.2 Προτάσεις με μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με αντιστρέψιμα ορίσματα

Για τις προτάσεις με μεταβατικά ρήματα, χρησιμοποιήθηκαν οι τρεις παρακάτω εικόνες που απεικονίζουν μία γυναίκα να χαστουκίζει έναν άντρα (ΕΙΚΟΝΑ 9), ένα

αγόρι να μαχαιρώνει έναν άντρα (ΕΙΚΟΝΑ 10) και ένα αγόρι να αγκαλιάζει μια γυναίκα (ΕΙΚΟΝΑ 11):

ΕΙΚΟΝΑ 9

ΕΙΚΟΝΑ 10

ΕΙΚΟΝΑ 11

Ο πίνακας 7 παρουσιάζει την κατανομή των όρων (Υ,P,A) σε προτάσεις με μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με αντιστρέψιμα ορίσματα:

	ΥΡΑ	ΥΑΡ	ΑΥΡ	Άλλες δομές
ΕΙΚΟΝΑ 9	2/9 22,2%	4/9 44,4%	0/9	2/9 22,2%
ΕΙΚΟΝΑ 10	0/9	2/9 22,2%	0/9	7/9 77,7%
ΕΙΚΟΝΑ 11	1/9 11,1%	2/9 22,2%	5/9 55,5%	2/9 22,2%
ΣΥΝΟΛΟ	3/27 11%	8/27 30%	5/27 18%	11/27 41%

Πίνακας 8. Κατανομή των όρων (Υ,P,A) σε προτάσεις με μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με αντιστρέψιμα ορίσματα

Στις προτάσεις με μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με αντιστρέψιμα ορίσματα, το Υ εμφανίζεται κατά την περιγραφή των περισσότερων εικόνων πριν από το Ρ (22/27) με εξαίρεση την ΕΙΚΟΝΑ 11 όπου το Υ εμφανίζεται σε συχνότητα 5/9 (55,5 %), μετά από το Α.

ΠΑΙΔΙ ΜΑΜΑ ΑΓΚΑΛΙΑΖΕΙ ΚΟΡΙΤΣΙ ΨΗΛΟ ΠΑΙΔΙ ΑΓΚΑΛΙΑΖΕΙ ΑΓΟΡΙ ΑΓΚΑΛΙΑΖΕΙ ΜΑΜΑ ΔΙΚΗ ΤΟΥ

(18) ΠΑΙΔΙα ΜΑΜΑβ αΓΚΑΛΙΑΖΕΙβ
'(Ένα) αγόρι αγκαλιάζει (μία) μαμά'

(19) ΚΟΡΙΤΣΙβ ΨΗΛΟ ΠΑΙΔΙα αΑΓΚΑΛΙΑΖΕΙβ
'Το παιδί αγκαλιάζει το ψηλό κορίτσι'

(20) ΑΓΟΡΙα αΑΓΚΑΛΙΑΖΕΙβ ΜΑΜΑβ ΤΟΥ
'(Ένα) αγόρι αγκαλιάζει (μία) μαμά του'

Όσον αφορά τη θέση του Α, παρατηρείται ότι κατά την περιγραφή των εικόνων 9 και 10 το Α εμφανίζεται μεταρηματικά (ΥΡΑ) (21) και προρηματικά μετά το Υ (ΥΑΡ) (22).

Στην ΕΙΚΟΝΑ 11 το Α εμφανίζεται σε συχνότητα 55,5% στην πρώτη θέση της πρότασης (ΑΥΡ) αλλά και πάλι πριν από το Ρ (23):

(21) ΑΓΟΡΙα αΜΑΧΑΙΡΩΝΕΙβ ΑΝΤΡΑΣβ
 ‘(Ένα) αγόρι μαχαιρώνει (έναν) άντρα’

(22) ΑΓΟΡΙα ΑΝΤΡΑΣβ αΜΑΧΑΙΡΩΝΕΙβ
 ‘(Ένα) αγόρι μαχαιρώνει (έναν) άντρα’

(23) ΓΥΝΑΙΚΑβ ΑΓΟΡΙβ αΑΓΚΑΛΙΑΖΕΙβ
 ‘(Ένα) αγόρι αγκαλιάζει (μία) γυναίκα’

5.2.1.2.3 Προτάσεις με μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με μη αντιστρέψιμα ορίσματα

Δύο εικόνες χρησιμοποιήθηκαν για τις προτάσεις με μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με μη-αντιστρέψιμα ορίσματα, οι οποίες απεικονίζουν ένα κορίτσι να κόβει ένα σχοινί (ΕΙΚΟΝΑ 12) και μία γυναίκα να μαχαιρώνει μία κολοκύθα (ΕΙΚΟΝΑ 13):

ΕΙΚΟΝΑ 12

ΕΙΚΟΝΑ 13

Τα αποτελέσματα συνοψίζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

	ΥΡΑ	ΥΑΡ	Άλλες δομές
ΕΙΚΟΝΑ 12	0/9	7/9 100%	2/9 11,1%
ΕΙΚΟΝΑ 13	0/9	9/9 100%	0/9
ΣΥΝΟΛΟ	0/27 0%	16/18 89%	2/18 11%

Πίνακας 9. Κατανομή των όρων (Υ,Ρ,Α) σε προτάσεις με μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με μη αντιστρέψιμα ορίσματα

Στα μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με μη αντιστρέψιμα ορίσματα υπάρχει απόλυτη προτίμηση το Υ να καταλαμβάνει την πρώτη θέση στην πρόταση. Το Α εμφανίζεται

προρηματικά σε όλες τις περιπτώσεις στα δεδομένα που προέκυψαν. Επιπλέον, δύο φορές στα δεδομένα (βλ. Άλλες δομές) το Υ θεματοποιείται όπως φαίνεται στην παραγωγή (24). Παραδείγματα των παραγωγών των νοηματιστών παρουσιάζονται παρακάτω:

5.2.1.2.4 Προτάσεις με μεταβατικά χωρικά ρήματα

Όσον αφορά τα χωρικά ρήματα, χρησιμοποιήθηκαν τρεις εικόνες, στις οποίες απεικονίζονται μία γυναίκα να ταξιδεύει με αεροπλάνο στο Παρίσι (ΕΙΚΟΝΑ 14), ένα αγόρι να πηγαίνει σχολείο (ΕΙΚΟΝΑ 15) και μία οικογένεια να μετακομίζει σε ένα καινούργιο σπίτι (ΕΙΚΟΝΑ 16):

Οι συχνότητες εμφάνισης των διαφόρων δομών για τις προτάσεις με μεταβατικά χωρικά ρήματα συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα:

	ΥΡΑ	ΥΑΡ	Άλλες δομές
EIKONA 14	5/9 55,5%	1/9 11,1%	3/9 33,3%
EIKONA 15	6/9 66,6%	3/9 33,3%	0/9
EIKONA 16	5/9 55,5%	4/9 44,4%	0/9
ΣΥΝΟΛΟ	16/27	8/27	3/27

	60%	30%	10%
--	-----	-----	-----

Πίνακας 10. Κατανομή των όρων (Y,P,A) σε προτάσεις με μεταβατικά χωρικά ρήματα.

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα, το Y λαμβάνει την πρώτη θέση στην πρόταση σε όλες ανεξαιρέτως τις προτάσεις που προέκυψαν (27/27, 100%). Το A εμφανίζεται προρηματικά (26) και με μεγαλύτερη συχνότητα σε μεταρηματική θέση (27). Στις περιπτώσεις όπου το A τοποθετείται μεταρηματικά παρατηρείται ότι το A συνοδεύεται από ΜΧΣ, και συγκεκριμένα από την ανύψωση των φρυδιών (27):

5.2.1.2.5 Προτάσεις με ανάποδα ρήματα

Σχετικά με τις προτάσεις με ανάποδα ρήματα χρησιμοποιήθηκαν δύο εικόνες, όπου στην πρώτη αναπαρίσταται η πρόσληψη ενός υπαλλήλου (ΕΙΚΟΝΑ 17) και στη δεύτερη παρουσιάζεται ένα αγόρι να αντιγράφει από ένα κορίτσι (ΕΙΚΟΝΑ 18).

ΕΙΚΟΝΑ 17

ΕΙΚΟΝΑ 18

Στον πίνακα 10 παρουσιάζονται οι συχνότητες εμφάνισης των δομών που παρήχθησαν σε εικόνες με ανάποδα ρήματα:

	ΥΡΑ	ΥΑΡ	ΑΥΡ	Άλλες δομές
ΕΙΚΟΝΑ 17	3/9 33,3%	3/9 33,3%	1/9 11,1%	2/9 22,2%
ΕΙΚΟΝΑ 18	0/9	2/9 22,2%	0/9	7/9 77,7%
ΣΥΝΟΛΟ	3/18 17%	5/18 28%	1/18 6%	9/18 50%

Πίνακας 11. Κατανομή των όρων (Υ,Ρ,Α) σε προτάσεις με μεταβατικά ανάποδα ρήματα.

Το Υ στην ΕΙΚΟΝΑ 17 καταλαμβάνει σε ποσοστό 66,6% (6/9) την αρχική θέση στην πρόταση με το Α να προηγείται (28) ή να έπεται του Ρ (29):

(28) ΑΦΕΝΤΙΚΟα ΥΠΑΛΛΗΛΟβ βΠΡΟΣΛΑΜΒΑΝΕΙα
'(Ένα) αφεντικό προσλαμβάνει (έναν) υπάλληλο'

(29) ΑΦΕΝΤΙΚΟα βΠΡΟΣΛΑΜΒΑΝΕΙα ΥΠΑΛΛΗΛΟβ
'(Ένα) αφεντικό προσλαμβάνει (έναν) υπάλληλο'

Στην ΕΙΚΟΝΑ 18 το Α εμφανίζεται δύο φορές στην δεύτερη θέση με το Υ να προηγείται και το Ρ να βρίσκεται στο τέλος της πρότασης (30):

(30) ΚΟΡΙΤΣΙβ ΑΓΟΡΙα βΑΝΤΙΓΡΑΦΕΙα

'(Ένα) αγόρι αντιγράφει από (ένα) κορίτσι'

Κατά την περιγραφή της εικόνας 18, σε συχνότητα 7/9 (77,7%), οι δομές που προέκυψαν δεν εμφανίζουν μεταβατικότητα, εφόσον χρησιμοποιούνται δύο ξεχωριστά, αμετάβata ρήματα (ΓΡΑΦΩ, ΑΝΤΙΓΡΑΦΩ), δίνοντας κατά συνέπεια δύο αμετάβates προτάσεις, όπως φαίνεται και στην παραγωγή που ακολουθεί:

(31) ΚΟΡΙΤΣΙ ΓΡΑΦΕΙ ΔΙΠΛΑ ΑΓΟΡΙ ΚΡΥΦΟΚΟΙΤΑΖΕΙ ΑΝΤΙΓΡΑΦΕΙ
'Το κορίτσι γράφει, δίπλα (ένα) αγόρι κρυφοκοιτάζει και αντιγράφει'

5.2.1.2.6 Προτάσεις με ρήματα δημιουργίας

Οι εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν για αυτήν την κατηγορία ρημάτων απεικονίζουν έναν άντρα να χτίζει έναν τοίχο (ΕΙΚΟΝΑ 19) κι ένα κορίτσι να φτιάχνει διάφορα γλυκά (ΕΙΚΟΝΑ 20):

ΕΙΚΟΝΑ 19

ΕΙΚΟΝΑ 20

Οι δομές που παρήγαγαν οι νοηματιστές και οι συχνότητές τους για τις εικόνες με ρήματα δημιουργίας συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα:

	ΥΡΑ	ΥΑΡ	Άλλες δομές
ΕΙΚΟΝΑ 19	6/9 66,6%	1/9 11,1%	2/9 22,2%
ΕΙΚΟΝΑ 20	8/9 77,7%	0/9	1/9 11,1%
ΣΥΝΟΛΟ	14/18 78%	1/18 5%	3/18 17%

Πίνακας 12. Κατανομή των όρων (Υ,Ρ,Α) σε προτάσεις με ρήματα δημιουργίας.

Κατά την περιγραφή της εικόνας 19, το Α εμφανίζεται μία φορά στα δεδομένα (1/9, 11,1%) πριν από το Ρ, ενώ στις περισσότερες περιπτώσεις (6/9, 66,6%) μετά από το Ρ, όπως φαίνεται και στις παραγωγές (32) και (33) αντίστοιχα:

(32) ΟΙΚΟΔΟΜΟΣα ΤΟΙΧΟβ αΧΤΙΖΕΙβ
'Ένας οικοδόμος χτίζει (έναν) τοίχο'

^{top}
(33) ΑΝΤΡΑΣ ΑΤΟΜΟ ΟΙΚΟΔΟΜΟΣα αΧΤΙΖΕΙβ ΤΟΙΧΟβ
'Ο άντρας, οικοδόμος χτίζει (έναν) τοίχο'

Όσον αφορά την ΕΙΚΟΝΑ 20, όπου το Α είναι βαρύ, παρατηρείται ότι σε όλες τις περιπτώσεις το Α^B εμφανίζεται μετά από το Ρ (34):

(34) ΚΟΡΙΤΣΙ ΦΤΙΑΧΝΕΙ ΚΕΙΚ, ΤΑΡΤΑ, ΚΑΠ ΚΕΙΚ, ΤΟΥΡΤΑ

‘(Ένα) κορίτσι φτιάχνει κέικ, τάρτα, καπ κέικ, τούρτα’

Επίσης, στα δεδομένα παρατηρούνται τρεις δομές (3/18, 17%) στις οποίες το Ρ επαναλαμβάνεται στο τέλος της πρότασης με την παρουσία ΜΧΣ, όπως είναι η κίνηση του σώματος δεξιά και αριστερά, δηλώνοντας συνεχιζόμενη όψη:

(35) ΟΙΚΟΔΟΜΟΣ ΧΤΙΖΕΙ ΤΟΙΧΟ ^{κιν(-συνολτικό)} ΧΤΙΖΕΙ
‘(Ένας) οικοδόμος χτίζει (έναν) τοίχο’

Επομένως, στα ρήματα δημιουργίας όπου το Α δεν είναι βαρύ το Υ λαμβάνει την πρώτη θέση στην πρόταση, ενώ το Α στην πλειοψηφία (6/9, 66,6%) έπεται του Ρ. Σε προτάσεις που περιλαμβάνουν Α^B, το Α^B τοποθετείται πάντα στο τέλος της πρότασης.

5.2.1.3 Προτάσεις με διμετάβατα ρήματα

Οι εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν για την εκμείευση προτάσεων στην ΕΝΓ με διμετάβατα ρήματα αναπαριστούν έναν άνδρα να στέλνει γράμμα σε μία κοπέλα (ΕΙΚΟΝΑ 21), ένα κορίτσι να δίνει ένα δώρο σε ένα αγόρι (ΕΙΚΟΝΑ 22) και μία τάξη στην οποία η δασκάλα διδάσκει Μαθηματικά στους μαθητές (ΕΙΚΟΝΑ 23):

ΕΙΚΟΝΑ 21

ΕΙΚΟΝΑ 22

ΕΙΚΟΝΑ 23

Ο Πίνακας 13 παρουσιάζει τα αποτελέσματα για τα διμετάβατα ρήματα:

	ΥΑ ^E Α ^A Ρ	ΥΑ ^A ΡΑ ^E	ΥΡΑ ^A Α ^E	Άλλες δομές
EIKONA 21	4/9 44,4%	1/9 11,1%	1/9 11,1%	3/9 33,3%
EIKONA 22	2/9 22,2%	1/9 11,1%	0/9	6/9 66,6%
EIKONA 23	2/9 22,2%	0/9	1/9 11,1%	6/9 66,6%
ΣΥΝΟΛΟ	8/27 30%	2/27 7,5%	2/27 7,5%	15/27 55%

Πίνακας 13. Κατανομή των όρων (Υ,Ρ,Α^A,Α^E) σε προτάσεις με διμετάβατα ρήματα.

Όπως αποτυπώνεται και στον παραπάνω πίνακα, την πρώτη θέση στις περισσότερες προτάσεις με διμετάβατα ρήματα κατέχει το Υ. Το Άμεσο Αντικείμενο (Α^A) εμφανίζεται σχεδόν στις περισσότερες περιπτώσεις προρηματικά, ενώ το Έμμεσο Αντικείμενο (Α^E) εμφανίζει περισσότερη ευελιξία ως προς την κατανομή του:

(36) ΑΓΟΡΙ ΚΟΡΙΤΣΙ ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΕΛΝΕΙ

‘(Ένα) αγόρι στέλνει γράμμα σε (ένα) κορίτσι’

(37) ΑΓΟΡΙ ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΕΛΝΕΙ ΚΟΡΙΤΣΙ

‘(Ένα) αγόρι στέλνει γράμμα σε (ένα)κορίτσι’

Στην στήλη «Άλλες δομές» έχουν καταχωριστεί τρεις περιπτώσεις όπου το Α^A (ΔΩΡΟ) δεν είναι φωνολογικά εκπεφρασμένο, καθώς εννοείται από το Ρ ΔΩΡΙΖΩ και το εννοούμενο Α^E της διμετάβατης δομής εμφανίζεται στην απλή μεταβατική δομή ως Α σε μεταρηματική (38) ή προρηματική θέση (39):

ΚΟΡΙΤΣΙ

ΑΤΟΜΟ

ΔΩΡΙΖΕΙ

ΑΓΟΡΙ

ΠΑΙΔΙ

ΑΓΟΡΑΚΙ

(38) ΚΟΡΙΤΣΙ_α ΑΤΟΜΟ _αΔΩΡΙΖΕΙ_β ΑΓΟΡΑΚΙ_β

‘(Ένα) κορίτσι δωρίζει σε (ένα) αγοράκι’

(39) ΚΟΡΙΤΣΙ_α ΑΓΟΡΙ_β _αΔΩΡΙΖΕΙ_β

‘(Ένα) κορίτσι δωρίζει σε (ένα) αγόρι’

Επιπλέον, προέκυψαν δομές στις οποίες παρεμβάλλονται κι άλλα ρήματα και όπου το A^E γίνεται Y του άλλου P , με αποτέλεσμα να διαμορφώνονται στο τέλος δύο ξεχωριστές προτάσεις (40). Και σε αυτές τις περιπτώσεις ωστόσο, το A προηγείται του P :

(40) $\frac{\text{top}}{\text{ΚΟΡΙΤΣΙ ΔΩΡΟ ΔΙΝΕΙ}} - \frac{\text{top}}{\text{ΑΓΟΡΙ ΧΑΙΡΕΤΑΙ}}$
 ‘Το κορίτσι δίνει δώρο – Το αγόρι χαιρείται.’

Σε κάποιες περιπτώσεις παρατηρούνται προτάσεις στις οποίες το P παραλείπεται και εννοείται από το ρόλο των ορισμάτων, ενώ το Y παραλείπεται επίσης και ανακαλείται μέσα από το περικείμενο (41) ή παραλείπεται τελείως (42):

(41) ΔΑΣΚΑΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ – ΠΑΙΔΙΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ - ΜΑΘΗΜΑ ΔΙΔΑΣΚΕΙ
 ‘(Μία) δασκάλα (κάνε)ι μαθηματικά – (Κάποια) παιδιά παρακολουθούν – (Η δασκάλα) το μάθημα διδάσκει’

(42) ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΕΛΝΕΙ ΚΟΡΙΤΣΙ
 ‘Γράμμα στέλνει σε (ένα) κορίτσι’

Τέλος, παρατηρούνται και περιπτώσεις στις οποίες χρησιμοποιούνται ταξινομητές, όπου και πάλι η κεντρική τάση που παρατηρείται είναι το A να προηγείται του ταξινομητή κατηγορήματος. Επίσης προέκυψαν δομές στις οποίες παρατηρούνται τόσο το Y όσο και το A να είναι θεματοποιημένα και να μαρκάρονται από $MXΣ$, όπως φαίνεται στην ακόλουθη παραγωγή:

$\frac{\text{top}}{\text{ΚΟΡΙΤΣΙ}\alpha} \frac{\text{top}}{\text{ΑΓΟΡΑΚΙ}\beta} \alpha\Delta\Omega\text{ΡΙΖΕΙ}\beta^{\text{TA}\Xi}$
 43. ΚΟΡΙΤΣΙ α ΑΓΟΡΑΚΙ β $\alpha\Delta\Omega\text{ΡΙΖΕΙ}\beta^{\text{TA}\Xi}$
 ‘Το κορίτσι δίνει δώρο στο αγοράκι’

5.2.1.4 Τοπικές προτάσεις

Όπως φαίνεται στις εικόνες που ακολουθούν, για τις τοπικές προτάσεις χρησιμοποιήθηκαν τρεις εικόνες, στις οποίες απεικονίζεται μία γάτα να κάθεται πάνω σε μία καρέκλα (ΕΙΚΟΝΑ 24), ένα αυτοκίνητο να περνάει κάτω από μία γέφυρα (ΕΙΚΟΝΑ 25) κι ένα τραπέζι κάτω από το οποίο βρίσκεται μία μπάλα (ΕΙΚΟΝΑ 26):

ΕΙΚΟΝΑ 24

ΕΙΚΟΝΑ 25

ΕΙΚΟΝΑ 26

Ο πίνακας 14 παρουσιάζει τα αποτελέσματα που προέκυψαν στις τοπικές προτάσεις:

	ΑΥΡ	Άλλες δομές
ΕΙΚΟΝΑ 24	9/9 100%	0/9
ΕΙΚΟΝΑ 25	8/9 88,8%	1/9 11,1%
ΕΙΚΟΝΑ 26	9/9 100%	0/9
ΣΥΝΟΛΟ	26/27 96%	1/27 4%

Πίνακας 14. Κατανομή των όρων (Υ,Ρ,Α) στις τοπικές προτάσεις.

Στις τοπικές προτάσεις παρατηρείται πως το Α τοποθετείται στην αρχή της πρότασης, το Υ έπεται και σε τελική θέση εμφανίζεται ο ταξινομητής κατηγορημα. Η θέση ή η κίνηση του Υ σε ορισμένες περιπτώσεις εκφράζεται ταυτόχρονα μέσω δύο ταξινομητών κατηγορημάτων (44):

ΚΑΡΕΚΛΑ^{ΤΑΞ:ΠΑΝΩ}

ΓΑΤΑ

ΤΑΞ^Α (ΚΑΡΕΚΛΑ): ΠΑΝΩ
ΤΑΞ^Β (ΓΑΤΑ): ΚΑΘΟΜΑΙ

(44) ΚΑΡΕΚΛΑ^{ΤΑΞ: ΠΑΝΩ} ΓΑΤΑ^{ΤΑΞ^Α (ΚΑΡΕΚΛΑ): ΠΑΝΩ}
ΤΑΞ^Β (ΓΑΤΑ): ΚΑΘΟΜΑΙ

‘(Μία) γάτα κάθεται πάνω σε (μία) καρέκλα’

(45) ΓΕΦΥΡΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ^{ΤΑΞ: ΠΕΡΝΑΩ}

‘(Ένα) αυτοκίνητο περνάει κάτω από (μία) γέφυρα’

(46) ΤΡΑΠΕΖΙ ΜΠΑΛΑ¹⁹_{ΤΑΞ^Α (ΚΑΡΕΚΛΑ): ΚΑΤΩ}
_{ΤΑΞ^Α (ΓΑΤΑ): ΤΟΠΟΘΕΤΟΥΜΑΙ}

‘(Μία) μπάλα βρίσκεται κάτω από (ένα) τραπέζι’

5.2.1.5 Η θέση των επιθετικών κατηγορημάτων

Οι εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν για τις προτάσεις με επιθετικά κατηγορήματα είναι οι ακόλουθες:

ΕΙΚΟΝΑ 27

ΕΙΚΟΝΑ 28

ΕΙΚΟΝΑ 29

Τα αποτελέσματα των προτάσεων που περιλαμβάνουν επιθετικά κατηγορήματα συνοψίζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

	Υ Επιθετικό κατηγορημα	Θέμα Επιθετικό κατηγορημα
ΕΙΚΟΝΑ 27	1/9	8/9
ΕΙΚΟΝΑ 28	2/9	7/9
ΕΙΚΟΝΑ 29	1/9	8/9
ΣΥΝΟΛΟ	4/27 15%	23/27 85%

Πίνακας 15. Η κατανομή των όρων σε προτάσεις με επιθετικά κατηγορήματα.

Όσον αφορά την κατανομή των όρων σε προτάσεις που περιέχουν επιθετικά κατηγορήματα τα αποτελέσματα είναι σαφή. Το Υ στις περισσότερες περιπτώσεις εμφανίζεται ως Θέμα, ενώ στις ελάχιστες περιπτώσεις όπου δεν θεματοποιείται προηγείται του επιθετικού κατηγορήματος:

¹⁹ Ο ΤΑΞ^Α δηλώνει ότι ο ταξινομητής αρθρώνεται με το αριστερό χέρι ενώ ο ΤΑΞ^Δ δηλώνει πως αρθρώνεται με το δεξί χέρι.

(47) $\overline{\text{top}}$ ΕΛΕΦΑΝΤΑΣ ΜΕΓΑΛΟΣ – $\overline{\text{top}}$ ΠΟΝΤΙΚΙ ΜΙΚΡΟ
‘Ο ελέφαντας είναι μεγάλος – Το ποντίκι είναι μικρό’

(48) ΑΓΟΡΙ ΨΗΛΟ – ΑΓΟΡΙ ΚΟΝΤΟ
‘(Ένα) αγόρι είναι ψηλό – (Ένα) αγόρι είναι κοντό’

(49) $\overline{\text{top}}$ ΚΟΡΙΤΣΙ ΗΡΕΜΟ – $\overline{\text{top}}$ ΚΟΡΙΤΣΙ ΕΚΝΕΥΡΙΣΜΕΝΟ
‘Το κορίτσι είναι ήρεμο – Το κορίτσι είναι εκνευρισμένο’

5.2.2 Πείραμα 2: Ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας

5.2.2.1 Ερωτηματικές προτάσεις με αμετάβητα ρήματα

Όπως αναφέρθηκε και στην παρουσίαση της μεθοδολογίας που ακολουθείται στην παρούσα μελέτη, οι εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν στο Πείραμα 2 είναι ίδιες με εκείνες του Πειράματος 1, με την τοποθέτηση ενός ερωτηματικού πάνω από τον όρο-στόχο.

ΕΙΚΟΝΑ 30

ΕΙΚΟΝΑ 31

ΕΙΚΟΝΑ 32

ΕΙΚΟΝΑ 33

ΕΙΚΟΝΑ 34

ΕΙΚΟΝΑ 35

Ο πίνακας 16 παρουσιάζει την κατανομή του P και της ερωτηματικής λέξης που αντιστοιχεί στο γραμματικό Y σε ερωτήσεις μερικής αγνοίας:

	PY	YP	YPY	Άλλες δομές
EIKONA 30	7/9 77,7%	2/9 22,2%	0/9	0/9
EIKONA 31	5/9 55,5%	0/9	4/9 44,4%	0/9
EIKONA 32	6/9 66,6%	0/9	1/9 11,1%	2/9 22,2%
EIKONA 33	3/9 33,3%	1/9 11,1%	4/9 44,4%	1/9 11,1%
EIKONA 34	5/9 55,5%	2/9 22,2%	2/9 22,2%	0/9
EIKONA 35	2/9 22,2%	1/9 11,1%	0/9	6/9 66,6%
ΣΥΝΟΛΟ	28/54 52%	6/54 11%	11/54 20%	9/54 17%

Πίνακας 16. Κατανομή των όρων (P, ερωτηματική λέξη) σε προτάσεις με αμετάβαρα ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Y.

Όπως φαίνεται στον πίνακα 16, στις προτάσεις με αμετάβαρα ρήματα παρατηρείται ότι την πρώτη θέση στην ερώτηση λαμβάνει το P και την τελευταία η ερωτηματική λέξη που ενέχει τη θέση Y, κάτι το οποίο παρουσιάζεται στη παραγωγή που ακολουθεί (50):

ΤΡΕΧΕΙ

ΠΟΙΟΣ

_____ wh
(50) ΤΡΕΧΕΙ ΠΟΙΟΣ;
'Ποιος τρέχει;'

Παράλληλα, παρατηρούνται και ορισμένες δομές στις οποίες το Y δηλώνεται στην αρχή αλλά εμφανίζεται και το ερωτηματικό στοιχείο ΠΟΙΟΣ στο τέλος της ερωτηματικής πρότασης (wh-split):

_____ top _____ wh
(51) ΑΓΟΡΙ ΚΟΙΜΑΤΑΙ INDEX3i ΠΟΙΟΣi;
'Ποιο είναι το αγόρι που κοιμάται;'

_____ top _____ wh
(52) ΑΓΟΡΙ ΚΟΙΜΑΤΑΙ ΟΝΕΙΡΕΥΕΤΑΙ INDEX3i ΠΟΙΟΣi;
'Ποιο είναι το αγόρι που κοιμάται και ονειρεύεται;'

Ακόμη, εντοπίζονται δομές με ταξινομητές που λειτουργούν ως κατηγορήματα (53). Σε κάθε περίπτωση η ερωτηματική λέξη βρίσκεται στο τέλος της ερώτησης:

(53) $\overline{\text{wh}}$
ΤΑΞ:ΓΟΝΑΤΙΖΩ ΠΡΟΣΕΥΧΕΤΑΙ ΠΟΙΟΣ;
 ‘Ποιος προσεύχεται γονατισμένος;’

5.2.2.2 Ερωτηματικές προτάσεις με μεταβατικά ρήματα

5.2.2.2.1α Ερωτηματικές προτάσεις με μεταβατικά απλά ρήματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ)

ΕΙΚΟΝΑ 36

ΕΙΚΟΝΑ 37

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν για τις ερωτήσεις που περιείχαν μεταβατικά απλά ρήματα:

	ΑΡΥ
ΕΙΚΟΝΑ 36	9/9 100%
ΕΙΚΟΝΑ 37	9/9 100%
ΣΥΝΟΛΟ	18/18 100%

Πίνακας 17. Κατανομή των όρων (Α,Ρ, ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με μεταβατικά απλά ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ.

Παρατηρώντας τον πίνακα 17 διαπιστώνεται πως στις ερωτήσεις μερικής αγνοίας με απλά μεταβατικά ρήματα, το Α προηγείται του Ρ σε όλες τις περιπτώσεις (100%). Το ερωτηματικό στοιχείο που αντιστοιχεί στο γραμματικό Υ εμφανίζεται στην τελευταία θέση της ερώτησης και μαρκάρεται από ΜΧΣ (54) – (55):

(54) $\overline{\text{wh}}$
 ΛΕΜΟΝΑΔΑ ΠΛΗΡΩΝΕΙ ΠΟΙΟΣ;
 ‘Ποιος πληρώνει (μία) λεμονάδα;’

wh
(55) ΚΟΥΤΙ ΑΓΟΡΑΖΕΙ ΠΟΙΟΣ;
‘Ποιος αγοράζει (ένα) κουτί;’

5.2.2.2.1β Ερωτηματικές προτάσεις με μεταβατικά απλά ρήματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A)

ΕΙΚΟΝΑ 38

ΕΙΚΟΝΑ 39

Στον πίνακα που ακολουθεί συνοψίζονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τις ερωτηματικές προτάσεις με απλά μεταβατικά ρήματα, όπου το ερωτηματικό νόημα ενέχει τη θέση του γραμματικού A:

	ΥΡΑ	Άλλες δομές
ΕΙΚΟΝΑ 38	7/9 77,7%	2/9 22,2%
ΕΙΚΟΝΑ 39	6/9 66,6%	3/9 33,3%
ΣΥΝΟΛΟ	13/18 72%	5/18 28%

Πίνακας 18. Κατανομή των όρων (Υ,Ρ, ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με μεταβατικά απλά ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A.

Και στην κατηγορία αυτή όλα τα ερωτηματικά νοήματα εμφανίζονται σε όλες τις περιπτώσεις στην τελική θέση των ερωτήσεων, όπως φαίνεται και από τις παραγωγές που ακολουθούν:

top wh
(56) ΑΓΟΡΙ ΑΓΟΡΑΖΕΙ ΤΙ;
‘Τι αγοράζει το αγόρι;’

wh
(57) ΑΓΟΡΙ ΠΛΗΡΩΝΕΙ ΤΙ;
‘Τι πληρώνει (ένα) αγόρι;’

Επιπλέον προέκυψαν δομές στις οποίες περιλαμβάνονται ρήματα που δεν είναι στόχοι όπως είναι οι ακόλουθες:

(58) ΑΓΟΡΙ ΘΕΛΕΙ ΑΓΟΡΑΖΕΙ ΤΙ;
 ‘Τι θέλει να αγοράσει (ένα) αγόρι;’

(59) ΑΝΤΡΑΣ ΠΟΥΛΑΕΙ ΤΙ;
 ‘Τι πουλάει (ένας) άντρας;’

Σε όλες τις περιπτώσεις όπως φαίνεται και από τις παραπάνω παραγωγές (56-59) τα ερωτηματικά στοιχεία εμφανίζονται στο τέλος των προτάσεων.

5.2.2.2α Ερωτηματικές προτάσεις με μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με αντιστρέψιμα ορίσματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ)

Οι εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν για τις προτάσεις αυτές είναι οι ακόλουθες:

ΕΙΚΟΝΑ 40

ΕΙΚΟΝΑ 41

ΕΙΚΟΝΑ 42

Στον παρακάτω πίνακα δίνονται οι συχνότητες εμφάνισης των παραγόμενων δομών από τους νοηματιστές σε ερωτήσεις με αντιστρέψιμα ορίσματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ:

	ΑΡΥ	Άλλες δομές
ΕΙΚΟΝΑ 40	5/9 55,5%	4/9 22,2%
ΕΙΚΟΝΑ 41	9/9 100%	0/9
ΕΙΚΟΝΑ 42	3/9 33,3%	6/9 22,2%
ΣΥΝΟΛΟ	17/27 63%	10/27 37%

Πίνακας 19. Κατανομή των όρων (A,P, ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με ρήματα συμφωνίας με αντιστρέψιμα ορίσματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Y.

Όπως φαίνεται και από τον πίνακα, στα μεταβατικά ρήματα και πάλι παρατηρείται ότι το ερωτηματικό στοιχείο που ενέχει τη θέση του Y εμφανίζεται στο τέλος των προτάσεων, όπως φαίνεται και παρακάτω (60) – (61):

ΓΥΝΑΙΚΑ ΑΓΚΑΛΙΑΖΕΙ ΠΟΙΟΣ

$\frac{\text{top}}{\text{ΓΥΝΑΙΚΑ ΑΓΚΑΛΙΑΖΕΙ ΠΟΙΟΣ;}}$
 $\frac{\text{wh}}{\text{ΠΟΙΟΣ;}}$
 (60) ΓΥΝΑΙΚΑ ΑΓΚΑΛΙΑΖΕΙ ΠΟΙΟΣ;
 ‘Ποιος αγκαλιάζει τη γυναίκα;’

$\frac{\text{wh}}{\text{ΑΓΟΡΙβ αΧΑΣΤΟΥΚΙΖΕΙβ ΠΟΙΟΣα;}}$
 (61) ΑΓΟΡΙβ αΧΑΣΤΟΥΚΙΖΕΙβ ΠΟΙΟΣα;
 ‘Ποιος χαστουκίζει (ένα) αγόρι;’

5.2.2.2.2β Ερωτηματικές προτάσεις με μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με αντιστρέψιμα ορίσματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A)

Για τις ερωτήσεις με μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με αντιστρέψιμα ορίσματα χρησιμοποιήθηκαν οι παρακάτω εικόνες:

EIKONA 43

EIKONA 44

EIKONA 45

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από τις ερωτηματικές προτάσεις με ρήματα συμφωνίας με αντιστρέψιμα ορίσματα στις οποίες η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A:

	ΥΡΑ	Άλλες δομές
EIKONA 43	8/9 88,8%	1/9 11,1%
EIKONA 44	6/9 66,6%	3/9 33,3%
EIKONA 45	9/9 100%	0/9
ΣΥΝΟΛΟ	23/27 85%	4/27 15%

Πίνακας 20. Κατανομή των όρων (Υ,Ρ ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με ρήματα συμφωνίας με αντιστρέψιμα ορίσματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A.

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 20, σε ερωτήσεις με αντιστρέψιμα ορίσματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A, η ερωτηματική λέξη εμφανίζεται στο τέλος της πρότασης, όπως φαίνεται και από τις ακόλουθες δομές (62-64):

_____ top _____ wh
(62) ΓΥΝΑΙΚΑ ΧΑΣΤΟΥΚΙΖΕΙ ΠΟΙΟΣ;
'Ποιον χαστουκίζει η γυναίκα;'

_____ top _____ wh
(63) ΑΓΟΡΙ ΜΑΧΑΙΡΩΝΕΙ ΠΟΙΟΣ;
'Ποιον μαχαιρώνει το αγόρι;'

_____ wh
(64) ΑΓΟΡΙ ΑΓΚΑΛΙΑΖΕΙ ΠΟΙΟΣ;
'Ποιον αγκαλιάζει (ένα) αγόρι;'

5.2.2.2.3α Ερωτηματικές προτάσεις με μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με μη αντιστρέψιμα ορίσματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ)

Οι εικόνες που ακολουθούν είναι αυτές που αξιοποιήθηκαν για τις ερωτήσεις με ρήματα συμφωνίας με μη αντιστρέψιμα ορίσματα:

EIKONA 46

EIKONA 47

Οι δομές που προέκυψαν από τις προτάσεις με ρήματα συμφωνίας με μη αντιστρέψιμα ορίσματα όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ παρουσιάζονται παρακάτω:

	ΑΡΥ	Άλλες δομές
EIKONA 46	7/9 77,7%	2/9 22,2%
EIKONA 47	7/9 77,7%	2/9 22,2%
ΣΥΝΟΛΟ	14/18 78%	4/18 22%

Πίνακας 21. Κατανομή των όρων (Α,Ρ ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με ρήματα συμφωνίας με μη αντιστρέψιμα ορίσματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ.

Ο πίνακας 21 δείχνει πως και σε αυτήν την κατηγορία, κατά τον σχηματισμό της πρότασης το ερωτηματικό στοιχείο που ενέχει τη θέση του Υ εμφανίζεται στο τέλος της πρότασης:

(65) ΣΧΟΙΝΙ ΚΟΒΕΙ INDEX_{3i} $\overline{\text{wh}}$ ΠΟΙΟΣ_i;
 ‘Ποιος κόβει (ένα) σχοινί;’

(66) ΚΟΛΟΚΥΘΑ ΜΑΧΑΙΡΩΝΕΙ INDEX_{3i} $\overline{\text{wh}}$ ΠΟΙΟΣ_i;
 ‘Ποιος μαχαιρώνει (μία) κολοκύθα;’

5.2.2.2.2β Ερωτηματικές προτάσεις με μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με μη αντιστρέψιμα ορίσματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Α)

Οι εικόνες 48 και 49 χρησιμοποιήθηκαν για την εκπαίδευση ερωτήσεων με ρήματα συμφωνίας με μη αντιστρέψιμα ορίσματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Α:

ΕΙΚΟΝΑ 48

ΕΙΚΟΝΑ 49

Ο πίνακας 22 παρουσιάζει τα αποτελέσματα για τις ερωτήσεις με ρήματα συμφωνίας με μη αντιστρέψιμα ορίσματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A:

	ΥΡΑ	Άλλες δομές
ΕΙΚΟΝΑ 48	9/9 100%	0/9
ΕΙΚΟΝΑ 49	8/9 88,8%	1/9, 11,1%
ΣΥΝΟΛΟ	17/18 94%	1/18 6%

Πίνακας 22. Κατανομή των όρων (Y,P ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με μη αντιστρέψιμα ορίσματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A.

Όπως φαίνεται παραπάνω, το ερωτηματικό στοιχείο που ενέχει τη θέση του A στις προτάσεις αυτές τοποθετείται στο τέλος (67-68):

_____ top wh
 (67) ΚΟΡΙΤΣΙ ΚΟΒΕΙ ΤΙ;
 ‘Τι κόβει το κορίτσι;’

_____ wh
 (68) ΓΥΝΑΙΚΑ ΜΑΧΑΙΡΩΝΕΙ INDEX3i ΤΙi;
 ‘Τι μαχαιρώνει (μία) γυναίκα;’

5.2.2.2.4α Ερωτηματικές προτάσεις με μεταβατικά χωρικά ρήματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Y)

Για την παραγωγή ερωτηματικών προτάσεων σε αυτήν την κατηγορία χρησιμοποιήθηκαν οι εικόνες που ακολουθούν:

EIKONA 50

EIKONA 51

EIKONA 52

Παρακάτω δίνονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν από το δεύτερο πείραμα που αφορά στις ερωτήσεις μερικής αγνοίας με χωρικά ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ:

	ΑΡΥ	ΥΡΑ	ΡΑΥ	Άλλες δομές
EIKONA 50	5/9 55,5%	1/9 11,1%	0/9	3/9 33,3%
EIKONA 51	7/9 77,7%	1/9 11,1%	0/9	1/9 11,1%
EIKONA 52	8/9 88,8%	0/9 0%	1/9 0%	0/9 0%
ΣΥΝΟΛΟ	20/27 74%	2/27 7%	1/27 4%	4/27 15%

Πίνακας 23. Κατανομή των όρων (Α,Ρ ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με μεταβατικά χωρικά ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ.

Όπως αποτυπώνεται και στον παραπάνω πίνακα, παρόμοια κατανομή παρατηρείται και στα χωρικά ρήματα, όπου τα ερωτηματικά στοιχεία εμφανίζονται στο τέλος (69):

_____ wh
(69) ΠΑΡΙΣΙ ΠΕΤΑΕΙ ΠΟΙΟΣ;
'Ποιος πετάει στο Παρίσι;'

Ωστόσο, προκύπτουν και δομές όπου το ερωτηματικό στοιχείο εμφανίζεται στην αρχή της ερώτησης και τα ΜΧΣ απλώνονται σε όλη την έκταση της ερώτησης (70):

ΠΟΙΟΣ

ΠΑΕΙ

ΠΑΡΙΣΙ

_____ wh
(70) ΠΟΙΟΣ ΠΑΕΙ ΠΑΡΙΣΙ;
'Ποιος πάει στο Παρίσι;'

5.2.2.2.4β Ερωτηματικές προτάσεις με μεταβατικά χωρικά ρήματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Α)

Οι εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν για την παραγωγή ερωτήσεων με χωρικά ρήματα όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Α είναι οι παρακάτω:

ΕΙΚΟΝΑ 53

ΕΙΚΟΝΑ 54

ΕΙΚΟΝΑ 55

Στον πίνακα 24 παρουσιάζονται οι συχνότητες εμφάνισης της κάθε δομής σε ερωτήσεις με χωρικά ρήματα όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Α:

	ΥΡΑ	Άλλες δομές
ΕΙΚΟΝΑ 53	9/9 100%	0/9
ΕΙΚΟΝΑ 54	8/9 88,8%	1/9 11,1%
ΕΙΚΟΝΑ 55	9/9 100%	0/9
ΣΥΝΟΛΟ	26/27 96%	1/27 4%

Πίνακας 24. Κατανομή των όρων (Υ,Ρ ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με χωρικά ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Α.

Όπως φαίνεται και παραπάνω (Πίνακας 24), στις ερωτήσεις με χωρικά ρήματα, όταν η ερωτηματική λέξη αντιστοιχεί στο Α, τότε αυτή εμφανίζεται στο τέλος της πρότασης (δομές 71-73):

(71) ΚΟΠΕΛΑ ΠΕΤΑΕΙ $\overline{\text{wh}}$ ΠΟΥ;
 ‘Πού πετάει (μία) κοπέλα;’

(72) $\overline{\text{top}}$ ΑΓΟΡΙ ΠΑΕΙ $\overline{\text{wh}}$ ΠΟΥ;
 ‘Πού πάει το αγόρι;’

(73) ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΜΕΤΑΚΟΜΙΖΕΙ ΠΟΥΪ;
 ‘Πού μετακομίζει (μία) οικογένεια;’

5.2.2.2.5α Ερωτηματικές προτάσεις με μεταβατικά ανάποδα ρήματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ)

Οι εικόνες 56 και 57 αξιοποιήθηκαν για την παραγωγή ερωτήσεων με ανάποδα ρήματα, στις οποίες η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ:

ΕΙΚΟΝΑ 56

ΕΙΚΟΝΑ 57

Τα αποτελέσματα των ερωτηματικών προτάσεων με ανάποδα ρήματα όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα:

	ΑΡΥ	ΥΡΑ	Άλλες δομές
ΕΙΚΟΝΑ 56	6/9 66,6%	1/9 11,1%	2/9 22,2%
ΕΙΚΟΝΑ 57	0/9	0/9	9/9 100%
ΣΥΝΟΛΟ	6/18 33%	1/18 6%	11/18 61%

Πίνακας 25. Κατανομή των όρων (Α,Ρ ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με ανάποδα ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ.

Στις προτάσεις με ανάποδα ρήματα, όπως δείχνει ο παραπάνω πίνακας, το ερωτηματικό στοιχείο εμφανίζεται στο τέλος. Παραδείγματα τέτοιων δομών παρουσιάζονται ακολούθως (74-75):

(74) ΥΠΑΛΛΗΛΟ ΠΡΟΣΛΑΜΒΑΝΕΙ ΠΟΙΟΣ;
 ‘Ποιος προσλαμβάνει (έναν) υπάλληλο;’

Στις προτάσεις με το ρήμα ΑΝΤΙΓΡΑΦΩ παρήχθησαν αποκλειστικά δομές του τύπου:

(75) $\overline{\text{ΚΟΡΙΤΣΙ ΓΡΑΦΕΙ - ΑΝΤΙΓΡΑΦΕΙ ΠΟΙΟΣ}}$; ^{wh}
 ‘(Ένα) κορίτσι γράφει, ποιος αντιγράφει (από αυτήν);’

Επίσης, προέκυψε μία πρόταση στην οποία παραλείπεται το Α και το Υ εμφανίζεται στην αρχή της πρότασης με τα ΜΧΣ να απλώνονται σε όλη την έκταση της πρότασης:

(76) $\overline{\text{ΠΟΙΟΣ ΠΡΟΣΛΑΜΒΑΝΕΙ}}$; ^{wh}
 ‘Ποιος προσλαμβάνει;’

5.2.2.2.5β Ερωτηματικές προτάσεις με μεταβατικά ανάποδα ρήματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Α)

Οι εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν είναι οι ακόλουθες:

ΕΙΚΟΝΑ 58

ΕΙΚΟΝΑ 59

Ο πίνακας 26 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των ερωτηματικών προτάσεων με ανάποδα ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Α:

	ΥΡΑ	Άλλες δομές
ΕΙΚΟΝΑ 58	8/9 88,8%	1/9 11,1%
ΕΙΚΟΝΑ 59	8/9 88,8%	1/9 11,1%
ΣΥΝΟΛΟ	16/18 89%	2/18 11%

Πίνακας 26. Κατανομή των όρων (Υ,Ρ ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με ανάποδα ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Α.

Το ερωτηματικό στοιχείο που αντιστοιχεί στο Α στις προτάσεις με ανάποδα ρήματα εμφανίζεται σε όλες τις περιπτώσεις στο τέλος της πρότασης (77) – (78):

(77) ΑΦΕΝΤΙΚΟ ΠΡΟΣΛΑΜΒΑΝΕΙ INDEX3i ΠΟΙΟΣi; $\overline{\text{wh}}$
 ‘Ποιον προσλαμβάνει (ένα) αφεντικό;’

(78) ΑΓΟΡΙ ΑΝΤΙΓΡΑΦΕΙ INDEX3i ΠΟΙΟΣi; $\overline{\text{top}} \quad \overline{\text{wh}}$
 ‘Από ποιον αντιγράφει το αγόρι;’

5.2.2.2.6α Ερωτηματικές προτάσεις με ρήματα δημιουργίας (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ)

Οι εικόνες που έπονται χρησιμοποιήθηκαν για τη συγκεκριμένη κατηγορία ερωτήσεων:

ΕΙΚΟΝΑ 60

ΕΙΚΟΝΑ 61

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από το δεύτερο πείραμα για τις ερωτηματικές προτάσεις με ρήματα δημιουργίας όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα:

	ΑΡΥ	ΡΑΥ	Άλλες δομές
ΕΙΚΟΝΑ 60	1/9 11,1%	6/9 66,6%	2/9 22,2%
ΕΙΚΟΝΑ 61	1/9 11,1%	5/9 55,5%	3/9 33,3%
ΣΥΝΟΛΟ	2/18 11%	11/18 61%	5/18 28%

Πίνακας 27. Κατανομή των όρων (Α,Ρ ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με ρήματα δημιουργίας, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ.

Όπως φανερώνουν τα δεδομένα στον Πίνακα 27, σε προτάσεις με ρήματα δημιουργίας υπάρχει μία προτίμηση το ερωτηματικό στοιχείο που ενέχει τη θέση του γραμματικού

Υ να εμφανίζεται σε όλες τις περιπτώσεις στο τέλος των ερωτήσεων. Όσον αφορά τη θέση του A στις προτάσεις όπου το A δεν είναι βαρύ, τότε το A εμφανίζεται σε συχνότητα 1/9 (11,1%) και προρηματικά (79) και σε συχνότητα 6/9 (66,6%) μεταρηματικά (80):

(79) ΤΟΙΧΟ ΧΤΙΖΕΙ INDEX3i ΠΟΙΟΣi; $\frac{wh}{}$
 ‘Ποιος χτίζει (έναν) τοίχο;’

(80) ΧΤΙΖΕΙ ΤΟΙΧΟ INDEX3i ΠΟΙΟΣi; $\frac{wh}{}$
 ‘Ποιος χτίζει (έναν) τοίχο;’

Κατά την περιγραφή της εικόνας 61, ένας από τους πληροφορητές (1/9, 11,1%) σχημάτισε ερώτηση με απλό A, το οποίο εμφανίζεται προρηματικά:

(81) ΓΛΥΚΑ ΦΤΙΑΧΝΕΙ INDEX3i ΠΟΙΟΣi; $\frac{wh}{}$
 ‘Ποιος φτιάχνει γλυκά;’

Στις περιπτώσεις που χρησιμοποιήθηκε A^B κατά το σχηματισμό ερώτησης, τότε αυτό τοποθετείται μεταρηματικά (5/9, 55,5%):

(82) ΦΤΙΑΧΝΕΙ ΤΟΥΡΤΑ ΚΑΠ ΚΕΙΚ ΤΑΡΤΑ ΠΟΙΟΣ; $\frac{wh}{}$
 ‘Ποιος φτιάχνει τούρτα, κάπ κέικ, τάρτα;’

5.2.2.2.6β Ερωτηματικές προτάσεις με ρήματα δημιουργίας (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A)

Για τις ερωτήσεις με ρήματα δημιουργίας, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A αξιοποιήθηκαν οι εικόνες 62 και 63:

EIKONA 62

EIKONA 63

Παρακάτω δίνονται τα αποτελέσματα των ερωτηματικών προτάσεων που περιλαμβάνουν ρήματα δημιουργίας, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A:

	ΥΡΑ
ΕΙΚΟΝΑ 62	9/9 100%
ΕΙΚΟΝΑ 63	9/9 100%
ΣΥΝΟΛΟ	18/18 100%

Πίνακας 28. Κατανομή των όρων (Υ,Ρ, ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με μεταβατικά ρήματα δημιουργίας, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A.

Όπως δείχνει ο Πίνακας 28, σε ερωτήσεις με ρήματα δημιουργίας, όταν η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A, εμφανίζεται αποκλειστικά στο τέλος της πρότασης σε όλες τις περιπτώσεις, όπως αποτυπώνεται στις παραγωγές που ακολουθούν:

wh
(83) ΟΙΚΟΔΟΜΟΣ ΧΤΙΖΕΙ ΤΙ;
'Τι χτίζει (ένας) οικοδόμος;'

wh
(84) ΚΟΠΕΛΑ ΦΤΙΑΧΝΕΙ ΤΙ;
'Τι φτιάχνει (μία) κοπέλα;'

5.2.2.2.7a Ερωτηματικές προτάσεις με διμετάβαρα ρήματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ)

Οι εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν για την κατηγορία αυτή είναι οι ακόλουθες:

ΕΙΚΟΝΑ 64

ΕΙΚΟΝΑ 65

ΕΙΚΟΝΑ 66

Ο πίνακας 29 περιλαμβάνει τη συχνότητα εμφάνισης της κάθε δομής σε ερωτήσεις με διμετάβαρα ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Y:

	A ^E A ^A PY	A ^E PA ^A Y	A ^A PA ^E Y	Άλλες δομές
EIKONA 64	4/9 44,4%	3/9 33,%	0/9	2/9 22,2%
EIKONA 65	4/9 44,4%	0/9	1/9 11,1%	4/9 44,4%
EIKONA 66	0/9	0/9	0/9	9/9 100%
ΣΥΝΟΛΟ	8/27 30%	3/27 11%	1/27 4%	15/27 55%

Πίνακας 29. Κατανομή των όρων (A^E, A^A, P, ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με διμετάβαρα ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού Y.

Όσον αφορά τα διμετάβαρα ρήματα, παρατηρείται ότι η δομή που επικρατεί στις περισσότερες περιπτώσεις είναι η A^EA^APY, όταν το ερωτηματικό στοιχείο αντιστοιχεί στο Y. Η ερωτηματική λέξη και σε αυτές τις περιπτώσεις τοποθετείται στο τέλος της πρότασης, με τις παραγωγές να είναι όπως στο (85):

(85) $\frac{\text{wh}}{\text{KOPELA GRAMMA STELNEI POIOS;}}$
 ‘Ποιος στέλνει γράμμα σε (μία) κοπέλα;’

Στα δεδομένα προέκυψαν και ορισμένες προτάσεις στις οποίες το A^A τοποθετείται μεταρηματικά:

(86) $\frac{\text{wh}}{\text{PAIDIA DIDASKEI MATHHTIKA POIOS;}}$
 ‘Ποιος διδάσκει μαθηματικά σε (κάποια) παιδιά;’

Μεγαλύτερο προβληματισμό παρουσιάζουν τα αποτελέσματα στην πρόταση «Ποιος διδάσκει μαθηματικά τα παιδιά;», όπου παρά την παρουσία της ερωτηματικής λέξης στο τέλος όλων των ερωτήσεων, εμφανίζονται συχνά ταξινομητές που λειτουργούν ως κατηγορήματα ενώ παρατηρείται σε αρκετές περιπτώσεις επανάληψη του ερωτηματικού στοιχείου, όπως φαίνεται στην παραγωγή (87):

(87) $\frac{\text{top}}{\text{PAIDIA DIDASKEI MATHMATIKA POIOS DIDASKEI POIOS;}}$ $\frac{\text{wh}}$
 ‘Ποιος διδάσκει μαθηματικά στα παιδιά, ποιος;’

Παρόλα αυτά παρατηρείται ακόμη και σε αυτές τις περιπτώσεις μία συστηματική προτίμηση των συμμετεχόντων να τοποθετούν το A^E προρηματικά. Επιπλέον, προέκυψαν πολλές δομές στις οποίες το P δεν είναι διμετάβατο αλλά απλό μεταβατικό, όπως δείχνει η παραγωγή (88):

(88) ΠΑΙΔΙΑ ΚΟΙΤΟΥΝ – ΜΑΘΗΜΑ – ΠΟΙΟΣ ΔΙΔΑΣΚΕΙ ΠΟΙΟΣ;
 (Κάποια) παιδιά κοιτούν – γίνεται μάθημα - ποιος διδάσκει ποιος;’

Επίσης, παρατηρούνται ερωτηματικές προτάσεις στις οποίες απουσιάζει το A^A με αποτέλεσμα να διαμορφώνονται απλές μεταβατικές δομές κι όχι διμετάβατες (89) – (91):

(89) ΑΓΟΡΙ ΔΩΡΙΖΕΙ ΠΟΙΟΣ;
 ‘Ποιος δωρίζει/κάνει δώρο σε (ένα) αγόρι;’

(90) ΠΑΙΔΙΑ ΤΑΞ: ΚΑΘΟΜΑΙ – ΠΟΙΟΣ ΔΙΔΑΣΚΕΙ ΠΟΙΟΣ;
 ‘Ποιος διδάσκει (κάποια) καθισμένα παιδιά;’

(91) ΠΑΙΔΙΑ ΚΟΙΤΟΥΝ – ΔΙΔΑΣΚΕΙ ΠΟΙΟΣ;
 ‘(Κάποια) παιδιά κοιτούν – Ποιος διδάσκει;’

Όπως φαίνεται από την παραγωγή (89), υπάρχει η τάση το A (ΑΓΟΡΙ) να εμφανίζεται πριν από το P (ΔΩΡΙΖΕΙ), κάτι που ενισχύει τον ισχυρισμό ότι η βασική θέση του A είναι προρηματική.

5.2.2.2.7β Ερωτηματικές προτάσεις με διμετάβατα ρήματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A^E)

Οι εικόνες που ακολουθούν χρησιμοποιήθηκαν για την κατηγορία αυτήν:

ΕΙΚΟΝΑ 67

ΕΙΚΟΝΑ 68

ΕΙΚΟΝΑ 69

Στον Πίνακα 30 δίνονται οι συχνότητες εμφάνισης της κάθε δομής σε ερωτήσεις με διμετάβαρα ρήματα όπου το ερωτηματικό νόημα ενέχει τη θέση του γραμματικού A^E:

	ΥΑ ^A ΡΑ ^E	A ^A ΥΡΑ ^E	Άλλες δομές
EIKONA 67	6/9 66,6%	1/9 11,1%	2/9 22,2%
EIKONA 68	4/9 44,4%	0/9	5/9 55,5%
EIKONA 69	1/9 11,1%	0/9	8/9 88,8%
ΣΥΝΟΛΟ	11/27 41%	1/27 4%	15/27 55%

Πίνακας 30. Κατανομή των όρων (Y, A^A, P, ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με διμετάβαρα ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A^E.

Στις προτάσεις όπου το ερωτηματικό στοιχείο αντιστοιχεί στο A^E η επικρατέστερη σειρά είναι η ΥΑ^AΡΑ^E, όπως δείχνει ο Πίνακας 30 και οι παραγωγές 92-94:

(92) ΑΓΟΡΙ ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΕΛΝΕΙ INDEX3i ΠΟΙΟΣi; wh
 ‘Σε ποιον στέλνει γράμμα (ένα) αγόρι;’

(93) ΚΟΡΙΤΣΙ ΔΩΡΟ ΔΙΝΕΙ INDEX3i ΠΟΙΟΣi; top wh
 ‘Σε ποιον δίνει δώρο το κορίτσι;’

(94) ΔΑΣΚΑΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΔΙΔΑΣΚΕΙ INDEX3i ΠΟΙΟIi; wh
 ‘Ποιους διδάσκει Μαθηματικά (μία) δασκάλα;’

Προέκυψαν όμως και αρκετές δομές του τύπου:

(95) ΔΑΣΚΑΛΑ ΔΙΔΑΣΚΕΙ – ΚΑΘΟΝΤΑΙ ΠΟΙΟIi; wh
 ‘(Μία) δασκάλα διδάσκει – ποιοι κάθονται;’

Αλλά και δομές όπου η πρόταση ήταν αμετάβατη (96):

(96) ΚΑΘΟΝΤΑΙ INDEX3i ΠΟΙΟIi; wh
 ‘Ποιοι κάθονται;’

5.2.2.2.7γ Ερωτηματικές προτάσεις με διμετάβαρα ρήματα (Η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A^A)

Για τις ερωτήσεις με διμετάβατα ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A^A χρησιμοποιήθηκαν οι παρακάτω εικόνες:

EIKONA 70

EIKONA 71

EIKONA 72

Στον παρακάτω πίνακα δίνονται τα αποτελέσματα της σειράς των όρων σε ερωτήσεις με διμετάβατα ρήματα στα οποία η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A^A :

	$Y A^E P A^A$	$Y P A^E A^A$	$A^E Y P A^A$	Άλλες δομές
EIKONA 70	3/9 33,3%	2/9 22,2%	0/9	4/9 44,4%
EIKONA 71	1/9 11,1%	3/9 33,3%	2/9 22,2%	3/9 33,3%
EIKONA 72	0/9	1/9 11,1%	0/9	8/9 88,8%
ΣΥΝΟΛΟ	4/27 15%	6/27 22%	2/27 7%	15/27 56%

Πίνακας 31. Κατανομή των όρων (Y , A^E , P , ερωτηματική λέξη) σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με διμετάβατα ρήματα, όπου η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A^A .

Σύμφωνα με τα δεδομένα στον πίνακα 31, στις προτάσεις με διμετάβατα ρήματα, στις οποίες η ερωτηματική λέξη ενέχει τη θέση του γραμματικού A^A , εμφανίζεται στο τέλος της ερώτησης και η θέση του A^E ποικίλει, καθώς εμφανίζεται τόσο προρηματικά (97), μεταρηματικά (98) αλλά και στην πρώτη θέση της πρότασης (99), όπως φαίνεται παρακάτω:

wh

(97) ΚΟΡΙΤΣΙ ΑΓΟΡΙ ΔΙΝΕΙ ΤΙ;
‘Τι δίνει (ένα) κορίτσι σε (ένα) αγόρι;’

wh

(98) ΚΟΡΙΤΣΙ ΔΙΝΕΙ ΑΓΟΡΙ ΤΙ;
‘Τι δίνει (ένα) κορίτσι σε (ένα) αγόρι;’

$\frac{wh}{}$
 (99) ΑΓΟΡΙ ΚΟΡΙΤΣΙ ΔΙΝΕΙ ΤΙ;
 ‘Τι δίνει (ένα) κορίτσι σε (ένα) αγόρι;’

5.2.2.3 Ερωτηματικές προτάσεις με ερωτηματικά επιρρηματικά στοιχεία.

Για την παραγωγή ερωτήσεων μερικής αγνοίας που περιλαμβάνουν ερωτηματικά νοήματα μη αναφορικών προτάσεων αξιοποιήθηκαν οι ακόλουθες εικόνες:

ΕΙΚΟΝΑ 73

ΕΙΚΟΝΑ 74

Ο Πίνακας 32 περιλαμβάνει τα αποτελέσματα των ερωτήσεων με τα ερωτηματικά επιρρηματικά στοιχεία:

	Y(top) ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΗ ΛΕΞΗ
ΕΙΚΟΝΑ 73	9/9 100%
ΕΙΚΟΝΑ 74	9/9 100%

Πίνακας 32. Κατανομή των όρων (Y, ερωτηματική λέξη), σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας με ερωτηματικά επιρρηματικά στοιχεία.

Τα αποτελέσματα και σε αυτές τις κατηγορίες προτάσεων είναι σαφή. Στην πρώτη θέση της πρότασης εμφανίζεται το θεματοποιημένο Y, ενώ το ερωτηματικό νόημα εμφανίζεται στο τέλος και στις προτάσεις «Για ποιο λόγο/ Γιατί είναι εκνευρισμένο το κορίτσι;» και «Πώς πλένεται το πιάτο;», όπως φαίνεται στις παραγωγές (100) – (101):

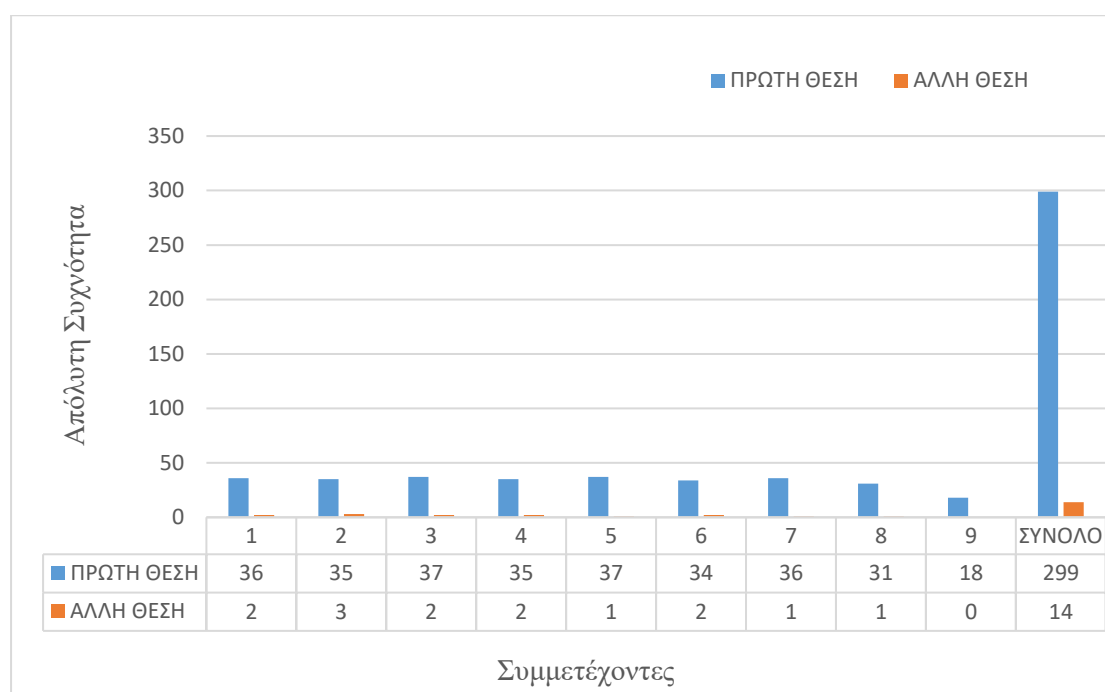
$\frac{top}{}$ $\frac{wh}{}$
 (100) ΚΟΡΙΤΣΙ ΕΚΝΕΥΡΙΣΜΕΝΟ ΓΙΑ_ΠΟΙΟΝ_ΛΟΓΟ;
 ‘Για ποιο λόγο/Γιατί είναι εκνευρισμένο το κορίτσι;’

$\frac{top}{}$ $\frac{wh}{}$
 (101) ΠΙΑΤΟ ΠΛΥΣΙΜΟ ΠΩΣ;
 ‘Πώς πλένεται το πιάτο;’

5.2.3 Συνεξετάζοντας τα δεδομένα από τα πειράματα

Όπως αναφέρθηκε και στην παρουσίαση της μεθοδολογίας, ο καθορισμός της βασικής σειράς όρων θα βασιστεί στα αποτελέσματα που προέκυψαν και από τα δύο πειράματα, ώστε να υπάρχει μεγαλύτερο δείγμα δεδομένων.

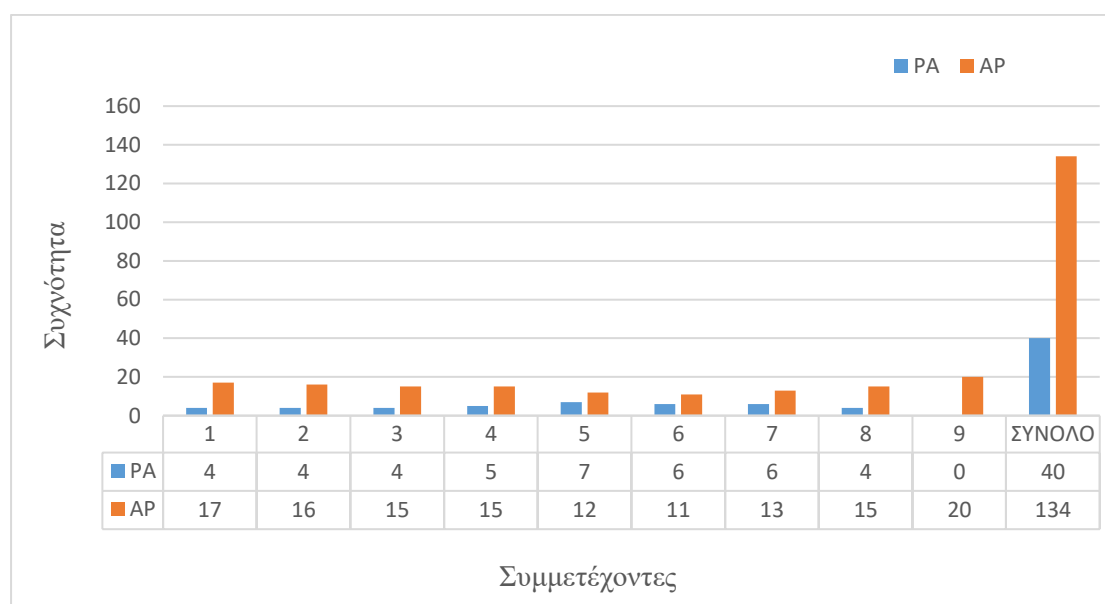
Στα παρακάτω γραφήματα παρουσιάζονται οι προτιμήσεις των συμμετεχόντων για όλες τις κατηγορίες που εξετάστηκαν στην παρούσα μελέτη αθροιστικά όσον αφορά τη θέση του Υ μέσα στην πρόταση (Γράφημα 1) και τη θέση του Α σε σχέση με το Ρ (Γράφημα 2):

Γράφημα 1. Προτιμήσεις συμμετεχόντων όσον αφορά τη θέση του Υ εντός της πρότασης (Πείραμα 1 και Πείραμα 2). Δεν περιλαμβάνονται οι αποκλίνουσες δομές για τον κάθε συμμετέχοντα.

Στο Γράφημα 1 παρουσιάζεται η κατανομή του Υ εντός της πρότασης για τους εννέα συμμετέχοντες ξεχωριστά αλλά και συνολικά. Στο Γράφημα εμπεριέχονται όλες οι δομές που προέκυψαν από τα δεδομένα τόσο του πρώτου όσο και του δεύτερου πειράματος, όπου το Υ παρουσιάζεται αμαρκάριστο και συνεπώς σε ουδέτερη θέση. Δεν περιλαμβάνονται δηλαδή οι δομές εκείνες στις οποίες το Υ θεματοποιείται και μαρκάρεται από ΜΧΣ, καθώς το Υ στις προτάσεις αυτές είναι πραγματολογικά μαρκαρισμένο. Επιπλέον δεν επιλέχθηκαν να αναλυθούν οι δομές από το Πείραμα 2

στις οποίες το ερωτηματικό νόημα αντιστοιχεί στο γραμματικό Υ (ΠΟΙΟΣ), καθώς η θέση του ερωτηματικού νοήματος στις περιπτώσεις αυτές δεν ανταποκρίνεται στην ουδέτερη ορισματική θέση του Υ λόγω της μετακίνησης. Στο γράφημα δεν περιλαμβάνονται ακόμη οι τοπικές προτάσεις, καθώς παρεκκλίνουν συστηματικά από τις μη τοπικές προτάσεις και γι' αυτόν τον λόγο αναλύονται ξεχωριστά. Όπως βλέπουμε στο Γράφημα 1, στην συντριπτική πλειοψηφία (299/313, 95,5%) το Υ λαμβάνει την πρώτη θέση εντός της πρότασης, ενώ εμφανίζεται σε πολύ μικρή συχνότητα (14/313, 4,5%) σε άλλη θέση μέσα στην πρόταση. Η στατιστική ανάλυση έδειξε πως η προτίμηση για τοποθέτηση του Υ πριν από του άλλους όρους (Α, Ρ) είναι συστηματική και όχι τυχαία ($\chi^2=259,505$, $p<0,000$) Επομένως, με βάση τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης και το Γράφημα 1, υποστηρίζεται πως η βασική θέση του Υ είναι στην αρχή της πρότασης.

Γράφημα 2. Προτιμήσεις συμμετεχόντων όσον αφορά τη θέση του Α σε σχέση με το Ρ (Πείραμα 1 και Πείραμα 2). Δεν περιλαμβάνονται οι αποκλίνουσες δομές για τον κάθε συμμετέχοντα.

Αναφορικά με τη θέση του Α εντός της πρότασης, στο Γράφημα 2 περιλαμβάνονται όλες οι περιπτώσεις από τα δύο πειράματα με εξαίρεση τις αποκλίνουσες δομές (π.χ. περιπτώσεις όπου το Α θεματοποιείται). Όπως φαίνεται στο γράφημα, η κεντρική τάση όλων των συμμετεχόντων είναι να τοποθετούν συχνότερα το Α πριν από το Ρ (134/174, 77%). Το Α, όπως φάνηκε στα αποτελέσματα του πρώτου πειράματος, ενδέχεται να εμφανίζεται στην πρώτη θέση της πρότασης (ΑΥΡ), στο τέλος της πρότασης (ΥΡΑ) ή μεταξύ Υ και Ρ (ΥΑΡ). Δεχόμενοι, με βάση τα δεδομένα, πως η βασική θέση του Υ

είναι στην αρχή της πρότασης, το ερώτημα που εγείρεται είναι εάν η προτίμηση των πληροφορητών να τοποθετούν του Α προρηματικά (AP) ή μεταρηματικά (PA) είναι τυχαία ή όχι. Για να διαπιστωθεί κάτι τέτοιο αξιοποιήθηκε η επαγωγική στατιστική και συγκεκριμένα το τεστ χ^2 . Εφαρμόζοντας επαγωγική στατιστική ανάλυση στα δεδομένα από τα Πειράματα 1 και 2, φάνηκε πως το Α εμφανίζεται σε προρηματική θέση (AP) και όχι σε μεταρηματική θέση (PA) σε στατιστικά σημαντικό βαθμό ($\chi^2=50,782$, $p<0,000$).

Παρά τα αποτελέσματα στις συνολικές προτιμήσεις, όπου φαίνεται να υπερισχύει η προρηματική θέση του Α, παρατηρούνται και κάποιες διαφοροποιήσεις σχετικά με τη θέση του Α ανά κατηγορία. Τόσο η βιβλιογραφία όσο και τα αποτελέσματά μας δείχνουν ότι το είδος του ρήματος μπορεί να επηρεάσει τη σειρά των όρων. Συγκεκριμένα, για να διαπιστωθεί εάν υπάρχει κάποιος συσχετισμός ανάμεσα στο είδος του ρήματος και τις ιδιότητες των ορισμάτων κάθε πρότασης και την προτιμώμενη σειρά όρων, αξιοποιήθηκε το τεστ χ^2 και συγκεκριμένα το *test of association / test of independence*. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπάρχει επίδραση του είδους του ρήματος πάνω στη σειρά όρων στην ΕΝΓ ($\chi^2=57,398$, $p<0,000$). Επομένως η μηδενική υπόθεση ($Y_0 =$ Η σειρά των όρων δεν εξαρτάται από το είδος του ρήματος) απορρίπτεται και με βάση τα παραπάνω προχωρούμε σε ανάλυση των προτιμήσεων ανά κατηγορία ρήματος.

Αναφορικά με τις προτάσεις που περιείχαν μεταβατικά απλά ρήματα, το Πείραμα 1 (Πίνακας 7) έδειξε ότι η προρηματική θέση του Α προτιμάται σε μεγαλύτερη συχνότητα (14/18, 78%) σε σχέση με τη μεταρηματική (2/18, 11%). Τα αποτελέσματα του δεύτερου πειράματος (Πίνακας 17) δείχνουν πως το Α τοποθετείται προρηματικά σε όλες τις περιπτώσεις (18/18, 100%). Η στατιστική ανάλυση που έγινε συνυπολογίζοντας τη θέση του Α και στα δύο πειράματα έδειξε πως η προτίμηση των πληροφορητών να τοποθετούν το Α προρηματικά σε προτάσεις με απλά μεταβατικά ρήματα είναι στατιστικά σημαντική ($\chi^2=26,471$, $p<0,000$).

Στις προτάσεις με ρήματα συμφωνίας με αντιστρέψιμα ορίσματα, τα αποτελέσματα του πειράματος 1 (Πίνακας 8) δείχνουν ότι το Α εμφανίζεται προρηματικά σε συχνότητα 8/27 (30%), μεταρηματικά σε συχνότητα 3/27 (11%) και στην πρώτη θέση της πρότασης σε συχνότητα 5/27 (18%). Τα αποτελέσματα του δεύτερου πειράματος (Πίνακας 19) δείχνουν πως το Α εμφανίζεται προρηματικά σε συχνότητα 17/27 (63%), ενώ μεταρηματικά δεν εμφανίζεται σε καμία παραγωγή (0/27). Επομένως, αθροιστικά και στα δύο πειράματα, το Α εμφανίζεται προρηματικά

σε συχνότητα 30/33 και μεταρηματικά 3/33. Βάζοντας μαζί τα δεδομένα, η στατιστική ανάλυση έδειξε ότι υπάρχει μία στατιστικά σημαντική προτίμηση το A να εμφανίζεται προρηματικά στις δομές αυτές ($\chi^2 = 22,091$, $p < 0,000$). Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι αυτή η θέση του A δεν είναι τυχαία αλλά ότι η συγκεκριμένη εμφάνιση είναι συστηματική.

Όπως δείχνουν τα αποτελέσματα του πρώτου πειράματος (Πίνακας 9) το A σε προτάσεις με ρήματα συμφωνίας με μη αντιστρέψιμα ορίσματα εμφανίζεται αποκλειστικά προρηματικά (18/18, 100%), ενώ στο δεύτερο πείραμα (Πίνακας 21) εμφανίζεται προρηματικά σε συχνότητα 14/18. Στα δεδομένα του πρώτου πειράματος προέκυψαν δύο περιπτώσεις (2/18, 11%) στις οποίες το Y είναι θεματοποιημένο και γι' αυτόν τον λόγο εμφανίζονται στην στήλη «Άλλες δομές». Ωστόσο, ακόμα και σε αυτές τις περιπτώσεις το A εμφανίζεται προρηματικά χωρίς να είναι όμως θεματοποιημένο σε αντίθεση με το Y και κατά συνέπεια το A βρίσκεται στην ουδέτερη αμαρκάριστη προρηματική του θέση. Γι' αυτόν τον λόγο θεωρούμε πως σε όλες τις περιπτώσεις του πρώτου πειράματος το A εμφανίζεται αποκλειστικά σε προρηματική θέση. Επομένως, τα αποτελέσματα για την κατηγορία αυτήν είναι ξεκάθαρα, καθώς το A εμφανίζεται σε όλες τις περιπτώσεις προρηματικά και για τον λόγο αυτό δεν διεξήχθη στατιστική ανάλυση για τη συγκεκριμένη κατηγορία.

Σε προτάσεις με χωρικά ρήματα, με βάση τα αποτελέσματα του Πειράματος 1 (Πίνακας 10) το A τοποθετείται πριν από το P σε συχνότητα 8/27 (30%) και μετά από το P σε συχνότητα 16/27 (60%). Στα αποτελέσματα που προέκυψαν από το Πείραμα 2 (Πίνακας 23), το A εμφανίζεται πριν από το P σε συχνότητα 20/27 (74%) ενώ σε τρεις περιπτώσεις (3/27, 11%) εμφανίζεται μετά από το P. Το τεστ χ^2 (*goodness of fit test*) αξιοποιήθηκε στην περίπτωση αυτή, ώστε να διαπιστωθεί εάν η κατανομή του A πριν και μετά το P παρουσιάζει στατιστικά σημαντική διαφορά. Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης δείχνουν ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ της προρηματικής και μεταρηματικής τοποθέτησης του A ($\chi^2 = 1,723$, $p < 0,189$).

Όσον αφορά τις προτάσεις με ανάποδα ρήματα, στο Πείραμα 1 το A εμφανίζεται προρηματικά σε συχνότητα 6/18 (33%) και μεταρηματικά σε συχνότητα 3/18 (17%). Στο Πείραμα 2 (βλ. Πίνακας 25) το A εμφανίζεται προρηματικά σε συχνότητα 6/18 (33%) και μεταρηματικά σε συχνότητα 1/18 (6%). Βάζοντας τα δεδομένα μαζί, τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης (τεστ χ^2 , *goodness of fit*) έδειξαν ότι η προτίμηση της τοποθέτησης του A προρηματικά εμφανίζει στατιστικά σημαντική διαφορά έναντι της τοποθέτησής του μεταρηματικά ($\chi^2 = 4,000$, $p < 0,046$).

Για τις προτάσεις με ρήματα δημιουργίας για να διαπιστωθεί εάν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά σχετικά με την προτίμηση τοποθέτησης του Α προρηματικά ή μεταρηματικά, αναλύθηκαν οι δομές εκείνες των δύο πειραμάτων στις οποίες το Α δεν ήταν βαρύ. Η επαγωγική ανάλυση έδειξε πως όταν το Α δεν είναι βαρύ υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά τοποθέτησης του Α μετά από το Ρ ($\chi^2=5,400$, $p<0,020$). Στις προτάσεις με ρήματα δημιουργίας όπου το Α είναι βαρύ, τότε το Α^Β τοποθετείται σε όλες τις περιπτώσεις στο τέλος της πρότασης μετά από το Ρ (ΥΡΑ^Β).

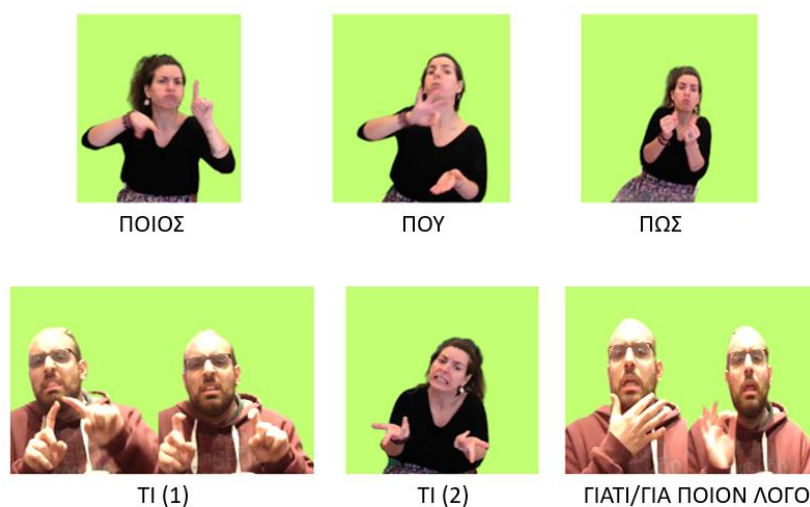
Στις προτάσεις με διμετάβατα ρήματα η θέση του Α^Α και του Α^Ε δεν είναι ξεκάθαρη. Επομένως, λόγω των διαφορών που προέκυψαν στην κατανομή των όρων στις προτάσεις με διμετάβατα ρήματα θα αξιοποιηθεί το τεστ χ^2 *goodness of fit*, συνεξετάζοντας τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τα δύο πειράματα. Στο Πείραμα 1 η πιο συχνή δομή (8/27, 30%) είναι εκείνη όπου το Α^Ε έπεται του Υ και προηγείται του Α^Α (Πίνακας 13), κάτι το οποίο παρατηρείται και στο Πείραμα 2 με την ίδια συχνότητα (Πίνακας 29). Τα αποτελέσματα του τεστ έδειξαν ότι η προτίμηση τοποθέτησης του Α^Ε πριν από το Α^Α και του Α^Α πριν από το Ρ (Α^ΕΑ^ΑΡ) είναι στατιστικά σημαντική ($\chi^2=22,333$, $p<0,000$) και επομένως συστηματική και όχι τυχαία.

5.2.4 Σύνοψη αποτελεσμάτων

Για τον εντοπισμό της βασικής σειράς όρων στην ΕΝΓ αξιοποιήθηκαν τόσο τα δεδομένα του Πειράματος 1 όσο κι εκείνα του Πειράματος 2. Το Υ φαίνεται να λαμβάνει την πρώτη θέση μέσα στην πρόταση, όπως φαίνεται και στο Γράφημα 1, ενώ το Α εμφανίζεται πριν από το Ρ στα στατιστικά σημαντικό βαθμό. Η επαγωγική ανάλυση έδειξε ότι η προτίμηση για την τοποθέτηση του Α πριν από το Ρ σε προτάσεις με απλά μεταβατικά ρήματα, ρήματα συμφωνίας με αντιστρέψιμα και μη αντιστρέψιμα ορίσματα, αλλά και σε προτάσεις με ανάποδα ρήματα είναι στατιστικά σημαντική. Αντίθετα, σε προτάσεις με χωρικά ρήματα το Α εμφανίζεται τόσο προρηματικά και μεταρηματικά, κάτι το οποίο μπορεί να οφείλεται στην επίδραση του είδους του πειράματος. Τέλος, στις προτάσεις που περιέχουν ρήματα δημιουργίας, το Α εμφανίζεται στις περισσότερες περιπτώσεις σε μεταρηματική θέση, ενώ το Α^Β τοποθετείται σε όλες τις προτάσεις που παρήχθησαν μετά από το Ρ. Στις προτάσεις με διμετάβατα ρήματα η επικρατέστερη σειρά, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης, είναι η ΥΑ^ΕΑ^ΑΡ.

Η σειρά των όρων στις τοπικές προτάσεις διαφέρει σε σχέση με τις μη τοπικές προτάσεις. Τα αποτελέσματα των εικόνων με τοπικές προτάσεις είναι σαφή και για αυτόν το λόγο δεν εφαρμόστηκε επαγωγική ανάλυση σε αντίθεση με τις μη τοπικές προτάσεις. Ειδικότερα, στις τοπικές προτάσεις την πρώτη θέση εντός της πρότασης λαμβάνει το Α κι έπειτα το Υ, ενώ σε τελική θέση εμφανίζεται το Ρ.

Στα αποτελέσματα του δεύτερου πειράματος που αφορά τις ερωτήσεις μερικής αγνοίας στην ΕΝΓ, εμφανίστηκαν τα ακόλουθα ερωτηματικά νοήματα:

Πίνακας 33. Τα ερωτηματικά νοήματα της ΕΝΓ για τον σχηματισμό ερωτήσεων μερικής αγνοίας.

Τα ερωτηματικά νοήματα εμφανίζονται στο τέλος των προτάσεων και μαρκάρονται από ΜΧΣ, όπως είναι το κούνημα του κεφαλιού δεξιά κι αριστερά αλλά και η ανύψωση των φρυδιών. Η ύπαρξη ΜΧΣ είναι επιβεβλημένη για το σχηματισμό των ερωτήσεων μερικής αγνοίας και η έκτασή τους, όπως τουλάχιστον φάνηκε στα δεδομένα της έρευνας αυτής, περιορίζεται στην έκταση του ερωτηματικού νοήματος. Ωστόσο, στις ελάχιστες περιπτώσεις όπου τα ερωτηματικά νοήματα εμφανίζονται στην αρχή της ερώτησης, τότε τα ΜΧΣ απλώνονται σε όλη την ερωτηματική πρόταση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται και σχολιάζονται τα αποτελέσματα από τα δύο πειράματα με στόχο τη διερεύνηση του ερωτήματος σχετικά με τη βασική σειρά των όρων στην ΕΝΓ. Ο σχολιασμός των αποτελεσμάτων των μη τοπικών προτάσεων και των τοπικών προτάσεων κρίνεται σκόπιμο να γίνει σε ξεχωριστά μέρη, λόγω της διαφορετικότητας που έχουν από τη φύση τους οι τοπικές προτάσεις. Έπειτα, αναλύονται τα αποτελέσματα που αφορούν τις ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας στην ΕΝΓ με στόχο την υιοθέτηση ενός μοντέλου ανάλυσης της δομής τους.

6.1 Η βασική σειρά όρων

Σχετικά με τη σειρά των όρων όπως φαίνεται στα δεδομένα και από τα δύο πειράματα, την πρώτη θέση στις προτάσεις καταλαμβάνει το Θέμα. Στις περισσότερες περιπτώσεις ο όρος που θεματοποιείται είναι το Υ (102), ενώ υπήρξαν και περιπτώσεις στο Πείραμα 2, όπου θεματοποιείται το Α (103) όταν το ερωτηματικό νόημα ενέχει τη θέση του γραμματικού Υ:

_____top
(102) ΚΟΡΙΤΣΙ ΧΟΡΕΥΕΙ
‘Το κορίτσι χορεύει’

_____top _____wh
(103) ΓΥΝΑΙΚΑ ΑΓΚΑΛΙΑΖΕΙ ΠΟΙΟΣ;
‘Ποιος αγκαλιάζει τη γυναίκα;’

Ακόμη, υπήρξαν και κάποιες παραγωγές στις οποίες τόσο το Υ όσο και το Α θεματοποιούνται στην ίδια πρόταση (104):

_____top _____top
(104) ΚΟΡΙΤΣΙβ ΨΗΛΟ ΑΓΟΡΙα αΑΓΚΑΛΙΑΖΕΙβ
‘Το αγόρι αγκαλιάζει το ψηλό κορίτσι’

Με βάση τα δεδομένα που προέκυψαν από την παρούσα μελέτη διαπιστώνεται πως τα Θέματα στην ΕΝΓ μαρκάρονται από ΜΧΣ, όπως είναι το σήκωμα των ματιών. Οι δομές στις οποίες εντοπίζονται θεματοποιημένα συστατικά δεν θεωρούνται δομές όπου

αντανακλάται η βασική σειρά των όρων, καθώς η θεματοποίηση συνιστά τρόπο πραγματολογικού μαρκαρίσματος.

Η βασική σειρά των όρων αναζητήθηκε σε προτάσεις όπου δεν εντοπίζονται θεματοποιημένα στοιχεία και είναι πραγματολογικά ουδέτερες. Αναφορικά με τη θέση του Υ, τα αποτελέσματα από το Πείραμα 1 δείχνουν ότι το Υ σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις εμφανίζεται στην πρώτη θέση της πρότασης. Επομένως, ένα πρώτο συμπέρασμα που θα μπορούσε να συναχθεί είναι ότι η βασική θέση του Υ είναι στην αρχή της πρότασης ανεξαρτήτως της τάξης του ρήματος και των σημασιολογικών ιδιοτήτων των ορισμάτων. Ο καθορισμός της θέσης του Α σε σχέση με το Ρ παρουσιάζει μεγαλύτερη δυσκολία. Για να τον καθορισμό της βασικής θέσης του Α θα στηριχτώ τόσο στα ευρήματα από το Πείραμα 1 όσο και από το Πείραμα 2, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως.

Οι ερωτηματικές προτάσεις του Πειράματος 2 θα λειτουργήσουν επικουρικά στο να καθοριστεί η βασική σειρά όρων. Όπως αναφέρθηκε και στα προηγούμενα κεφάλαια, στις ερωτήσεις μερικής αγνοίας το στοιχείο που θεωρείται εστιασμένο είναι το ερωτηματικό νόημα, το οποίο είτε μετακινείται είτε παραμένει στη θέση του (*in-situ*) (Cheng, 1991. Pesetsky, 1998. Reinhart, 1998). Επομένως, τα υπόλοιπα στοιχεία εντός των ερωτήσεων μερικής αγνοίας, εξαιρουμένων των ερωτηματικών νοημάτων και των νοημάτων που σε ορισμένες περιπτώσεις θεματοποιούνται, είναι αμαρκάριστα και αποτελούν δείγμα μη μαρκαρισμένων δομών. Η δομή των αμαρκάριστων στοιχείων των ερωτήσεων θα αντιμετωπιστεί ως δείγμα της βασικής σειράς όρων και θα χρησιμοποιηθεί συνδυαστικά με τα αποτελέσματα του Πειράματος 1 για τον καθορισμό της βασικής σειράς όρων.

6.1.1 Μη τοπικές προτάσεις

6.1.1.1 Αμετάβαρα ρήματα και επιθετικά κατηγορήματα

Στα αμετάβαρα ρήματα σε όλες τις προτάσεις που παρήχθησαν το Υ εμφανίζεται προρηματικά. Τα αποτελέσματα των προτάσεων που είχαν στόχο την παραγωγή επιθετικών κατηγορημάτων συμφωνούν με τα αποτελέσματα των προτάσεων με αμετάβαρα ρήματα, καθώς και σε αυτές τις περιπτώσεις το Υ, όταν δεν θεματοποιείται (105), εμφανίζεται στην πρόταση πριν από το επιθετικό κατηγορημα (106):

top
(105) ΕΛΕΦΑΝΤΑΣ ΜΕΓΑΛΟΣ – top ΠΟΝΤΙΚΙ ΜΙΚΡΟ
'Ο ελέφαντας (είναι) μεγάλος – Το ποντίκι (είναι) μικρό'

(106) ΑΓΟΡΙ ΨΗΛΟ – ΑΓΟΡΙ ΚΟΝΤΟ
'(Ένα) αγόρι (είναι) ψηλό – (Ένα) αγόρι (είναι) κοντό'

Επίσης προέκυψαν δομές στις οποίες εμφανίζονται προσδιοριστικά επίθετα. Τα επίθετα εμφανίζονται μετά από το Ο που προσδιορίζουν όπως φαίνεται στο παράδειγμα που ακολουθεί (107):

(107) ΑΓΟΡΙ ΜΙΚΡΟ ΤΡΕΧΕΙ
'(Ένα) μικρό αγόρι τρέχει'

Επομένως, η θέση των επιθέτων με βάση τις λίγες περιπτώσεις όπου προέκυψαν στην υπάρχουσα έρευνα φαίνεται πως είναι εντός της ΟΦ και έπονται του Ο που προσδιορίζουν.

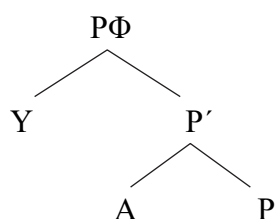
Επιπλέον, κατά τη περιγραφή των εικόνων της κατηγορίας των αμετάβατων δομών με απλά ρήματα, παρήχθησαν δομές που περιλαμβάνουν Α (π.χ. ΚΟΡΙΤΣΙ ΜΠΑΛΕΤΟ ΧΟΡΕΥΕΙ). Επομένως, στις προτάσεις που παρήχθησαν με μεταβατικά απλά ρήματα η σειρά όρων που παρατηρείται είναι η ΥΑΡ. Το Υ εμφανίζεται πρώτο στην πρόταση, το Α τοποθετείται μεταξύ Υ και Α και το Ρ ακολουθεί στο τέλος της πρότασης.

6.1.1.2 Μεταβατικά ρήματα

6.1.1.2.1 Μεταβατικά απλά ρήματα

Αναφορικά με τις προτάσεις με μεταβατικά απλά ρήματα παρατηρείται πως τα αποτελέσματα είναι αρκετά σαφή. Συνεξετάζοντας τα δεδομένα από το Πείραμα 1 και το Πείραμα 2, διαπιστώνεται πως το Υ εμφανίζεται σε όλες τις περιπτώσεις στην πρώτη θέση της πρότασης, ενώ το Α εμφανίζεται στις περισσότερες περιπτώσεις προρηματικά. Η επαγωγική ανάλυση έδειξε πως η προτίμηση τοποθέτησης του Α προρηματικά είναι στατιστικά σημαντική ($\chi^2=26,471$, $p<0,000$), κάτι το οποίο είναι αντίθετο από τα αποτελέσματα στην έρευνα της Κασβίκη (2017), όπου η συχνότερη σειρά στα αποτελέσματά της είναι η ΡΑ. Επομένως, με βάση τα αποτελέσματα και την

στατιστική ανάλυση μπορεί να υποστηριχθεί πως η βασική θέση του A σε προτάσεις με μεταβατικά απλά ρήματα είναι προρηματική:

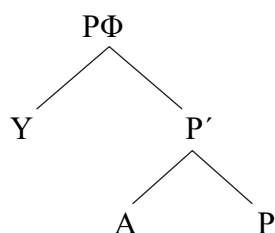
Δενδροδιάγραμμα 1. Μεταβατικά απλά ρήματα στην ENΓ

6.1.1.2.2 Μεταβατικά ρήματα συμφωνίας

Όσον αφορά τα μεταβατικά ρήματα με αντιστρέψιμα και μη αντιστρέψιμα ορίσματα εμφανίστηκαν στα δεδομένα διάφορες σειρές όρων, κάτι το οποίο παρατηρείται επίσης στην έρευνα της Κασβίκη (2017). Συγκεκριμένα, παρατηρείται πως στις προτάσεις με αντιστρέψιμα ορίσματα η τάση που επικρατεί είναι οι συμμετέχοντες να χρησιμοποιούν το A προρηματικά (30/33, 91%), ενώ σε πολύ μικρό ποσοστό προέκυψαν και δομές στις οποίες το A εμφανίζεται μεταρηματικά (3/33, 9%). Η επαγωγική ανάλυση έδειξε πως η τοποθέτηση του A πριν από το P προτιμάται σε στατιστικά σημαντικό βαθμό ($\chi^2=22,091$, $p<0,000$). Επίσης, οι συμμετέχοντες χρησιμοποιούν συχνά δομές με ταξινομητές, οι οποίες όμως δεν θεωρούνται πως αποτελούν δείγμα της βασικής σειράς όρων, λόγω της πολύπλοκης μορφολογίας τους (Kimmelman, 2012). Αξίζει να αναφερθεί πως στις δομές που περιλαμβάνουν ταξινομητές που λειτουργούν ως κατηγορήματα οι πληροφορητές επιλέγουν να τοποθετούν το A μετά από το Y και πριν από τον ταξινομητή κατηγορήματα (YA^{TAE}), γεγονός που, όπως είδαμε στην παράγραφο (3.1.1.5) παρατηρείται και σε άλλες ΝΓ (βλ. HSKL (Sze, 2003), VGT (Vermeerbergen, 2004), RSL (Kimmelman, 2012)).

Στις προτάσεις με μεταβατικά ρήματα συμφωνίας με μη αντιστρέψιμα ορίσματα όλοι οι πληροφορητές χρησιμοποιούν αποκλειστικά τη δομή YAP, προτιμούν δηλαδή να τοποθετούν το A προρηματικά. Όπως δείχνουν τα αποτελέσματα και στα αντιστρέψιμα και στα μη αντιστρέψιμα ρήματα το A τοποθετείται προρηματικά συστηματικά. Η αντιστρεψιμότητα των ορισμάτων δεν φαίνεται να επηρεάζει την προτιμώμενη σειρά όρων, όπως έχει διαπιστωθεί και για άλλες ΝΓ (βλ. Auslan (Johnston et al., 2007)). Συμπερασματικά, με βάση τα παραπάνω αποτελέσματα

προτείνεται πως στα μεταβατικά ρήματα συμφωνίας η βασική σειρά όρων στην ENΓ είναι η ΥΑΡ:

Δενδροδιάγραμμα 2. Μεταβατικά ρήματα συμφωνίας στην ENΓ

6.1.1.2.3 Μεταβατικά χωρικά ρήματα

Αναφορικά με τις προτάσεις με χωρικά ρήματα τα αποτελέσματα σχετικά με τη θέση του Α δεν είναι σαφή, καθώς παρατηρείται διαφορετική συμπεριφορά των πληροφορητών κατά την περιγραφή εικόνων του Πειράματος 1 σε σχέση με το Πείραμα 2. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, το Α εμφανίζεται τόσο σε προρηματική όσο και σε μεταρηματική θέση. Στο Πείραμα 1 το Α εμφανίζεται σε ποσοστό 60% (16/27) προρηματικά και σε ποσοστό 30% (8/27) μεταρηματικά. Ωστόσο, η τοποθέτηση του Α στη συγκεκριμένη κατηγορία προτάσεων διαφοροποιείται στο Πείραμα 2. Στο δεύτερο πείραμα, οι πληροφορητές τοποθετούν το Α προρηματικά σε ποσοστό 74% (20/27) και μεταρηματικά σε ποσοστό 11% (3/27). Η στατιστική ανάλυση έδειξε πως δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά όσον αφορά την προτίμηση των συμμετεχόντων να τοποθετούν το Α των χωρικών ρημάτων προρηματικά ή μεταρηματικά ($\chi^2=1,723$, $p<0,189$).

Κάτι που παρουσιάζει ενδιαφέρον είναι ότι σε κάποιες δομές (3/19 δομές όπου η σειρά ήταν η ΥΡΑ) του πρώτου πειράματος το Α τοποθετείται μεταρηματικά συνοδεύεται από ΜΧΣ, όπως είναι το άνοιγμα των ματιών των νοηματιστών. Όπως αναφέρθηκε και στο θεωρητικό μέρος, συχνά τα ΜΧΣ χρησιμοποιούνται στις ΝΓ για να κάνουν πιο εμφαντικό ένα νόημα (Pfau, 2016). Με βάση τα δεδομένα του Πειράματος 1 μπορεί να υποστηριχθεί, πως οι προτάσεις όπου το Α εμφανίζεται μεταρηματικά και συνοδεύεται από ΜΧΣ αποτελούν δείγματα δομών εστίασης. Όπως είδαμε και στην ενότητα 2.3 η εστίαση συνιστά τρόπο πραγματολογικού μαρκαρίσματος των προτάσεων. Επομένως, οι προτάσεις με χωρικά ρήματα όπου εντοπίζονται ΟΦ συνοδευόμενες από ΜΧΣ θεωρούνται μαρκαρισμένες δομές και άρα μη βασικές.

Φυσικά, κάτι τέτοιο δεν μπορεί να υποστηριχθεί για όλες τις προτάσεις με χωρικά ρήματα, εφόσον σε όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις όπου το A τοποθετείται μεταρηματικά δεν συνοδεύεται από ΜΧΣ. Το γεγονός αυτό καθιστά αναγκαία την ύπαρξη περισσότερων δεδομένων για την συγκεκριμένη κατηγορία προτάσεων, καθώς τα πορίσματα της παρούσας έρευνας δεν μπορούν να οδηγήσουν στη διατύπωση ασφαλών συμπερασμάτων.

6.1.1.2.4 Ανάποδα ρήματα

Στις προτάσεις με ανάποδα ρήματα η επαγωγική ανάλυση έδειξε ότι σε στατιστικά σημαντικό βαθμό προτιμάται η τοποθέτηση του A προρηματικά. Όπως αναφέρθηκε και στην παράγραφο 3.1.1.1.2, σε διάφορες ΝΓ (βλ. παραδείγματος χάρη τη ΗΖΙ (Milkonić et al., 2007)) παρατηρείται η τάση σε προτάσεις με ανάποδα ρήματα, το A να προηγείται του P, γεγονός με το οποίο έρχονται να συμφωνήσουν τα πορίσματα της συγκεκριμένης έρευνας που αφορούν την ΕΝΓ. Παρόλα αυτά, θα ήταν αρκετά επίφοβο να διατυπωθεί με βεβαιότητα οποιοδήποτε συμπέρασμα για τη συγκεκριμένη κατηγορία ρημάτων, καθώς, τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης βασίζονται σε μικρό αριθμό δεδομένων, γεγονός που κάνει αδήριτη την ανάγκη για συγκέντρωση περισσότερων δεδομένων και περαιτέρω έρευνα της συγκεκριμένης κατηγορίας.

Στη συγκεκριμένη κατηγορία ρημάτων παρατηρείται πως οι περισσότερες παραγωγές (7/9, 77,7%) που προέκυψαν κατά την περιγραφή της εικόνας 19 παρεκκλίνουν από τις υπόλοιπες παραγωγές. Όσον αφορά την περιγραφή της εικόνας 19 διαπιστώνεται ότι στις περισσότερες περιπτώσεις χρησιμοποιούνται δύο ξεχωριστές κύριες αποφαντικές προτάσεις (ΟΦ1 P1, ΟΦ2 P2), όπου το ρήμα ΑΝΤΙΓΡΑΦΩ δεν εμφανίζει μεταβατικότητα:

(108) ΚΟΡΙΤΣΙ ΓΡΑΦΕΙ – ΑΓΟΡΙ ΑΝΤΙΓΡΑΦΕΙ

‘(Ένα) κορίτσι γράφει – (ένα) αγόρι αντιγράφει (από το κορίτσι)’

Τέτοιου είδους δομές έχουν παρατηρηθεί σε πολλές ΝΓ (βλ. LIS (Volterra et al., 1984), VGT (Vermeerbergen et al., 2007)) και αποκαλούνται «σπασμένες προτάσεις» (split sentences). Στις προτάσεις αυτές το Y της πρότασης που προηγείται (ΚΟΡΙΤΣΙ) αποτελεί το εννοούμενο A του P της πρότασης που ακολουθεί (ΑΝΤΙΓΡΑΦΕΙ). Το πρώτο όρισμα (ΚΟΡΙΤΣΙ) τοποθετείται στα δεδομένα που προέκυψαν σε ένα σημείο α

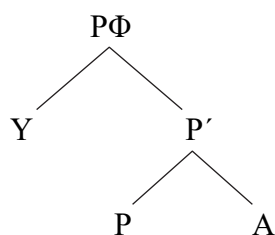
στον χώρο αναφοράς, και συγκεκριμένα αρθρώνεται με το αριστερό χέρι του νοηματιστή με ταυτόχρονη κλίση του σώματος προς τα αριστερά. Το δεύτερο όρισμα (ΑΓΟΡΙ) τοποθετείται σε ένα σημείο β του χώρου αναφοράς, αρθρώνεται με το δεξί χέρι και ταυτόχρονη κλίση του σώματος προς τα δεξιά. Υπάρχει δηλαδή χωρική τοποθέτηση των ορισμάτων στον χώρο αναφοράς. Οι συγκεκριμένες δομές έχουν χαρακτηριστεί ως δομές που παρουσιάζουν το μοτίβο Όρισμα1 Όρισμα2 P (Volterra et al., 1984) κι επομένως μπορούν να εξεταστούν ως μία πρόταση και όχι ως ξεχωριστές. Οι Volterra et al. (1984) υποστηρίζουν πως στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει παύση μεταξύ των προτάσεων τότε οι συγκεκριμένες δομές μπορούν να αντιμετωπιστούν ως δομές ΑΥΡ, όπου η πρώτη πρόταση αποτελεί το θεματοποιημένο Α του Ρ της δεύτερης πρότασης. Ωστόσο, η παρούσα μελέτη δεν υποστηρίζει αυτόν τον τρόπο ανάλυσης των συγκεκριμένων δομών, καθώς είναι αντίθετος στον τρόπο με τον οποίον έχει οριστεί στην παρούσα εργασία η έννοια της πρότασης (βλ. παράγραφο 5.1.4). Ως εκ τούτου οι παραπάνω δομές, αν και ενδιαφέρουσες, δεν μπορούν να αξιοποιηθούν στην παρούσα φάση για τη συζήτηση των βασικών όρων σε προτάσεις με ανάποδα ρήματα.

6.1.1.2.5 Ρήματα δημιουργίας

Σχετικά με τις προτάσεις με τα ρήματα δημιουργίας η επαγωγική ανάλυση έδειξε ότι στις περιπτώσεις όπου το Α δεν είναι βαρύ (EIKONA 18) η προτίμηση των πληροφορητών να τοποθετούν το Α μεταρηματικά είναι στατιστικά σημαντική ($\chi^2=5,400$, $p<0,020$). Τα πορίσματα της παρούσας έρευνας είναι σύμφωνα με δεδομένα από άλλες ΝΓ (βλ. BSL, Sutton-Spence & Woll, 1999) που αναφέρθηκαν στην παράγραφο 3.1.1.1.4, στις οποίες οι προτάσεις με ρήματα δημιουργίας ευνοούν τη σειρά ΥΡΑ.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον στη συγκεκριμένη κατηγορία παρουσιάζουν οι δομές ΥΡΑΡ, που συμπεριλαμβάνονται στη λίστα «Άλλες δομές» της κατηγορίας ρημάτων δημιουργίας. Οι συγκεκριμένες δομές δεν συμπεριελήφθησαν στην στατιστική ανάλυση και γι' αυτό στο σημείο αυτό θα επιχειρηθεί μία θεωρητική ανάλυσή τους. Όπως παρατηρείται στην παραγωγή (35), στις δομές ΥΡΑΡ το πρώτο Ρ επαναλαμβάνεται στο τέλος της πρότασης συνοδευόμενο από ΜΧΣ, όπως είναι η έντονη κίνηση του σώματος, υποδηλώνοντας πως το Ρ είναι μαρκαρισμένο μορφολογικά για να δηλώσει εξακολουθητική όψη. Όπως είδαμε και στην παράγραφο 3.1.1.4, τέτοιου είδους ρήματα ονομάζονται «ρήματα σάντουιτς», καθώς φέρουν

ιδιότητες οι οποίες μαρκάρουν το δεύτερο P της πρότασης το οποίο δεν βρίσκεται στη βασική του θέση. Επομένως, στο (35), η θέση που λαμβάνει το πρώτο P της πρότασης που δεν είναι μαρκαρισμένο με MXΣ και το οποίο προηγείται του A, θεωρείται ως η βασική στη συγκεκριμένη περίπτωση. Κάτι τέτοιο ενισχύει τη θέση πως η βασική θέση του P σε προτάσεις με ρήματα δημιουργίας είναι πριν από το A και συνεπώς η βασική θέση του A στις συγκεκριμένες προτάσεις στην ENΓ είναι μεταρηματική. Με βάση τα ευρήματα της παρούσας έρευνας προτείνεται η ακόλουθη ανάλυση των προτάσεων με ρήματα δημιουργίας:

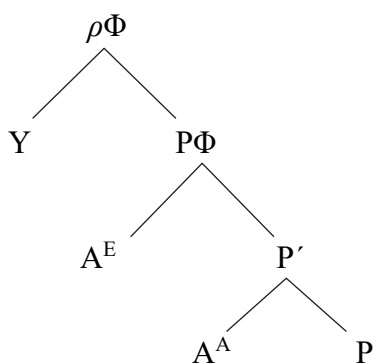
Δενδροδιάγραμμα 3. Ρήματα δημιουργίας στην ENΓ

Επιπρόσθετα, παρατηρείται ότι το A^B εμφανίζεται σε όλες τις περιπτώσεις (εκτός από μία περίπτωση όπου συναντάται η δομή YAP) σε τελική θέση στην πρόταση. Το γεγονός αυτό ωστόσο, δεν μπορεί να δείξει με σιγουριά εάν ο παράγοντας του βάρους του A επηρεάζει τη σειρά των όρων, καθώς κάτι τέτοιο ενδεχομένως οφείλεται στη φύση του ρήματος δημιουργίας που ευνοεί την εμφάνιση των A μεταρηματικά, ανεξαρτήτως εάν πρόκειται για βαρύ ή όχι A. Για τον λόγο αυτό προτείνεται η περαιτέρω έρευνα του A^B ως πιθανό παράγοντα επηρεασμού της βασικής σειράς των όρων σε περισσότερες προτάσεις με ποικιλία ρημάτων και δημιουργία ελάχιστων ζευγών με βαριά και μη A.

6.1.2 Διμετάβαρα ρήματα

Όσον αφορά στα διμετάβαρα ρήματα στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, όπως δείχνει η περιγραφική ανάλυση τόσο στο Πείραμα 1 όσο και στο Πείραμα 2, επικρατεί η δομή $YA^E A^A P$, άρα το A^E προηγείται του A^A και στο τέλος εμφανίζεται το P, ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις όπου το A^E εμφανίζεται μεταρηματικά ή το ρήμα εμφανίζεται στη δεύτερη θέση μετά το Y και ακολουθούν το A^A και το A^E . Η επαγωγική ανάλυση έδειξε

ότι η τοποθέτηση των A, είτε άμεσου είτε έμμεσου, προρηματικά προτιμάται σε στατιστικά σημαντικό βαθμό ($\chi^2=22,333$, $p<0,000$). Οι υπόλοιπες περιπτώσεις στις οποίες εμφανίζονται δομές όπου παραλείπονται όροι ή παρεμβάλλονται άλλα στοιχεία ή δομές με ταξινομητές αλλάζουν αρκετά την εικόνα των αποτελεσμάτων και δεν ανταποκρίνονται πλήρως στους στόχους που έχουν τεθεί, που στην προκειμένη περίπτωση αφορούν τον εντοπισμό της βασικής σειράς των όρων με συγκεκριμένα κριτήρια (πχ: συγκεκριμένα ρήματα, όχι πραγματολογικά και μορφολογικά μαρκαρισμένες δομές). Συνεπώς, δεν αντιμετωπίζονται ως σειρές στις οποίες φαίνεται η βασική σειρά των όρων. Ωστόσο ακόμη και σε αυτές τις δομές παρατηρείται μία ισχυρή προτίμηση το A^A να εμφανίζεται προρηματικά. Στις περιπτώσεις όπου το A^A δεν εκφράζεται καθόλου τότε στην πρόταση εμφανίζεται μόνο ένα A, το οποίο είναι το A^E της πρότασης με διμετάβατο ρήμα. Ακόμα και σε αυτές τις περιπτώσεις το A εμφανίζεται επίσης προρηματικά. Το γεγονός αυτό ενδυναμώνει τον ισχυρισμό ότι το A έχει την τάση να εμφανίζεται πριν από το P κι επομένως ότι η σειρά YAP είναι η επικρατέστερη. Με βάση αυτήν τη λογική και τα αποτελέσματα, προτείνεται ότι η βασική σειρά όρων σε προτάσεις με διμετάβατα ρήματα συμφωνίας με ένα αντιστρέψιμο (A^E) κι ένα μη αντιστρέψιμο όρισμα (A^A) στην ENΓ είναι η: YA^EA^AP :

Δενδροδιάγραμμα 4. Διμετάβατα ρήματα στην ENΓ

Η σειρά αυτή σε προτάσεις με διμετάβατα ρήματα εντοπίζεται και σε άλλες ΝΓ που έχουν ως βασική σειρά την YAP όπως είναι για παράδειγμα η LIS (Bertone, 2009. Brunelli, 2006) και η NGT (Brunelli, 2006. Pfau, 2008), κάτι που ενδυναμώνει τον ισχυρισμό ότι η ENΓ έχει ως βασική σειρά την YAP.

6.2 Τοπικές προτάσεις

Όσον αφορά τις τοπικές προτάσεις, πρόκειται για τελείως διαφορετικές δομές, οι οποίες παρεκκλίνουν από όλες τις υπόλοιπες και δεν συμβαδίζουν με τη βασική σειρά των όρων όπως διαμορφώνεται με βάση τις μη τοπικές προτάσεις, (βλ. Pavlič (2016) για τη SJZ, Kimmelman (2012) για τη RSL). Τα δεδομένα που προέκυψαν από το Πείραμα 1 είναι σαφή και δείχνουν ότι στην ENΓ η προτιμώμενη σειρά κατά την περιγραφή των εικόνων είναι η AYP. Τα αποτελέσματα του δεύτερου πειράματος συμφωνούν με τα όσα έχουν διατυπωθεί μέχρι στιγμής στη βιβλιογραφία αναφορικά με τις τοπικές προτάσεις άλλων ΝΓ (βλ. ASL (Liddel, 1980), LIS (Laudanna, 1987), NGT (Coerts, 1994), HZJ (Milković, 2007), Auslan (Johnston et al. 2007), ISL (Johnston et al. 2007), SZJ (Pavlič, 2016)). Όπως επισημαίνεται από τον Pavlič (2016), η σειρά των όρων στις τοπικές προτάσεις παρεκκλίνει από τη βασική σειρά των όρων των μη τοπικών προτάσεων, με αποτέλεσμα η σειρά AYP να είναι η επικρατούσα στις τοπικές. Κάτι τέτοιο επιβεβαιώνεται και από τα δεδομένα που προέκυψαν από την παρούσα εργασία.

Κοιτάζοντας τα αποτελέσματα διαπιστώνεται πως το Y εμφανίζεται μετά το A στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων και το P τοποθετείται στο τέλος των προτάσεων. Κάτι τέτοιο δεν αποτελεί ωστόσο καθολικό φαινόμενο, εφόσον σε άλλες ΝΓ, όπως είναι για παράδειγμα η RSL (Kimmelman, 2012), το Y προηγείται του A. Το ποια δομή εμφανίζεται σε κάθε ΝΓ εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο η εκάστοτε ΝΓ παράγει τις τοπικές προτάσεις. Όπως διαπιστώνεται από τον Kimmelman (2012) υπάρχουν δύο μηχανισμοί παραγωγής των τοπικών προτάσεων στις ΝΓ, ο «συντακτικός» (syntactic strategy) και ο «χωροταξικός» (spatial strategy).

Οι τοπικές προτάσεις που ακολουθούν τους ίδιους κανόνες παραγωγής που ισχύουν και για τις υπόλοιπες προτάσεις υπόκεινται στο μηχανισμό της «συντακτικής στρατηγικής». Έτσι, η δομή των τοπικών προτάσεων σε οποιαδήποτε ΝΓ σε αυτήν την περίπτωση δεν διαφέρει από τη δομή των υπόλοιπων προτάσεων, όπως συμβαίνει παραδείγματος χάρη στη RSL (Kimmelman, 2012). Αντίθετα, όταν χρησιμοποιείται η χωροταξική στρατηγική το A (Χώρος/Ground) εμφανίζεται πρώτο κι έπειτα ακολουθεί το Y, δηλαδή το νόημα που κινείται στο χώρο με βάση το A. Αποτελεί μία στρατηγική δόμησης των τοπικών προτάσεων που καθορίζεται από γνωσιακούς μηχανισμούς για την αναπαράσταση καταστάσεων οι οποίες σχετίζονται με τον χώρο (Laudanna &

Volterra, 1991. Perniss, 2007), ενώ τα έμφυχα Α εμφανίζονται πρώτα. Όπως αναφέρει και ο Kimmelman (2012) η σειρά ΑΥΡ παράγεται μέσω της χωροταξικής στρατηγικής ενώ η ΥΡΑ μέσω της συντακτικής. Επίσης, στις τοπικές προτάσεις που παράγονται μέσω του τεστ απλής περιγραφής εικόνων χρησιμοποιείται η χωροταξική στρατηγική, ενώ όταν παράγονται σε ελεύθερο λόγο, όπου υπάρχουν σειρές γεγονότων και οι προτάσεις είναι τόσο μορφολογικά όσο και πραγματολογικά μαρκαρισμένες, η συντακτική. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα από το τεστ περιγραφής εικόνων της παρούσας μελέτης, υποστηρίζεται ότι η ΕΝΓ ανήκει στην κατηγορία ΝΓ όπου για τον σχηματισμό τοπικών προτάσεων αξιοποιείται η χωροταξική στρατηγική.

6.3 Ερωτηματικές προτάσεις

Στη συγκεκριμένη ενότητα θα επιχειρηθεί να γίνει μία προσέγγιση των ερωτημάτων που τέθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο σχετικά με τις ερωτήσεις μερικής αγνοίας στην ΕΝΓ. Ειδικότερα, θα εξεταστεί το είδος των ερωτηματικών στοιχείων που υπάρχουν στην ΕΝΓ σε ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας, η θέση στην οποία αυτά εμφανίζονται, καθώς και ο τρόπος με τον οποίον προκύπτουν τα ερωτηματικά νοήματα στη συγκεκριμένη. Επιπλέον, θα εξεταστεί καθώς επίσης και εάν υπάρχουν ΜΧΣ που εμπλέκονται κατά την εκφορά ερωτήσεων μερικής αγνοίας και η λειτουργία τους.

6.3.1 Τι είδους ερωτηματικά στοιχεία χρησιμοποιούνται στην ΕΝΓ

Όπως φάνηκε από τα αποτελέσματα, για τις ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας χρησιμοποιήθηκαν από τους συμμετέχοντες τα εξής ερωτηματικά νοήματα κατά την παραγωγή των ερωτήσεων: ΠΟΙΟΣ, ΤΙ, ΓΙΑΤΙ/ΓΙΑ_ΠΟΙΟΝ_ΛΟΓΟ, ΠΟΥ. Τα ερωτηματικά στοιχεία στην ΕΝΓ δεν σχηματίζονται συνδυαστικά όπως γίνεται σε άλλες ΝΓ (Zeshan, 2004) αλλά το κάθε ερωτηματικό στοιχείο αντιστοιχεί σε ένα συγκεκριμένο νόημα. Τα νοήματα: ΠΟΙΟΣ και ΤΙ αρθρώνονται και με τα δύο χέρια, υπήρξαν όμως κι ελάχιστες περιπτώσεις στις οποίες αρθρώθηκαν με το ένα χέρι μόνο. Κάτι τέτοιο ίσως γίνεται για λόγους ταχύτητας και σε καμία περίπτωση δεν οδήγησε στην παραγωγή αντιγραμματικών προτάσεων, ούτε είχε ως αποτέλεσμα να υπάρξει κάποια διαφοροποίηση στη σύνταξη της ερωτηματικής πρότασης σε σχέση με τις προτάσεις όπου τα ερωτηματικά νοήματα αρθρώθηκαν και με τα δύο χέρια.

Επίσης, κατά την παραγωγή ερωτήσεων παρατηρείται ότι χρησιμοποιούνται πέραν των συγκεκριμένων ερωτηματικών νοημάτων και ένας συνδυασμός ΜΧΣ, όπως είναι η κίνηση του κεφαλιού δεξιά-αριστερά, η ανύψωση των φρυδιών και των ματιών και το σούφρωμα των χειλιών, στοιχεία που μαρτυρούνται και σε άλλες ΝΓ (Zeshan, 2004).

6.3.2 Η θέση των ερωτηματικών στοιχείων στην ΕΝΓ

Μία πρώτη διαπίστωση που γίνεται αναφορικά με τις ερωτήσεις μερικής αγνοίας στην ΕΝΓ είναι ότι στην συντριπτική πλειοψηφία τα ερωτηματικά νοήματα είτε πρόκειται για τα ερωτηματικά νοήματα που ενέχουν τη θέση του γραμματικού Υ, Α, Α^Α και Α^Ε, είτε για κάποιο ερωτηματικό επιρρηματικό στοιχείο (π.χ. τα ερωτηματικά νοήματα ΓΙΑΤΙ/ΓΙΑ_ΠΟΙΟΝ_ΛΟΓΟ και ΠΩΣ), εμφανίζονται σε τελική θέση στην πρόταση, δηλαδή στη δεξιά περιφέρεια της πρότασης²⁰. Στα αποτελέσματα από το Πείραμα 2, παρήχθησαν μόνο δύο δομές στις οποίες τα ερωτηματικά νοήματα εμφανίζονται στην αρχή της ερώτησης, κάτι το οποίο ενισχύει τον ισχυρισμό ότι η θέση των ερωτηματικών στοιχείων είναι αποκλειστικά στη δεξιά περιφέρεια της πρότασης.

Η τοποθέτηση των ερωτηματικών νοημάτων στην τελική θέση της ερωτηματικής πρότασης στην ΕΝΓ έρχεται σε αντίθεση με την κατανομή των ερωτηματικών στοιχείων στην ομιλούμενη ΚΝΕ. Τόσο στην ομιλούμενη ΚΝΕ αλλά και σε άλλες ομιλούμενες γλώσσες τα ερωτηματικά στοιχεία εμφανίζονται είτε στην αρχή της πρότασης είτε μένουν στη θέση τους (*in-situ*) (Cecchetto et al., 2006). Επομένως, το ερώτημα που εγείρεται είναι, πώς προκύπτει η κατανομή αυτή στις ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας στην ΕΝΓ. Στην παρούσα εργασία θα υιοθετηθεί το μοντέλο που προτείνεται από τους Cecchetto et al. (2009) για τη LIS σύμφωνα με το οποίο, τα ερωτηματικά νοήματα εμφανίζονται στη δεξιά περιφέρεια της πρότασης, αφού υποστούν μετακίνηση προς τα δεξιά.

²⁰ Με εξαίρεση τα δεδομένα του συμμετέχοντα που αποκλείστηκε από τη διαδικασία, καθώς δεν ανταποκρίνονταν στη σύνταξη της ΕΝΓ αλλά στις ομιλούμενες ΚΝΕ.

6.3.3 Αναλύοντας τη μετακίνηση των ερωτηματικών στοιχείων στην ENΓ

Όπως προαναφέρθηκε, τα ερωτηματικά στοιχεία στις ερωτήσεις μερικής αγνοίας στην ENΓ εμφανίζονται στο τέλος των προτάσεων, δηλαδή στη δεξιά περιφέρεια. Αυτό που θα συζητηθεί στην υποενότητα αυτή είναι ο τρόπος με τον οποίον προκύπτουν τα ερωτηματικά νοήματα στη δεξιά περιφέρεια της πρότασης.

Η εμφάνιση των ερωτηματικών νοημάτων στη δεξιά περιφέρεια της πρότασης δεν αποτελεί χαρακτηριστικό μονάχα της ENΓ, αλλά παρατηρείται και σε άλλες ΝΓ, όπως είναι για παράδειγμα στη LIS (Cecchetto et al., 2009) και στην IPSL (Zeshan, 2003). Σύμφωνα με κάποιους μελετητές (Cecchetto et al., 2009), η διαφοροποίηση στην κατανομή των ερωτηματικών στοιχείων σε νοηματικές και ομιλούμενες γλώσσες οφείλεται στην παρουσία των ΜΧΣ στις ΝΓ.

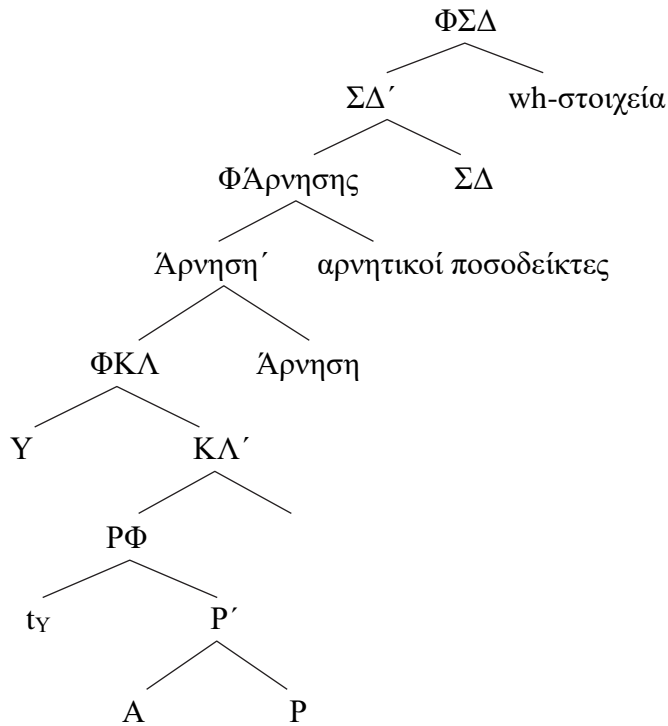
Η παρουσία ΜΧΣ στην ENΓ είναι ισχυρή, όπως φαίνεται και από τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης μελέτης. Στα δεδομένα που εκμαιεύθηκαν από το Πείραμα 2, τα ΜΧΣ, όπως είναι το σήκωμα των φρυδιών, το επαναλαμβανόμενο κούνημα του κεφαλιού δεξιά κι αριστερά, αλλά και το ελαφρύ σήκωμα των ώμων σε ορισμένες περιπτώσεις, εμφανίζονται σε όλες τις ερωτηματικές προτάσεις. Η άρθρωσή τους γίνεται ταυτόχρονα με το ερωτηματικό στοιχείο και σε κάποιες περιπτώσεις εξαπλώνονται σε ολόκληρη την έκταση της ερωτηματικής πρότασης. Επομένως, συνάγεται ότι η παρουσία τους είναι επιβεβλημένη κατά την παραγωγή ερωτήσεων μερικής αγνοίας στην ENΓ.

Στην εργασία αυτή θα υποστηριχθεί ότι οι ερωτηματικές φράσεις εμφανίζονται στη δεξιά περιφέρεια της πρότασης μέσω την μετακίνησής τους στα δεξιά. Ένα στοιχείο το οποίο θα λειτουργήσει ως επιχείρημα υπέρ της δεξιόστροφης μετακίνησης των ερωτηματικών στοιχείων σχετίζεται με την κατανομή των λειτουργικών κατηγοριών στην ENΓ με έμφαση στα στοιχεία που κωδικοποιούν την άρνηση (Antzakas, 2008). Αυτό που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι ότι τα στοιχεία που σχετίζονται με την άρνηση αλλά και την όψη στην ENΓ εμφανίζονται μεταρρηματικά, όπως ακριβώς συμβαίνει και με τα ερωτηματικά στοιχεία. Επομένως, εφόσον οι λειτουργικές κεφαλές όπως είναι η άρνηση (Antzakas, 2008) και η όψη (Sapountzaki, 2005) ακολουθούν το ρήμα (όπως δείξαμε στην παράγραφο 1.3.1), τότε μπορεί να υποστηριχθεί ότι η ENΓ είναι μία γλώσσα στην οποία η κεφαλή είναι στο τέλος και έπεται του συμπληρώματος, στην περίπτωση που μας ενδιαφέρει του Α. Κάτι τέτοιο έχει επισημανθεί και για άλλες ΝΓ όπως είναι η DSG και η LSC, στις οποίες η

βασική σειρά είναι ΥΑΡ και τα αρνητικά μόρια έπονται του ρήματος (Pfau & Quer, 2003).

Για την ανάλυση της μετακίνησης των ερωτηματικών στοιχείων στην παρούσα εργασία θα υιοθετηθεί το μοντέλο που προτείνεται από τους Cecchetto et al. (2009) το οποίο βασίζεται σε ευρήματα από τη LIS. Στο άρθρο τους υποστηρίζουν την μετακίνηση των ερωτηματικών στοιχείων στα δεξιά. Η δεξιόστροφη μετακίνηση στοιχείων έρχεται σε αντίθεση με τη θεωρία του Kayne (1994), η οποία υποστηρίζει την αριστερόστροφη μετακίνηση στοιχείων. Αξίζει να επισημανθεί πως η μετακίνηση στοιχείων προς τα αριστερά αποτελεί έναν μηχανισμό ο οποίος λειτουργεί και είναι σε θέση να ερμηνεύσει τα γλωσσικά δεδομένα ομιλούμενων γλωσσών, πάνω στα οποία και βασίστηκε. Οι ΝΓ, λόγω της ιδιαίτερης τροπικότητάς τους, παρουσιάζουν ιδιαιτερότητες και παρεκκλίνουν σε πολλά σημεία από τις ομιλούμενες γλώσσες. Κάτι τέτοιο έχει ως αποτέλεσμα πολλές από τις συντακτικές προσεγγίσεις που έχουν διατυπωθεί βασιζόμενες στις ομιλούμενες γλώσσες να μην βρίσκουν εφαρμογή στις ΝΓ, η έρευνα πάνω στις οποίες, συγκριτικά με τη γλωσσολογική έρευνα πάνω στις ομιλούμενες γλώσσες, βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο. Επομένως, η έρευνα πάνω στη γλωσσολογία των ΝΓ ίσως (αν όχι σίγουρα) να χρειάζεται ξεχωριστές θεωρητικές προσεγγίσεις σε σχέση με όσες έχουν υπάρξει μέχρι στιγμής για τις ομιλούμενες γλώσσες και σε αυτό το πνεύμα κινείται η παρούσα εργασία.

Για τους λόγους αυτούς δεν θα υιοθετηθεί στη συγκεκριμένη εργασία η αριστερόστροφη μετακίνηση των ερωτηματικών στοιχείων του Kayne (1994), εφόσον τα αποτελέσματα των πειραμάτων της παρούσας εργασίας δεν θα μπορούσαν να ερμηνευθούν επαρκώς μέσω του μοντέλου που αυτός προτείνει. Υιοθετώντας το μοντέλο που έχει προταθεί από τους Cecchetto et al. (2009) για τη LIS θα υποστηριχθεί ότι τα ερωτηματικά στοιχεία στην ΕΝΓ βρίσκονται στη δεξιά περιφέρεια της πρότασης και συγκεκριμένα στο Χαρακτηριστή (ΧΑΡ) του Συμπληρωματικού Δείκτη (ΣΔ), όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα:

Δενδροδιάγραμμα 5. Η θέση των λειτουργικών κατηγοριών στην ENΓ

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφερθούν άλλες συντακτικές θεωρίες όσον αφορά στην ανάλυση των ερωτηματικών προτάσεων και να εξηγηθεί για ποιον λόγο δεν υιοθετούνται στη συγκεκριμένη έρευνα.

Η πρώτη θεωρία για την μετακίνηση των ερωτηματικών στοιχείων (“Remnant-Movement Analysis”) έχει προταθεί από τους Poletto και Pollock (2004). Σύμφωνα με τη θεωρία τους η εμφάνιση των ερωτηματικών στοιχείων στην τελική θέση της πρότασης αποτελεί αποτέλεσμα διπλής μετακίνησης προς τα αριστερά. Πρώτα το ερωτηματικό στοιχείο μετακινείται προς τα αριστερά και το συστατικό που απομένει έπειτα από τη μετακίνηση του ερωτηματικού στοιχείου μετακινείται κι αυτό στα αριστερά. Επομένως, τα ερωτηματικά στοιχεία στην πραγματικότητα βρίσκονται στην αριστερή περιφέρεια της πρότασης και η εμφάνισή τους στη δεξιά περιφέρεια είναι απλώς επιφανειακή. Ένα προβληματικό σημείο με τη θεωρία αυτή, όπως επισημαίνουν και οι Cecchetto et al. (2009), είναι ότι το μοντέλο της διπλής μετακίνησης μπορεί να εφαρμοστεί στις ομιλούμενες κι όχι στις ΝΓ. Επιπλέον, εάν υιοθετήσει κανείς αυτό το μοντέλο θα πρέπει σε περιπτώσεις όπου εμφανίζεται άρνηση μέσα σε ερωτηματική πρόταση μερικής αγνοίας (αξίζει να υπενθυμισθεί ότι η άρνηση εμφανίζεται στη δεξιά περιφέρεια της πρότασης μετά το Ρ αλλά πριν το ερωτηματικό στοιχείο στην ENΓ) να

δεχτεί τη διπλή εφαρμογή αυτού του είδους της μετακίνησης, μία για το αρνητικό στοιχείο και μία για το ερωτηματικό στοιχείο. Κάτι τέτοιο θα είχε ως αποτέλεσμα την ύπαρξη δύο μη προσδιορισμένων προβολών και την μετακίνηση του ερωτηματικού στοιχείου εκτός νησίδας (Cecchetto et al., 2009).

Οι Petronio και Lillo-Martin (1997) εξετάζοντας τις ερωτηματικές προτάσεις της ASL υποστηρίζουν ότι η μετακίνηση των ερωτηματικών στοιχείων στα αριστερά είναι ένα καθολικό φαινόμενο. Η πρότασή τους στηρίζεται στην μετακίνηση ενός κενού ερωτηματικού στοιχείου στον ΧΑΡ της Φράσης του Συμπληρωματικού Δείκτη (ΦΣΔ). Το ερωτηματικό στοιχείο που εμφανίζεται στην τελική θέση της πρότασης υποστηρίζουν ότι αποτελεί έναν ερωτηματικό ΣΔ που καταλαμβάνει τη θέση του ΣΔ. Ωστόσο, η θεωρία τους βασίζεται σε δεδομένα της ASL, στην οποία η εμφάνιση ερωτηματικών στοιχείων στην αριστερή περιφέρεια της πρότασης είναι επιτρεπτή, κάτι που όμως δεν ισχύει για τη LIS (Cecchetto et al., 2009) ούτε για την ENΓ όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης.

6.3.4 Τα ΜΧΣ στην ENΓ

Στην ENΓ η άρνηση εκφράζεται τόσο μέσω του αρνητικού μορίου όσο και μέσω ΜΧΣ. Υπάρχουν παραδείγματα στα οποία η άρνηση εκφράζεται αποκλειστικά και μόνο χειρимиκά μέσω του αρνητικού μορίου, άλλες περιπτώσεις στις οποίες εκφράζεται συνδυαστικά με χειρимиκά και ΜΧΣ και τέλος περιπτώσεις όπου εκφράζεται μόνο μέσω ΜΧΣ. Στις προτάσεις όπου υπάρχει συνδυασμός χειρимиκών και ΜΧΣ (που αποτελούν και την πλειοψηφία των περιπτώσεων στα δεδομένα του Antzakas (2008)) τα ΜΧΣ τις περισσότερες φορές δεν εξαπλώνονται πέραν του νοήματος που εκφράζει την άρνηση (110). Ωστόσο, υπάρχουν και ελάχιστες περιπτώσεις όπου κάτι τέτοιο συμβαίνει και τα ΜΧΣ εξαπλώνονται σε ολόκληρη αρνητική πρόταση (109):

- h1
- (109) DIVE-IN-OUT 45 MINUTES | (2-HOURS^3-HOURS NOTB
(You have) to dive for a total of 45 minutes, not for 2 or 3 hours.
(Θα πρέπει) να βουτήξεις για συνολικά 45 λεπτά, όχι για 2 ή 3 ώρες.

(Antzakas, 2008, σ. 167)

- h3
- (110) LETS-GO BACK | DIVE NOTB | WHAT | HAPPY
Let's go back (home). We don't have to dive. There is no reason for it. We are happy now.

Ας επιστρέψουμε πίσω (στο σπίτι). Δεν χρειάζεται να βουτήξεις. Δεν υπάρχει λόγος. Είμαστε καλά τώρα.

(Antzakas, 2008, σ. 167)

Επίσης ο αρνητικός ποσοδείκτης ΤΙΠΟΤΑ εμφανίζεται σε τελική θέση στην πρόταση και συνδυάζεται με ΜΧΣ που εκφράζουν άρνηση όπως είναι το κούνημα του κεφαλιού:

_____ h1

(111) SEARCH-SEARCH | FIND NOTHING
I searched everywhere but I didn't find anything.
Έψαξα παντού αλλά δεν βρήκα τίποτα.

(Antzakas, 2008, σ. 173)

_____ h3

(112) PEOPLE PULL I SAVES SAVE | DIE NOTHING NOTHING
(He) pulled out all the people. (All) five of them were saved, nobody had died.
(Αυτός) τράβηξε έξω όλα τα άτομα. (όλα) τα πέντε από αυτά σώθηκαν, κανείς δεν είχε πεθάνει.

(Antzakas, 2008, σ. 173)

Τα παραπάνω δεδομένα δείχνουν μία ισχυρή τάση του αρνητικού ποσοδείκτη να εμφανίζεται στο τέλος της πρότασης μετά από το ρήμα, κάτι που ισχύει και για τα ερωτηματικά στοιχεία, όπως έδειξαν τα δεδομένα του δεύτερου πειράματος. Οι αρνητικοί ποσοδείκτες δεν εμφανίζονται στην κανονική τους προρηματική θέση, παρόλο που αποτελούν ορίσματα των ρημάτων. Στις ομιλούμενες γλώσσες όταν οι αρνητικοί ποσοδείκτες μετακινούνται, μετακινούνται προς τα αριστερά κι όχι προς τα δεξιά, σε αντίθεση με την ΕΝΓ (Antzakas, 2008) και τη LIS (Cecchetto et al., 2009).

Οι Cecchetto et al. (2009) επισημαίνουν ακόμη ένα παράδειγμα εμφάνισης στοιχείων στη δεξιά περιφέρεια της πρότασης στη LIS εκείνο των αναφορικών προτάσεων. Ωστόσο, δεν υπάρχει κάποια έρευνα σχετικά με δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις στην ΕΝΓ από την οποία θα μπορούσε κανείς να εκμαιεύσει δεδομένα.

Όσον αφορά τις ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας στην ΕΝΓ, παρατηρείται ότι τα ΜΧΣ, όπως είναι το κούνημα του κεφαλιού, το συνοφρύωμα και η ανύψωση των φρυδιών, δεν απλώνονται σε όλη την πρόταση, αλλά περιορίζονται στο ερωτηματικό νόημα, κάτι που φάνηκε και από τα δεδομένα της παρούσας έρευνας. Αξίζει να αναφερθεί ότι εάν τα ΜΧΣ των ερωτήσεων απλώνονται σε ολόκληρη την ερωτηματική πρόταση υποδηλώνει περίπτωση στην οποία το ερωτηματικό στοιχείο

παραμένει στη θέση του και δεν έχει υποστεί μετακίνηση, όπως φαίνεται στο παράδειγμα που ακολουθεί:

_____ wh
(113) PAOLO BOOK_i WHICH_i STEAL

(Cecchetto et al., 2009, σ. 285)

Αυτό είναι μία ακόμη ένδειξη ότι η εμφάνιση των ερωτηματικών στοιχείων στη δεξιά περιφέρεια της πρότασης όχι λόγω του ότι έχουν παραμείνει στη θέση τους (*in-situ*) αλλά λόγω μετακίνησης, κάτι που συμφωνεί και με τα δεδομένα από το Πείραμα 2.

Οι Cecchetto et al. (2009) μελετώντας τα δεδομένα των ερωτηματικών προτάσεων μερικής αγνοίας της LIS, διαπιστώνουν ότι όταν το ερωτηματικό νόημα αντιστοιχεί στο γραμματικό A τότε τα ΜΧΣ απλώνονται πάνω από το ρήμα και το A, αλλά όχι πάνω από το Y, όπως φαίνεται στο παρακάτω παράδειγμα:

_____ wh
(114) GIANNI EAT WHAT
'Τι τρώει ο Gianni;'

(Cecchetto et al., 2009, σ. 291)

Όταν όμως το ερωτηματικό νόημα αντιστοιχεί στο γραμματικό Y, τότε τα ΜΧΣ ενδέχεται να απλώνονται σε ολόκληρη την πρόταση:

_____ wh
(115) SOMEONE GIANNI SEE DONE. GIANNI SEE WHO
'Κάποιος είδε τον Gianni. Ποιος είδε τον Gianni;'

(Cecchetto et al., 2009, σ. 295)

Η μετακίνηση στη σύνταξη αποτελεί έναν μηχανισμό που χρησιμοποιούν οι γλώσσες συστηματικά για να ενώσουν τη θέση ενός ορίσματος με μία θέση ψηλότερα στο συντακτικό δέντρο με την οποία συνδέεται. Αυτό που προτείνουν οι Cecchetto et al. (2009) για την LIS είναι ότι η εξάπλωση των ερωτηματικών ΜΧΣ είναι ένας ακόμη τρόπος για να ενωθούν αυτές οι δύο θέσεις: η ορισματική θέση με τη θέση του ΧΑΡ της ΦΣΔ στην οποία εμφανίζονται τα ερωτηματικά στοιχεία. Επομένως, η εξάπλωση των ερωτηματικών ΜΧΣ αποτελεί έναν τρόπο για να μαρκαριστεί μία σχέση εξάρτησης στις ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας. Καταλήγουν ότι στις ΝΓ οι σχέσεις αυτές μπορούν να μαρκαριστούν με τρεις τρόπους:

A) Μέσω της μετακίνησης του ερωτηματικού στοιχείου από τη θέση ορίσματος στο ΧΑΡ της ΦΣΔ

B) Μέσω των ερωτηματικών ΜΧΣ (όταν τα ερωτηματικά στοιχεία παραμένουν στη θέση τους)

Γ) Με συνδυασμό των δύο μεθόδων (A+B) που προαναφέρθηκαν

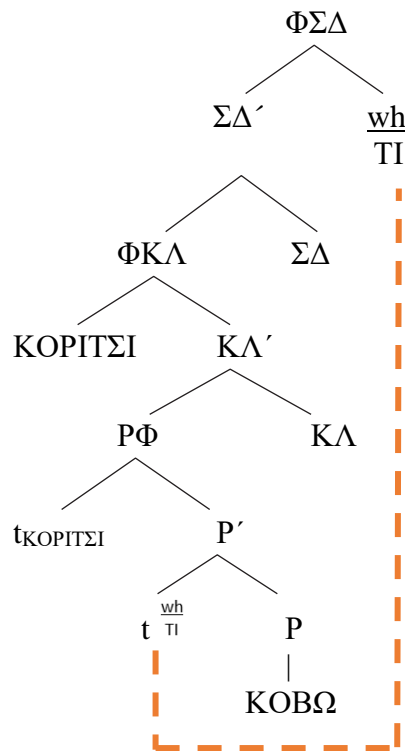
Όπως επισημαίνουν πολλοί μελετητές των ΝΓ (Aarons, 1994. Bahan, 1996. Meir, 2002. Neidle et al., 2000. Pfau, 2002. Pfau & Quer, 2005) τα ΜΧΣ στις ΝΓ συνιστούν τρόπους κωδικοποίησης γραμματικών σχέσεων, όπως είναι για παράδειγμα οι λειτουργικές προβολές, η Συμφωνία και ο τομέας των ΣΔ. Με βάση αυτή τη λογική είναι απολύτως αναμενόμενη η εξάπλωση των ερωτηματικών ΜΧΣ στην πρόταση όταν η ερωτηματική φράση παραμένει *in-situ*, καθώς θα πρέπει με κάποιον τρόπο να μαρκαριστεί η σχέση εξάρτησης.

6.3.5 Η μετακίνηση των ερωτηματικών στοιχείων στην ΕΝΓ

Η προσέγγιση των Cecchetto et al. (2009) για τη LIS μπορεί να εφαρμοστεί και στα δεδομένα αυτής της έρευνας. Στα δεδομένα που έχουμε για την ΕΝΓ όπως διαμορφώθηκαν από το Πείραμα 2, φαίνεται να επικρατεί η εξής εικόνα: Τα ΜΧΣ των ερωτηματικών προτάσεων μερικής αγνοίας φαίνεται να μην απλώνονται πέραν του ερωτηματικού νοήματος στις περισσότερες περιπτώσεις. Επομένως, στις περιπτώσεις αυτές τα ερωτηματικά στοιχεία μετακινούνται από την ορισματική τους θέση στον ΧΑΡ/ΦΣΔ. Προτείνεται η παρακάτω ανάλυση για τις ερωτήσεις μερικής αγνοίας, σύμφωνα με τα δεδομένα αυτής της μελέτης και υιοθετώντας το μοντέλο που προτείνουν η Cecchetto et al. (2009) για τη LIS.

(116) ΚΟΡΙΤΣΙ ^{wh} t_{TI} ΚΟΒΕΙ ΤΙ

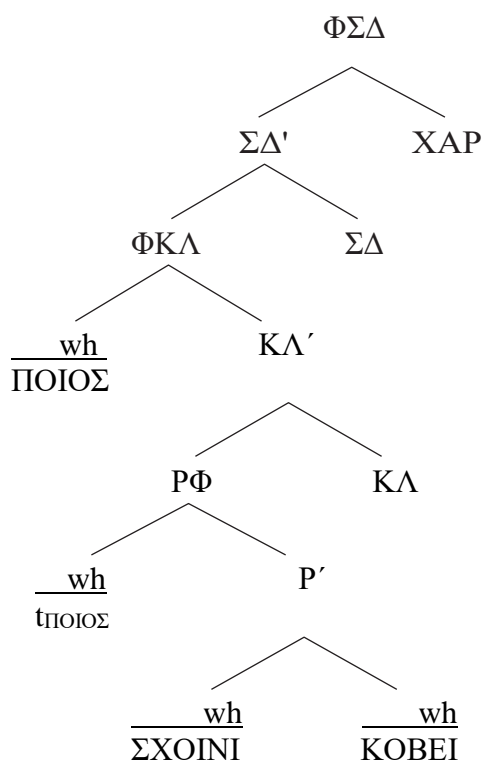
Δενδροδιάγραμμα 6. Ανάλυση ερωτηματικών προτάσεων μερικής αγνοίας στην ΕΝΓ

Οι περιπτώσεις στις οποίες το ερωτηματικό στοιχείο εμφανίζεται στην αρχή της πρότασης (παραγωγές 119 και 120) δεν θεωρείται πως αποτελούν γνήσιο δείγμα της σύνταξης των ερωτήσεων της ΕΝΓ. Τέτοιου είδους παραγωγές προσιδιάζουν στη δομή των ερωτήσεων της ομιλούμενης ΚΝΕ και ίσως κάτι τέτοιο να δείχνει ότι ενδέχεται να έχουν επηρεαστεί από την ομιλούμενη ΚΝΕ. Εφόσον όμως προέκυψαν οι προτάσεις αυτές στα δεδομένα δεν γίνεται να μη σχολιαστούν. Επίσης, αυτό που δεν είναι γνωστό είναι εάν σε προτάσεις εντός περικειμένου θα μπορούσε να προκύψουν τέτοιες προτάσεις. Κάτι τέτοιο συνέβη και στα δεδομένα των Cecchetto et al. (2009), όπου υπήρξαν προτάσεις με τα ερωτηματικά στοιχεία να παραμένουν στη θέση τους, αντί να μετακινηθούν στο τέλος της πρότασης. Αυτό που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στις προτάσεις αυτές της ΕΝΓ είναι η κατανομή των ΜΧΣ. Ειδικότερα, τα ΜΧΣ εξαπλώνονται σε όλη την πρόταση εν αντιθέσει με τις προτάσεις όπου οι ερωτηματικές φράσεις εμφανίζονται στο τέλος και τα ΜΧΣ περιορίζονται στην έκταση του ερωτηματικού στοιχείου. Παρακάτω παρατίθενται σχετικές παραγωγές των νοηματιστών της παρούσας έρευνας:

(117) $\overline{\text{wh}}$
INDEX3i ΠΟΙΟΣi ΣΧΟΙΝΙ ΚΟΒΕΙ;

(118) $\overline{\text{wh}}$
ΠΟΙΟΣ ΠΡΟΣΛΑΜΒΑΝΕΙ;

Τα παραπάνω παραδείγματα δείχνουν ότι όταν το ερωτηματικό στοιχείο παραμένει *in-situ* τα ΜΧΣ εξαπλώνονται σε όλη την έκταση της ερωτηματικής πρότασης. Κάτι τέτοιο φαίνεται να είναι απόλυτα λογικό, εάν δεχτούμε τη προσέγγιση των Cecchetto et al. (2009) αναφορικά με τη λειτουργία ΜΧΣ. Συγκεκριμένα, στις παραπάνω περιπτώσεις τα ΜΧΣ εξαπλώνονται σε όλη την πρόταση για να δημιουργηθεί σχέση εξάρτησης μεταξύ της τυπικής ορισματικής θέσης και της θέσης Χαρακτηριστή της ΦΣΔ, όπου εμφανίζονται τα ερωτηματικά στοιχεία των ερωτήσεων μερικής αγνοίας. Η δομή που θα μπορούσαν να έχουν αυτές οι παραγωγές είναι η ακόλουθη:

Δενδροδιάγραμμα 6. Ανάλυση ερωτηματικών προτάσεων μερικής αγνοίας στην ΕΝΓ (τα ΜΧΣ απλώνονται σε όλη την έκταση της ερωτηματικής πρότασης)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο: ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ – ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να εξεταστούν θέματα που σχετίζονται με την ΕΝΓ, τα οποία μέχρι στιγμής δεν έχουν επαρκώς ή καθόλου εξεταστεί. Συγκεκριμένα, το πρώτο ζητούμενο είναι να εξεταστούν οι πιθανές σειρές όρων (Y, P, A) που προκύπτουν σε αποφαντικές προτάσεις εκτός περικειμένου, ώστε στη συνέχεια να προσδιοριστεί η βασική σειρά των όρων στην ΕΝΓ. Το δεύτερο ζητούμενο της παρούσας μελέτης είναι να γίνει μία πρώτη προσέγγιση όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίον δομούνται οι ερωτήσεις μερικής αγνοίας στην ΕΝΓ και να υιοθετηθεί ένα μοντέλο ανάλυσης σχετικά με τη μετακίνηση των ερωτηματικών νοημάτων στις συγκεκριμένες προτάσεις.

Με βάση τα όσα επισημάνθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο, το πρώτο συμπέρασμα που μπορεί να συναχθεί είναι ότι τόσο στις μη τοπικές προτάσεις της ΕΝΓ την πρώτη θέση εντός της πρότασης κατέχει το Θέμα. Ως Θέματα προέκυψαν τόσο Y όσο και A ενώ σε κάποιες περιπτώσεις και οι δύο όροι θεματοποιούνται στην ίδια πρόταση. Στην περίπτωση που η πρόταση δεν είναι πραγματολογικά μαρκαρισμένη και δεν εντοπίζονται θέματα, τότε το Y προηγείται τόσο του A όσο και του P. Το Y διαπιστώθηκε ακόμη πως προηγείται του κατηγορήματος και σε αμετάβατες προτάσεις που περιλαμβάνουν επιθετικά κατηγορήματα. Στις προτάσεις όπου προέκυψαν αυθόρμητα προσδιοριστικά επίθετα διαπιστώθηκε ότι τα επίθετα έπονται του ονόματος που προσδιορίζουν.

Η θέση του A παρουσιάζει ποικιλία, καθώς στα δεδομένα εμφανίστηκε τόσο σε αρχική (AYP) και τελική (YPA) θέση στην πρόταση όσο και μεταξύ του Y και του P (YAP). Οι περισσότερες περιπτώσεις όμως, με βάση και τα δύο πειράματα, ήταν εκείνες στις οποίες το A εμφανίζεται προρηματικά μετά από το Y (YAP). Η στατιστική ανάλυση αξιοποιήθηκε, ώστε να διαπιστωθεί εάν η προτίμηση για τοποθέτηση του A στη δεύτερη θέση της πρότασης είναι στατιστικά σημαντική ή όχι. Στις προτάσεις με μεταβατικά απλά ρήματα και ρήματα συμφωνίας με αντιστρέψιμα και μη αντιστρέψιμα ορίσματα η επαγωγική στατιστική ανάλυση έδειξε πως η προτίμηση των πληροφορητών να τοποθετούν το A στη δεύτερη θέση μετά το Y και πριν από το P είναι στατιστικά σημαντική, ενώ δεν φάνηκε να υπάρχει κάποια διαφοροποίηση στην προτιμώμενη σειρά όρων που να συνδέεται με την αντιστρεψιμότητα των ορισμάτων στην παρούσα έρευνα.

Στα χωρικά ρήματα υπήρχε μία διαφοροποίηση ως προς τα αποτελέσματα των δύο πειραμάτων, καθώς στο Πείραμα 1 το A εμφανίζεται με μεγαλύτερη συχνότητα μεταρηματικά ενώ στο Πείραμα 2 εμφανίζεται συχνότερα προρηματικά. Αναφορικά με τις προτάσεις με χωρικά ρήματα τα αποτελέσματα σχετικά με τη θέση του A δεν είναι σαφή, καθώς παρατηρείται διαφορετική συμπεριφορά των πληροφορητών κατά την περιγραφή εικόνων του Πειράματος 1 σε σχέση με το Πείραμα 2. Η επαγωγική στατιστική ανάλυση έδειξε πως δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ της προτίμησης των συμμετεχόντων να τοποθετούν το A των χωρικών ρημάτων προρηματικά ή μεταρηματικά. Επίσης, σε τρεις περιπτώσεις όπου το A εμφανίζεται μεταρηματικά, υποστηρίζεται πως το A είναι εστιασμένο, γεγονός που πιστοποιείται με τη χρήση ΜΧΣ, μαρκάροντας μορφολογικά τις δομές αυτές και δείχνοντας πως η θέση του A στις περιπτώσεις αυτές δεν είναι η βασική. Ωστόσο, σε όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις όπου το A τοποθετείται μεταρηματικά δεν συνοδεύεται από ΜΧΣ, γεγονός που καθιστά αναγκαία την ύπαρξη περισσότερων δεδομένων για περαιτέρω έρευνα της συγκεκριμένης κατηγορίας.

Στις προτάσεις με ανάποδα ρήματα η επαγωγική στατιστική ανάλυση έδειξε πως η προτίμηση των συμμετεχόντων να τοποθετούν το A προρηματικά είναι στατιστικά σημαντική. Ωστόσο, λόγω του γεγονότος ότι τα αποτελέσματα βασίζονται σε μικρό αριθμό δεδομένων, δεν μπορούμε να συναγάγουμε σίγουρα συμπεράσματα. Στην κατηγορία αυτή εντοπίστηκαν και «σπασμένες προτάσεις» (split sentences) οι οποίες όμως με βάση τη μεθοδολογική προσέγγιση της παρούσας εργασίας αναφορικά με το πώς ορίζεται η πρόταση δεν αξιοποιούνται για τον εντοπισμό της βασικής σειράς όρων.

Όσον αφορά τις προτάσεις με ρήματα δημιουργίας η στατιστική ανάλυση έδειξε πως η τοποθέτηση του απλού A μεταρηματικά προτιμάται σε στατιστικά σημαντικό βαθμό και η προτιμώμενη σειρά είναι η ΥΑΡ, όπως μαρτυρείται και για άλλες ΝΓ (βλ. BSL (Sutton-Spence & Woll, 1999)). Επιπλέον, στη κατηγορία αυτή εντοπίστηκαν και δομές με ρήματα σάντουιτς (ΥΡΑΡ) στις οποίες το Ρ που διπλασιάζεται και εμφανίζεται στο τέλος είναι μορφολογικά μαρκαρισμένο και επομένως η τελική θέση του Ρ δεν είναι η βασική. Κάτι τέτοιο ενισχύει τη θέση πως η βασική θέση του Ρ σε προτάσεις με ρήματα δημιουργίας είναι πριν από το A και συνεπώς η βασική θέση του A στις προτάσεις με ρήματα δημιουργίας στην ΕΝΓ είναι μεταρηματική. Τέλος, στα δεδομένα της έρευνας το A^B εμφανίζεται σε όλες τις περιπτώσεις στο τέλος της πρότασης. Παρόλα αυτά το γεγονός αυτό, δεν μπορεί να δείξει με σιγουριά εάν ο

παράγοντας του βάρους του A επηρεάζει τη σειρά των όρων, από την στιγμή που κάτι τέτοιο ίσως οφείλεται στη φύση των συγκεκριμένων ρημάτων που ευνοούν την εμφάνιση των A μεταρηματικά, ανεξαρτήτως εάν πρόκειται για A^B ή όχι.

Όπως αναφέρθηκε στην ενότητα 2.1, ως βασική σειρά όρων ορίζεται η σειρά εκείνη που εμφανίζεται συχνότερα σε μία γλώσσα και η οποία είναι λιγότερο μορφολογικά, συντακτικά και πραγματολογικά μαρκαρισμένη. Με βάση αυτά τα κριτήρια, θα μπορούσε να υποστηριχθεί πως η σειρά των όρων που παρατηρείται σε προτάσεις με μεταβατικά απλά ρήματα θεωρείται η βασική στην ENΓ, λόγω της συντακτικής και μορφολογικής τους ουδετερότητας σε σχέση με τις υπόλοιπες κατηγορίες. Πρόκειται για δομές που δεν εμφανίζουν μορφολογικό μαρκάρισμα, εφόσον δεν μαρκάρονται τα ορίσματα του Y και του A μέσω της κίνησης του ρήματος εντός του χώρου αναφοράς. Σε αυτές τις προτάσεις η συχνότερα εμφανιζόμενη σειρά είναι η YAP, κάτι το οποίο επιβεβαιώνεται και μέσω της επαγωγικής στατιστικής ανάλυσης. Επομένως, με βάση τα κριτήρια που τέθηκαν παραπάνω και με βάση τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, η σειρά YAP θεωρείται βασική για την ENΓ.

Στις προτάσεις με διμετάβατα ρήματα η σειρά YA^EA^P είναι εκείνη που εμφανίζεται συχνότερα και με βάση τα αποτελέσματα της επαγωγικής στατιστικής μπορεί να θεωρηθεί βασική. Μάλιστα, η σειρά αυτή μαρτυρείται και σε άλλες ΝΓ που έχουν ως βασική τους σειρά την YAP, όπως είναι η LIS (Pavlič, 2016). Το γεγονός αυτό ενισχύει τη θέση πως η βασική σειρά όρων για την ENΓ είναι η YAP. Αξίζει να επισημανθεί ακόμη πως σε όσες παραγωγές παραλείπεται το A^A , με αποτέλεσμα οι διμετάβατες δομές να μετατρέπονται σε απλές μεταβατικές, το A της μεταβατικής πρότασης που προκύπτει να είναι το A^E της αντίστοιχης διμετάβατης δομής. Σε αυτές τις περιπτώσεις παρατηρείται η τάση να τοποθετείται το A προρηματικά, και η επικρατούσα σειρά να είναι η YAP.

Όσον αφορά τις τοπικές προτάσεις διαπιστώνεται πως η δομή τους διαφέρει από εκείνη των μη τοπικών. Στα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης η μοναδική σειρά που εμφανίζεται είναι η AYP. Τα αποτελέσματα αυτά είναι σύμφωνα με την υπάρχουσα μέχρι στιγμής βιβλιογραφία. Όπως έχει υποστηριχθεί για τις τοπικές προτάσεις άλλων ΝΓ, η σειρά των όρων είναι η AYP, η οποία παρεκκλίνει από τη βασική σειρά των όρων της εκάστοτε ΝΓ (βλ. ASL (Liddel, 1980), LIS (Laudanna, 1987), NGT (Coerts, 1994), HZJ (Milković 2007), Auslan (Johnston et al. 2007), ISL (Johnston et al. 2007), SZJ (Pavlič, 2016)). Επίσης, με βάση τα δεδομένα της παρούσας έρευνας μπορεί να υποστηριχθεί πως στην ENΓ ο σχηματισμός των τοπικών

προτάσεων ακολουθεί τη χωροταξική στρατηγική κι όχι την συντακτική, όπως γίνεται σε άλλες ΝΓ (βλ. RSL (Kimmelman, 2012)). Κάτι τέτοιο καθορίζεται, όπως προαναφέρθηκε, και από τον τρόπο εκμαίευσης των δεδομένων στις τοπικές προτάσεις, καθώς στα τεστ απλής περιγραφής εικόνων τα δεδομένα παράγονται μέσω της χωροταξικής στρατηγικής, ενώ όταν οι τοπικές προτάσεις παράγονται σε ελεύθερο λόγο τα δεδομένα προκύπτουν μέσω της συντακτικής στρατηγικής.

Σχετικά με τις ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας, διαπιστώνεται πως η ENΓ ανήκει σε εκείνες τις ΝΓ, στις οποίες υπάρχει ένα ξεχωριστό ερωτηματικό νόημα για κάθε ερωτηματική λέξη. Επιπρόσθετα, παρατηρείται ότι τα ερωτηματικά νοήματα εμφανίζονται στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων στο τέλος της πρότασης και συνοδεύονται από ΜΧΣ που μαρκάρουν τις ερωτήσεις. Επιχειρώντας να δοθεί μία εξήγηση για το πώς εμφανίζονται τα ερωτηματικά νοήματα στο τέλος των προτάσεων, αναλύθηκαν ορισμένα θεωρητικά μοντέλα και η πρόταση της παρούσας εργασίας είναι ότι τα δεδομένα της ENΓ -όπως διαμορφώθηκαν από τα δύο πειράματα- μπορούν να αναλυθούν καλύτερα μέσω του μοντέλου που προτείνουν οι Cecchetto et al. (2009) για τη LIS. Οι ερωτηματικές φράσεις μετακινούνται στη δεξιά περιφέρεια της πρότασης και συγκεκριμένα στον ΧΑΡ/ΦΣΔ, και τα ΜΧΣ περιορίζονται στην έκταση της ερωτηματικής φράσης. Αντιθέτως, στις ελάχιστες περιπτώσεις που υπήρξαν ερωτηματικά νοήματα τα οποία παραμένουν *in-situ*, τα ΜΧΣ απλώνονται σε ολόκληρη την έκταση της πρότασης δημιουργώντας έτσι μία σχέση εξάρτησης μεταξύ της ορισματικής θέσης και της θέσης εμφάνισης των ερωτηματικών στοιχείων (ΧΑΡ/ΦΣΔ).

Θα πρέπει να επισημανθεί πως οι διαπιστώσεις και τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας συνάγονται στο πλαίσιο μιας διπλωματικής εργασίας με διάφορους μεθοδολογικούς περιορισμούς, και σε καμία περίπτωση η παρούσα μελέτη δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί εξαντλητική. Αρκετά από τα ερωτήματα που τίγονται στην εργασία κρίνεται απαραίτητο να διερευνηθούν περαιτέρω με στόχο να οδηγηθούμε σε ασφαλέστερα συμπεράσματα. Σε επίπεδο μεθοδολογίας, τα αποτελέσματα που προέκυψαν βασίζονται σε συγκεκριμένο δείγμα δεδομένων, τα οποία αντλήθηκαν από εννέα συμμετέχοντες με τη χρήση συγκεκριμένου δείγματος εικόνων προς περιγραφή και παρά το γεγονός πως υπάρχουν αρκετά δεδομένα δεν εξασφαλίζεται απόλυτη στατιστική δύναμη. Επιπλέον, σε ορισμένες περιπτώσεις τα δεδομένα του Πειράματος 1 και του Πειράματος 2 παρουσιάζουν αποκλίσεις, γεγονός που ενδεχομένως οφείλεται σε αδυναμία πλήρους κατανόησης του πειράματος από

τους συμμετέχοντες, αλλά και στην επίδραση συγκεκριμένων εικόνων οι οποίες μπορεί να δυσκόλεψαν τους πληροφορητές επηρεάζοντας την απόδοσή τους.

Με αφορμή τα πορίσματα της παρούσας έρευνας εγείρονται νέα ερωτήματα τροφοδοτώντας τη μελλοντική γλωσσολογική έρευνα στο πεδίο της ΕΝΓ. Προτείνεται η περαιτέρω εξέταση προτάσεων και σε μεγαλύτερο αριθμό συμμετεχόντων με στόχο τον καθορισμό της βασικής σειράς όρων στην ΕΝΓ με μεγαλύτερη βεβαιότητα, καθώς και η προσεκτικότερη εξέταση των προτάσεων που εμπεριέχουν χωρικά και ανάποδα ρήματα, ώστε να διαμορφωθεί μία σαφέστερη εικόνα της δομής τους. Επιπλέον, προτείνεται η μελλοντική μελέτη των τοπικών προτάσεων της ΕΝΓ σε περιβάλλον αυθόρμητης παραγωγής λόγου, ώστε να διαπιστωθεί εάν ο διαφορετικός τρόπος εκμείευσης δεδομένων αναδύει διαφορετικές δομές στις τοπικές προτάσεις, όπως παρατηρείται για παράδειγμα στην RSL (Kimmelman, 2012). Αναφορικά με τις ερωτήσεις μερικής αγνοίας στην ΕΝΓ, θα είχε μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον η μελέτη τους σε περιβάλλον αυθόρμητη παραγωγής λόγου, με στόχο να ερευνηθεί η θέση των ερωτηματικών νοημάτων σε τέτοιες περιπτώσεις, καθώς και η κατανομή των ΜΧΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσσα

- Αντζακας, Κ. & Quer, J. (2015). *Η ρηματική συμφωνία στην ελληνική νοηματική γλώσσα*. Μελέτες για την ελληνική γλώσσα 35, 92-105.
- Ανδρικοπούλου, Ε. (2015). *Η σύνθεση και τα σύνθετα νοήματα στην ελληνική νοηματική γλώσσα* (Doctoral dissertation).
- Βλέτση, Ελ. (2008). *Η γραμματικοποίηση του παρελθοντικού χρόνου και της ρηματικής όψης στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα*. Διπλωματική Μεταπτυχιακή Εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Φιλολογίας-Τομέας Γλωσσολογίας.
- Γεωργίου, Ρ. (2016). *Δομές εστίασης στην Κυπριακή Ελληνική* (Διπλωματική Μεταπτυχιακή Εργασία, Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Φιλολογίας Πανεπιστήμιο Πατρών-Τομέας Γλωσσολογίας).
- Creswell, J. W. (2011). *Η έρευνα στην εκπαίδευση: Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας*. Αθήνα: Έλλην.
- Ζαφειράτου-Κουλιούμπα, Ε., 1994, *Γνωριμία με την Κώφωση*, Αθήνα: Έλλην.
- Κασβίκη, Π. Μ. (2017). *Η σειρά προτασιακών όρων στην ελληνική νοηματική γλώσσα*.
- Κουρμπέτης, Β. (1999). *Νόημα στην Εκπαίδευση*. Αθήνα, *Ελληνικό Παιδαγωγικό Ινστιτούτο*.
- Κουρμπέτης, Β., Αδαμοπούλου, Α., Φερεντίνος, Σ. (2005). *Αξιολόγηση της Εκπαίδευσης των Κωφών από Κοινότητες Κωφών της Ευρώπης: Μια Διακρατική Συγκριτική Μελέτη*. Στο *Εκπαίδευση και Επιστήμη* 2, 169-196. www.cc.uoa.gr/ptde/journal/greek/issue_2/html/deaf_educ.htm (τελευταία πρόσβαση: 12.07.2014).
- Κουρμπέτης, Β., Χατζοπούλου, Μ. (2010). *Μπορώ και με τα μάτια μου: Εκπαιδευτικές προσεγγίσεις και πρακτικές για κωφούς μαθητές*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Λαζανάς, Β. 1984. *Το πρόβλημα των κωφαλάλων: μελετήματα-άρθρα-σημειώματα*. Αθήνα: Στ. Α. Τσεπέπας.
- Λαμπροπούλου, Β. (1997). “Η έρευνα της Ελληνικής Νοηματικής Γλώσσας. Παρατηρήσεις φωνολογικής ανάλυσης” στο *Γλώσσα*, τ.43, σς.50-72.

- Λαμπροπούλου, Β. (1999α). *Η κοινωνία και οι Κωφοί, κοινότητα και κουλτούρα Κωφών*. 1ο Εκπαιδευτικό Πακέτο Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών. Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. – ΥΠ.Ε.Π.Θ. – Πανεπιστήμιο Πατρών – Π.Τ.Δ.Ε. – Μονάδα Αγωγής Κωφών
- Λαμπροπούλου, Β. (1999β). *Εκπαίδευση και Κωφό Παιδί*. 3ο Εκπαιδευτικό Πακέτο Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών. Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. – ΥΠ.Ε.Π.Θ. – Πανεπιστήμιο Πατρών – Π.Τ.Δ.Ε. – Μονάδα Αγωγής Κωφών.
- Μαυρέας, Δ. (2011). *Γλωσσικός Σχεδιασμός: η περίπτωση της Ελληνικής Νοηματικής Γλώσσας (ENΓ)*. Διδακτορική Διατριβή. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Σχολή Φιλοσοφική. Τμήμα Φιλολογίας. Τομέας Γλωσσολογίας. <http://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/24680> (τελευταία πρόσβαση: 07.07.2014).
- Παπασπύρου, Χ. (1994). «Κινηματική Γλώσσα» στο Γλώσσα, τ.32, σ.σ 18-43.
- Παπασπύρου, Χ. (1997). *Ανακαλύπτω την γλώσσα των χεριών*. Εκπαιδευτικό υλικό CD-ROM για την Ελληνική Κινηματική Γλώσσα. Αθήνα, ΚΕΚ-MIT.
- Παπασπύρου, Χ. (1998). *ΚΙΝΗΜΑΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Fromkin V., Rodman R., Hyams N., (2008). *Εισαγωγή στη μελέτη της γλώσσας* (μτφρ. Ε. Βάζου, Γ. Ι. Ξυδόπουλος, Φ. Παπαδοπούλου, Α. Τσαγγαλίδης) (2η έκδοση- Μάρτιος 2010). Αθήνα: εκδόσεις Πατάκη

Ξενόγλωσση

- Aarons, D. (1994). *Aspects of the syntax of American Sign Language*. Doctoral dissertation, Boston University.
- Aarons, D. (1996). Topics and topicalization in American sign language. *Stellenbosch Papers in Linguistics*, 30, 65-106.
- Aboh, E., R. Pfau & U. Zeshan. (2006). When a *wh*-word is not a *wh*-word: The case of Indian Sign Language. In: Bhattacharya, T. (ed.), *The yearbook of South Asian languages and linguistics*. Berlin: De Gruyter Mouton, 11–43.
- Anderson, S. R. (1993). Linguistic expression and its relation to modality. In *Current issues in ASL phonology* (pp. 273-290). Academic Press.
- Antzakas, K. (2006). The use of negative head movements in Greek Sign Language. In U. Zeshan (Ed.), *Interrogative and Negative Constructions in sign languages*, 258-270. Nijmegen: Ishara Press.

- Antzakas, K. (2008). *Aspects of Morphology and Syntax of Negation in Greek Sign Language*. PhD thesis, City University of London.
- Armstrong, D. F. (1983). Iconicity, arbitrariness, & duality of patterning in signed & spoken Language: Perspectives on language evolution. *Sign Language Studies*, 38(1), 51-83.
- Aronoff, M., Meir, I., Sandler, W. (2005). The paradox of sign language morphology. In *Language* v.81 No 2, pp. 301-344. http://sandersignlab.haifa.ac.il/html/html_eng/pdf/AMS%20Language.pdf
- Bahan, B. (1996). *Non-manual realization of agreement in American Sign Language*. Boston: Boston University dissertation.
- Barić, E., M. Lončarić, D. Malić, S. Pavešić, M. Peti, V. Zečević & M. Znika (1990). *Gramatika hrvatskog književnog jezika* [Grammar of standard Croatian language]. Zagreb: Školska knjiga.
- Battison, R. (1978). *Lexical Borrowing in American Sign Language*. Silver Spring, MD: Linstok Press.
- Bergman, B. (1982). *Studies in Swedish Sign Language*. Stockholm: University of Stockholm.
- Bergman, B. (1984). Non-manual components of signed languages: Some sentence types in Swedish Sign Language. In F. Loncke, P. Boyes-Braem & I. Lebrun (Eds.), *Recent research on European sign languages* (pp.49–59). Lisse: Swets & Zeitlinger B. V.
- Bergman, B. (1994). Signed Languages, in Ahlgren, I., & Hyltenstam (Eds.), *Bilingualism in Deaf Education*, Hamburg: Signum.
- Bergman, B. & L. Wallin (1985). "Sentence structure in Swedish Sign Language." In W.C. Stokoe & V. Volterra (eds.), *SLR 83*, 217–225. Silver Spring, MD: Linstok Press.
- Bertone, C. (2009). The syntax of noun modification in Italian Sign language (LIS). *Working Papers in Linguistics 2009*. Venice: Dipartimento di Scienze del Linguaggio, Università Ca' Foscari, 7–28.
- Boyes Braem, P., M. Fournier, F. Rickly, S. Corazza, M. Franchi & V. Volterra. (1990). A comparison of techniques for expressing semantic roles and locative relations in two different sign languages. In *SLR '87: Papers from the Fourth International Symposium on Sign Language Research*, eds. W.H. Edmondson & F. Karlsson, 114-120, Hamburg: Signum.

- Brennan, M., Colville, M., Lawson, L. (1984). *Words in Hand*. Edinburgh: Moray House College of Education.
- Brennan, M. (1994). "Word order: Introducing the issues." In M. Brennan & G. H. Turner (eds.), *Word order issues in sign language*, pp. 9–46. Durham: International Sign Linguistic Association.
- Brody, M. (1990). Remarks on the order of elements in the Hungarian focus field. *Approaches to Hungarian*, 3(95-121), 148.
- Brunelli, M. (2006). The grammar of Italian Sign Language, with a study about its restrictive relative clauses. *Venice: Università Ca'Foscari MA thesis*.
- Brunelli, M. (2011). *Antysimmetry and sign languages: A comparison between NGT and LIS*. Utrecht: LOT. MacLaughlin, D. 1997. *The structure of determiner phrases: Evidence from American Sign Language*. Boston University PhD dissertation.
- Casey, S. (2003a). "Agreement" in gestures and signed languages: *The use of directionality to indicate referents involved in actions*. San Diego, CA: University of California San Diego dissertation.
- Cecchetto, C., Carlo G. & S. Zucchi. (2006). Strategies of relativization in Italian Sign Language. *Natural Language & Linguistic Theory* 24, 945–975.
- Cecchetto, C., C. Geraci & S. Zucchi. (2009). Another way to mark syntactic dependencies. The case for right peripheral specifiers in sign languages. *Language* 85(2). 278–320.
- Chafe, W. (1976) Givenness, Contrastiveness, Definiteness, Subjects, Topics, and Point of View. In: Li, Charles N. (ed.), *Subject and Topic*. New York, NY: Academic Press, 25_55.
- Cheng, L. L. S. (1991). On the Typology of Wh-questions, PhD Dissertation, MIT. (published in Garland Publishing Inc., 1997).
- Cheng, L. L. S. (1997). *On the typology of wh-questions*. Taylor & Francis.
- Chomsky, N. (1971). Deep Structure, Surface Structure and Semantic Interpretation. In D. Steinberg and L. Jakobovits (eds.), *Semantics: an Interdisciplinary Reader in Philosophy, Linguistics, and Psychology*. Cambridge: CUP, 183-216.
- Coerts, J. (1994a). Constituent Order in Sign Language of the Netherlands. In: Brennan, Mary/Turner, Graham H. (eds.), *Word Order Issues in Sign Language. Working Papers*. Durham: International Sign Linguistics Association, 44_72.

- Daneš, F. (1970). One instance of Prague school methodology: Functional analysis of utterance and text. *Method and theory in linguistics*, 132-146.
- Deuchar, M. (1983) Is BSL an SVO Language? In: Kyle, Jim/Woll, Bencie (eds.), *Language in Sign*. London: Croom Helm, 69_76.
- Dotter, F., & Holzinger, D. (1995). Typologie und Gebärdensprache. *Sprachtypologie und Universalienforschung*, 48, 311-349.
- Dryer, M. S. (1991). SVO languages and the OV: VO typology. *Journal of Linguistics*, 27(2), 443-482.
- Dryer, M. S. (1992). The Greenbergian word order correlations. *Language*, 81-138.
- Dryer, M. S. (2007). Word Order. In: Shopen, Timothy (ed.), *Language Typology and Syntactic Description. Vol. I: Clause Structure* (2nd Edition). Cambridge: Cambridge University Press, 61_131.
- Enç, M. (1991). The semantics of specificity. *Linguistic inquiry*, 1-25.
- Engberg-Pedersen, E. (1994). Some Simultaneous Constructions in Danish Sign Language. In: Brennan, Mary/Turner, Graham H. (eds.), *Word-Order Issues in Sign Language: Working Papers*. Durham: International Sign Linguistics Association, 73_87.
- Ethnologue (2002). Surveys on signed languages www.ethnologue.com, url:<http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=gss>.
- Felipe, T. A. (1989). A estrutura frasal na LSCB. *Anais do IV Encontro Nacional da ANPOLL*, 663-672.
- Ferreira-Brito, L. (1995). Por uma gramática das línguas de sinais. Tempo Brasileiro. UFRJ. Rio de Janeiro.
- Féry, C., & Krifka, M. (2009). Information structure.
- Fischer, S. A. (1975). Influences on word-order change in American Sign Language. *Word order and word order change*.
- Fischer, S., & Gough, B. (1978). Verbs in American sign language. *Sign Language Studies*, (18), 17-48.
- Fischer, S. & Janis, W. (1990). Verb sandwiches in American Sign Language. In *Current trends in European Sign Language research: Proceedings of the third European congress on Sign Language Research*, eds. S. Prillwitz & T. Vollhaber, 279-294, Hamburg: Signum.

- Frazier, L., & Clifton, C., Jr. (2002). Processing 'd-linked' phrases. *Journal of Psycholinguistic Research*, 31, 633-660. Copyrighted Journal of Psycholinguistic Research.
- Frishberg, N., Hoiting, N., & Slobin, D. I. (2012). Transcription. *Sign language: An international handbook*, 1045-1075.
- Geraci, C. (2005). Negation in LIS (Italian Sign Language). In *PROCEEDINGS-NELS* (Vol. 35, No. 1, p. 217).
- Gluck, S. & Pfau, R. (1998). On Classifying Classification as a Class of Inflection in German Sign Language. In: Cambier-Langeveld, Tina/Liptak, Aniko/Redford, Michael (eds.), *Proceedings of Con-Sole VI*. Leiden: SOLE, 59_74.
- Greenberg, J. (1963). Some universals of grammar with particular reference to the order of meaningful elements. In J. Greenberg, ed., *Universals of Language*. 73-113. Cambridge, MA.
- Greenberg, J (1966). *Language Universals*. The Hague: Mouton.
- Givon, T. (1988). "The pragmatics of word order: Predictability, importance and attention". In: *Studies in Syntactic Typology*, ed. by M. Hammond, E.A. Moravcsik J. Wirth. Amsterdam: John Benjamins, 243–284.
- Hale, K. (1983). Warlpiri and the Grammar of Non-configurational Languages. In: *Natural Language and Linguistic Theory* 1, 5_47.
- Halliday, M. A. K. (1967). Notes on transitivity and theme in English II. *Journal of Linguistics* 3: 199–244.
- Halliday, M. A. K. (1968). Notes on transitivity and theme in English: Part 3. *Journal of linguistics*, 4(2), 179-215.
- Hanke, T. (2004). HamNoSys-representing sign language data in language resources and language processing contexts. In *LREC* (Vol. 4, pp. 1-6).
- Hatzopoulou, M. (2008). *Acquisition of reference to self and others in Greek Sign Language*. PhD thesis, Stockholm University.
- Hawkins, J. A. (1994). *A performance theory of order and constituency* (Vol. 73). Cambridge University Press.
- Herrmann, A., & Steinbach, M. (2012). Quotation in sign languages. *Quotatives: Cross linguistic and cross-disciplinary perspectives*. Amsterdam: John Benjamins, 203-228.
- Inkelas, S., & Zec, D. (Eds.). (1990). *The phonology-syntax connection*. University of Chicago Press.

- Johnston, T. & Schembri, A. (2007). *Australian Sign Language (Auslan): An introduction to sign language linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Karttunen, L. (1977). "Syntax and Semantics in Questions", *Linguistics and Philosophy*, **1**, 3-44.
- Kayne, R. (1994). *The antisymmetry of syntax*. Cambridge, MA: MIT Press.
- KENSTOWICZ, MICHAEL. 1987. The phonology and syntax of WH-expressions in Tangale. *Phonology Yearbook* 4.229-41.
- Kimmelman, V. (2012). Word order in Russian Sign Language: an extended report. *Linguistics in Amsterdam*, 5(1), 1-56.
- Kiss, K. É. (Ed.). (1995). *Discourse configurational languages*. Oxford University Press on Demand.
- Kiss, K. E. (2002). *The Syntax of Hungarian*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Klima, E.S. & Bellugi, U. (1979). *The Signs of Language*. Cambridge, MA: Harvard University Press. (Reprinted in Paperback, 1988).
- Krifka, M. (2008). Basic notions of information structure. *Acta Linguistica Hungarica*, 55(3-4), 243-276.
- Kyle, J. G., Kyle, J., Woll, B., Pullen, G., & Maddix, F. (1988). *Sign language: The study of deaf people and their language*. Cambridge University Press.
- LaPolla, R. J. (1995). Pragmatic relations and word order in Chinese. *Word order in discourse*, 30, 297-330.
- Laudanna, A., & Volterra, V. (1991). Order of words, signs, and gestures: A first comparison. *Applied Psycholinguistics*, 12(2), 135-150.
- Leeson, L. (2001). *Aspects of verbal valency in ISL*. PhD dissertation, Centre for Language and Communication Studies, Trinity College, University of Dublin, Dublin.
- Liddell, S. K. (1980). American sign language syntax, Vol. 52. *The Hague: Mouton De Gruyter*.
- Liddell, S. K. (2003). *Grammar, Gesture and Meaning in American Sign Language*. New York: Cambridge University Press.
- Lucas C. & Bayley R. (2010). *Variation in American Sign Language*. In D. Brentari (ed). *Sign Languages* (p.p.451 -475). Cambridge: Cambridge University Press.
- Massone, M.I. & M. Curiel. (2004). Sign order in Argentine Sign Language. *Sign Language Studies* 5(1): 61-93.

- Matsuoka, K. (1997). "Verb raising in American Sign Language." *Lingua* 103:127–149.
- Hamblin, C. L. (1973). "Questions in Montague English", *Foundations of Language*, **10**, 41-53.
- Meier, R. P. (1982). Icons, analogues and morphemes: The acquisition of verb agreement in ASL (Doctoral Dissertation). *San Diego: University of California*.
- Meir, I. (1998). *Thematic structure and verb agreement in Israeli Sign Language*. Jerusalem: The Hebrew University of Jerusalem dissertation.
- Meir, I. (2002). A cross-modality perspective on verb agreement. *Natural Language and Linguistic Theory* 20:413–50.
- Milković, M., Bradarić-Jončić, S., & Wilbur, R. B. (2007). Information status and word order in Croatian Sign Language. *Clinical linguistics & phonetics*, 21(11-12), 1007-1017.
- Mueller de Quadros, R. (1999). *Phrase structure of Brazilian Sign Language* (Doctoral dissertation, Doctoral dissertation, Pontifícia Universidade Católica do Rio Grande do Sul. http://www.ronice.ced.ufsc.br/page_tese.htm).
- Nadeau, M. & Desouvrey, L. (1994) Word Order in Sentences with Directional Verbs in Quebec Sign Language. In: Ahlgren, Inger/Bergman, Brita/Brennan, Mary (eds.), *Perspectives on Sign Language Structure: Papers from the Fifth International Symposium on Sign Language Research, Vol. 1*. Durham: International Sign Linguistics Association, 149_158.
- Neidle, C., Kegl, J., Bahan, B., Aarons, D., & MacLaughlin, D. (1997). Rightward Wh-movement in American sign language. *Rightward movement*, 247, 278.
- Neidle, C. J., Kegl, J., Bahan, B., MacLaughlin, D., & Lee, R. G. (2000). *The syntax of American Sign Language: Functional categories and hierarchical structure*. Cambridge, MA: MIT press.
- Noam, C. (1957). Syntactic structures. *The Hague: Mouton*.
- Norris, G., Qureshi, F., Howitt, D., & Cramer, D. (2014). *Introduction to statistics with SPSS for social science*. Routledge.
- Padden, C. A. (1983). *Interaction of morphology and syntax in American Sign Language*. San Diego, CA: University of California, San Diego dissertation. (Also published in 1988 in the series Outstanding Dissertations in Linguistics. New York: Garland.)
- Padden, C. A., & Humphries, T. (1988). Deaf in America. *Voices from a culture*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Padden, C. A., & Humphries, T. (1990). *Deaf in America*. Harvard University Press.
- Pavlic, M. (2016). The word order parameter in Slovenian Sign Language: Transitive, ditransitive, classifier and locative constructions.
- Pensalfini, Robert (2003). *A Grammar of Jingulu: An Aboriginal Language of the Northern Territory*. Canberra: Pacific Linguistics.
- Perniss, P. M. (2007). *Space and iconicity in German sign language (DGS)* (Doctoral dissertation, Radboud University Nijmegen Nijmegen).
- Perniss, P., Pfau, R., & Steinbach, M. (2007). Can't you see the difference? Sources of variation in sign language structure. *Trends in Linguistics Studies and Monographs*, 188, 1.
- Pesetsky, D. (1987). Wh-in-situ: Movement and unselective binding. *The representation of (in) definiteness*, 98, 98-129.
- Pesetsky, D. (1998). Phrasal movement and its kin, ms. MIT.
- Petronio, K.M. & D. Lillo-Martin. (1997). Wh-movement and the position of Spec-CP: Evidence from American Sign Language. *Language* 73(1). 18–57.
- Pfau, R. (2008). The grammar of headshake: A typological perspective on German Sign Language negation. *Linguistics in Amsterdam*, 1(1), 37-74.
- Pfau, R. (2016). A featural approach to sign language negation. In *Negation and polarity: Experimental perspectives* (pp. 45-74). Springer, Cham.
- Pfau, R., & Quer, J. (2003). V-to-Neg raising and negative concord in three sign languages: Presented at the XXIX Incontro di Grammatica Generativa. *Urbino, February*.
- Pinsonneault, D. (1994). Verb echoes in LSQ. In *Word order issues in sign language: Working papers (presented at a workshop held in Durham 18-22 September 1991)*, eds. M. Brennan & G. Turner, 114-131, Durham: ISLA.
- Poletto, C., & Pollock, J.Y. (2004). On the left periphery of some Romance WH-questions. *The structure of CP and IP: The cartography of syntactic structures*, ed. by Luigi Rizzi, 251–96. Oxford: Oxford University Press.
- Pranjković, I. (1998). *Hrvatski jezik* [Croatian language] 3. Zagreb: Školska knjiga.
- Pullum, G.K. (1977). Word Order Universals and Grammatical Relations. In Cole, P. and Saddock, J.M. (eds.): *Syntax and Semantics Volume 8*. London: Academic Press. Tomlin, R.S. 1986: *Basic Word Order: Functional Principles*. London: Croom Helm.

- Quadros, R. M. de (1999). *Phrase Structure of Brazilian Sign Language*. PhD Dissertation, Pontificia Universidade Catolica do Rio Grande do Sul.
- Quadros, R. M. de (2006). Questions in Brazilian Sign Language (LSB). In U. Zeshan (ed.), *Interrogative and negative constructions in sign languages*, 270–283. Nijmegen: Ishara Press.
- Quadros, R.M. de & D. Lillo-Martin. (2010). Clause structure. In D. Brentari (ed.), *Sign languages*, 225–251. Cambridge: Cambridge University Press.
- Quadros, R.M., & Quer, J. (2008). Back to back(wards) and moving on: On agreement, auxiliaries and verb classes in sign languages. In Ronice Müller de Quadros (ed.), *Sign languages: Spinning and unraveling the past, present and future*, 530–551. Petrópolis, Brazil: Editora Arara Azul.
- Quer J., Mazzoni L., & Sapountzaki G. (2010). *Transmission of Sign Languages in Mediterranean Europe*. In D. Brentari (ed). *Sign Languages* (p.p. 95 -112). Cambridge: Cambridge University Press.
- Reinhart, T. (1998) "Wh-in-situ in the Framework of the Minimalist Program," *Natural Language Semantics* 6, 29-56.
- Rooth, M. (1992). A theory of focus interpretation. *Natural language semantics*, 1(1), 75-116.
- Ross, J.R. (1967). *Constraints on variables in syntax*. MIT PhD dissertation, Cambridge, MA. [Published 1986 as *Infinite syntax*, Norwood, NJ: Ablex].
- Saeed, J. I., Sutton-Spence, R., & Leeson, L. (2000, July). Constituent order in Irish Sign Language and British Sign Language: a preliminary examination. In *Poster presented at the 7th International Conference on Theoretical Issues in Sign Language Research (TISLR7), Amsterdam, The Netherlands*.
- Sandler, W. (1989). *Phonological Representation of the Sign: Linearity and Nonlinearity in American Sign Language*. Dordrecht, The Netherlands: Foris Publications.
- Sandler, W. (1989). Sequentiality and simultaneity in American Sign Language phonology.
- Sandler, W. (2003). On the Complementarity of Signed and Spoken Languages. In *Language Competence Across Populations: Towards a definition of SL*, Y. Levy & J. Schaeffer (Eds). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Ass, 383-409
<http://sandersignlab.haifa.ac.il/pdf/Complementarity.pdf>

- Sandler, W., & Lillo-Martin, D. (2001). Natural Sign Languages. In *Handbook of Linguistics*. M. Aronoff & J. Rees-Miller (Eds.) 2001, 533-562.
- Sandler, W., & Lillo-Martin, D. (2006). *Sign language and linguistic universals*. Cambridge University Press.
- Sapountzaki, G. (2005). *Free functional elements of Tense, Aspect, Modality and Agreement as possible auxiliaries in Greek Sign Language*. PhD thesis, University of Bristol.
- Schwarzschild, R. (1999). GIVENness, AvoidF and other constraints on the placement of accent. *Natural language semantics*, 7(2), 141-177.
- Silić, J. (1999a). “Gramatički red riječi u hrvatskome jeziku” [Grammatical word order in Croatian]. *Kolo: Časopis Matice hrvatske [Kolo: Journal of Matica Hrvatska]* 9(1): 440–447.
- Silić, J. (1999b). “Gramatički red riječi u hrvatskome standardnom jeziku (2). Nastavak iz br. 1” [Grammatical word order in standard Croatian (2). Continuation of number 1]. *Kolo: Časopis Matice hrvatske [Kolo: Journal of Matica Hrvatska]* 9(2): 461–468.
- Slioussar, N. (2007). Grammar and information structure. *A study with reference to Russian, University of Utrecht/LOT: PhD thesis*.
- Sloetjes, H., & Wittenburg, P. (2008). Annotation by category-ELAN and ISO DCR. In *6th international Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2008)*.
- Steinbach, M. 2011. What do agreement auxiliaries reveal about the grammar of sign language agreement. *Theoretical Linguistics* 37. 209–221.
- Stokoe, W. C. (1960). *Sign Language Structure: An Outline of the Visual Communication Systems of the American Deaf (= Studies in Linguistics, Occasional Papers 8)*. Buffalo, NY: University of Buffalo.
- Stokoe, W. C. (1972). *Semiotics and human sign languages* (Vol. 21). Walter de Gruyter.
- Sutton-Spence, R., & Woll, B. (1999). *The linguistics of British Sign Language: an introduction*. Cambridge University Press.
- Sutton-Spence, R. L., Woll, B., & Elton, F. (2001). Multilingualism. In Lucas, C. (Ed.). *The sociolinguistics of sign language* (pp.8-32). Cambridge Cambridge University Press.

- Sze, F.Y.B. (2003). Word order of Hong Kong Sign Language. In *Cross-linguistic perspectives in sign language research. Selected papers from TISLR 2000*, eds. A. Baker, B. van den Bogaerde & O. Crasborn, 163-192, Hamburg: Signum.
- Sze, F.Y.B. (2011). Nonmanual markings for topic constructions in Hong Kong Sign Language. *Sign Language & Linguistics* 14. 115–147.
- Tervoort, B. T., & Verberk, A. J. A. (1967). *Analysis of Communicative Structure Patterns in Deaf Children: Final Report on Project Number RD-467-64-65 of the Vocational Rehabilitation Administration of the Department of Health, Education, and Welfare, Washington, DC, USA*. Nederlandse Organisatie voor Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek.
- Thompson, R., Emmorey, K., & Kluender, R. (2006). The relationship between eye gaze and verb agreement in American Sign Language: An eye-tracking study. *Natural Language & Linguistic Theory*, 24(2), 571-604.
- Valli, C., & Lucas, C. (2000). *Linguistics of American sign language: An introduction*. Gallaudet University Press.
- Van Der Hulst, H., & Channon, R. (2010). *Notation systems*. na.
- Vermeerbergen, M. (1996). *ROOD KOOL TIEN PERSOON IN. Morfosyntactische aspecten van gebarentaal*, PhD dissertation, Vrije Universiteit Brussel, Brussel.
- Vermeerbergen, M. (1998). Word order issues in sign language research: A contribution from the study of Flemish-Belgian Sign Language. In *TISLR-International Conference on Theoretical Issues in Sign Language Research, Date: 1998/11/12-1998/11/15, Location: Washington DC, USA*.
- Vermeerbergen, M. (2004). The quest for basic word order in Flemish Sign Language. In *La linguistique de la LSF: recherches actuelles*. Silexicales 4, eds. A.M. Bertonneau & G. Dal, 257-267, Villeneuve d'Ascq: Université de Lille 3.
- Vermeerbergen, M., M. van Herreweghe, Akach, P. & Matabane E. (2007). Constituent order in Flemish Sign Language (VGT) and South African Sign Language (SASL). A crosslinguistic study. *Sign Language & Linguistics* 10:1: 25-54.
- Volterra, V., Laudanna, A., Corazza, S., Radutzky, E., & Natale, F. (1984). Italian Sign Language: the order of elements in the declarative sentences. In F. Loncke et al. (Eds.), *Recent research on European sign languages* (pp. 19–48). Lisse: Swets & Zertlinger
- Wasow, T. (1997). End-weight from the speaker's perspective. *Journal of Psycholinguistic Research*, 26 (3): 347–61.

- Wilbur, R. B. (1979). *American Sign Language and sign systems*. Univ Park Press.
- Woodward, J. (1990). Sign English in the Education of Deaf Students. In H. Borsnstein (ed.), *Manual Communication in America*. Washington DC: Gallaudet University Press, 67-80.
- Zeshan, U. (2003). Indo-Pakistani Sign Language grammar: a typological outline. *Sign Language Studies*, 157-212.
- Zeshan, U. (2004). Interrogative constructions in signed languages: Crosslinguistic perspectives. *Language*, 7-39.
- Zeshan, U. (2004). Hand, head and face-negative constructions in sign languages. *Linguistic Typology*, 8(1), 1-58.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ενημέρωση συμμετεχόντων σχετικά με την πειραματική διαδικασία

Οι συμμετέχοντες πριν την έναρξη της πειραματικής διαδικασίας πληροφορούνταν για τους σκοπούς του πειράματος και για τη διαδικασία που θα ακολουθηθεί.

Πιο συγκεκριμένα, αφού προσέρχονταν ο καθένας ξεχωριστά στον χώρο όπου διεξάγονταν το πείραμα, ενημερώνονταν από την ίδια την ερευνήτρια στην ΕΝΓ για το τι θα έπρεπε να κάνουν κατά την προβολή των εικόνων. Ειδικότερα, τους ζητήθηκε να περιγράψουν με όσο γίνεται πιο απλό τρόπο το τι συμβαίνει στην εικόνα που προβάλλεται κάθε φορά μπροστά τους κοιτάζοντας την κάμερα και αποφεύγοντας να κοιτούν την εκάστοτε εικόνα κατά την περιγραφή της. Ζητήθηκε να αποφευχθεί η εκτενής περιγραφή της κάθε εικόνας και οι απαντήσεις τους να περιλαμβάνουν τους βασικούς όρους της πρότασης, δηλαδή το Υ, το Ρ και το Α.

Με την ολοκλήρωση του πρώτου πειράματος υπήρχε ένα διάλειμμα περίπου πέντε λεπτών προτού ξεκινήσει το δεύτερο πείραμα που στόχευε στην εκμείευση ερωτήσεων μερικής αγνοίας. Ενημερώνονταν πως οι εικόνες του πρώτου και του δεύτερου πειράματος είναι ίδιες και πως στο δεύτερο πείραμα υπήρχε ένα ερωτηματικό πάνω από τον όρο που τους ζητούνταν να αντικαταστήσουν με κάποιο ερωτηματικό νόημα. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας οι συμμετέχοντες είχαν τη δυνατότητα να δουν την κάθε εικόνα όση ώρα επιθυμούσαν αλλά και να επαναλάβουν τις παραγωγές τους.